

Núm. 830

AGOST 2000

650 ptes.

MUNTANYA

A/s seus peus
**calçat
infantil**

- Balmes
PLAÇA MOLINA
- AVDA.
PAU CASALS, 15
- PASSEIG
SANT JOAN, 139

Redacció, administració i publicitat:
Paradís, 10 pral. E-08002 Barcelona,
tel. 93-315 23 11, fax 93-315 14 08,
adreça electrònica: cec@cec-centre.org
web: www.cec-centre.org

Director: Josep Nuet i Badia,
adreça electrònica: nuet@retemail.es
Secretari: Joaquim Bordons
Consell de redacció: Francesc Beato,
Joaquim Bordons, Francesc X. Gregori,
Josep M. Panareda, Miquel Rafa,
Josep M. Sala
Corrector lingüístic:
Eulàlia Nuet i Badia
Cartògraf i dibuixant:
Armand Ballart
Dissenyador i maquetador:
Josep Nuet i Badia
Publicitat: Adolf Garcia, Exclusives
Publicitàries, tel. i fax. 93-237 95 01
Fotocomposició: PC Gràfic,
adreça electrònica: pcgrafic@arrakis.es
Fotomecànica: T4 Sorrosal, SA.
Impressió: IMGESA, Alarcón, 138.
08930 Sant Adrià de Besòs

Dipòsit legal: B. 545 - 1958
ISSN: 0212 - 2111

Preu d'aquest exemplar: 650 ptes.
(IVA inclòs)
Preu de la subscripció anual: 3.400 ptes.
(IVA inclòs) (sis exemplars).
A l'estranger: 4.900 ptes.
Comanda de números endarrerits a
la redacció de la revista.
La revista MUNTANYA és membre de

A.P.P.E.C
ASSOCIACIÓ
DE PUBLICACIONS
PERIÒDIQUES
EN CATALÀ

Els articles publicats a MUNTANYA
expressen l'opinió dels seus autors.
La revista MUNTANYA, editada pel
Centre Excursionista de Catalunya es
publica sense cap finalitat lucrativa.
El copyright dels articles, tant de la part
literària com de les il·lustracions, és
propietat dels autors respectius. Per
tant, és absolutament prohibit la
reproducció total o parcial, per
qualsevol sistema, dels articles de la
revista MUNTANYA sense permís escrit
dels propietaris del copyright.

MUNTANYA

CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA

Club Alpí Català

Entitat declarada d'utilitat pública

Any CXXIV, Vol. 103, Núm. 830, agost 2000

Portada: Una part del panorama que es veu des del pic de Peguera, amb el circ de Peguera i, al fons, la pica d'Estats. Foto: Josep Nuet Badia	
Editorial: El Centre avui	134
Els esquiadors i la RENFE fa prop de cianquanta anys, per Estanislau Torres	135
Refugis del Pirineu	139
Que passa al Priorat?, per Toni Arbonés	144
De Roses a Cadaqués. Una caminada per les cales de la Costa Brava, per Antoni Padilla i Tura	146
Pic de Russell, per la cresta S, per Josep de Tera	150
Les basses de Can Dimoni i de la França, al delta del Llobregat, per Josep M ^a Panadella Clopés, Jaume Sans Margenet i Àngel Romo Díez	154
Escalant a Wadi Rum (Jordània), per Pako Sánchez	158
Plas y Brenin, BMC Meet'2000, per Xavier Llanos	164
XLII Ral·li d'esquí de muntanya Conangles-Sarrahèra, per el Comitè organitzador	168
Vies d'escalada, a cura d'Armand Ballart	171
Notícies, llibres & mapes	173

Normes de publicació de MUNTANYA

Els autors que vulguin publicar els seus treballs a la revista MUNTANYA han de tenir present el següent:

Els articles cal que siguin inèdits i escrits correctament en català, en suport magnètic (disquet) amb indicació del programa i versió o en el seu defecte a màquina. Se'n presentarà una còpia en paper a doble espai en fulls de mida DIN A4, deixant uns marges d'un parell de centímetres.

Els articles, d'un màxim de sis fulls, negociables, aniran encapçalats pel títol que l'autor proposa i portaran a continuació el nom dels autors. No portaran notes a peu de pàgina. Els peus de les il·lustracions i el nom de l'autor aniran escrits en un full a part,

precedits d'un número que es repetirà a la fotografia o dibuix corresponent.

Per a facilitar la correcció dels originals, no utilitzeu el subratllat en els textos que vulgueu publicar. Tampoc no utilitzeu codificacions ni lletres diferents en els arxius informàtics.

Els mapes, dibuixos i gràfics haurien de ser dibuixats correctament amb tinta xinesa sobre paper blanc, també els podeu aportar en format digital (disquet), preferiblement fets en Corel Draw o Illustrator.

Les fotografies, en nombre de sis a dotze per article, en diapositives, còpies de paper color o blanc i negre brillant, cal que siguin ben exposades i amb bona definició, que tinguin contrast, però que no siguin excessivament fosques.

El Centre avui

La història del Centre, com la de tantes institucions centenàries, és plena d'esdeveniments i de decisions que expliquen el motiu de la seva longevitat.

L'opció d'estructurar l'entitat en seccions autònomes al voltant d'uns objectius ben definits va suposar fer compatibles dues tendències aparentment antagòniques, però realment complementàries en la pràctica: la dispersió d'activitats (l'organització en seccions) i la unitat de criteris. També la decisió d'unir les dues tendències manifestades durant els primers anys de l'entitat (la vocació cultural de l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques i l'orientació més esportiva de la Associació d'Excursions Catalana) va resultar fonamental per a garantir l'arrendada del Centre Excursionista de Catalunya a partir del 1891, posat ja de ple a ser un dels referents del que ara anomenem «societat civil» i que aleshores era suplència de mancances culturals i esportives. Tot això succeïa a finals del segle XIX, i ja amb vint anys de història associativa.

És a dir, cal mantenir, actualitzar i projectar cap al futur el model d'entitat que som, basat primerament en l'autonomia de

les seccions i dels seus directius, ja que és on es generen les activitats que són la base del dinamisme i l'actualitat del Centre, i, en segon lloc, en el consens d'aquests mateixos directius al voltant dels objectius bàsics del Centre, mitjançant els òrgans de govern de l'entitat, on, a més, es coordina el conjunt amb l'organització, els recursos i els professionals.

Ara bé, més enllà de l'estil d'entitat que som, avui al Centre tenim els mateixos reptes de fa més cent vint-i-cinc anys. Avui ens cal, encara, mantenir el compromís de fer la síntesi entre l'esport i la cultura perquè la missió de l'associacionisme excursionista a Catalunya encara segueix vigent.

El Centre va endinsar les seves arrels en el redescobriment i l'afirmació de la nostra cultura mitjançant el coneixement dels nostres pobles, de les nostres muntanyes i paisatges, dels nostres vestigis històrics... per reconstruir una llengua, una identitat i una història que se'ns escapava.

Avui el respecte i la igualtat de tracte que es deu a la nostra cultura i a la nostra llengua està molt lluny de ser on caldria. Les

mentalitats excoients de l'Espanya oficial necessiten, per a afirmar-se, estendre confusions i contradiccions, negant-se a reconèixer l'evidència d'unes tosudes realitats històriques i actuals, intentant fer retrocedir el poc aconseguit.

Davant de tot això cal plantar amb força les nostres identitats i els nostres drets, fent de la seva evidència el motor per a exigir-ne el respecte i la igualtat de tracte més absoluts.

Nosaltres, els excursionistes, no tenim altres mitjans que la permanència en el nostre terreny: l'excursionisme, l'alpinisme, els esports de muntanya, la protecció de la natura, les arts actives, la recerca cultural... des de Catalunya i en català, amb fermesa i segurs del que fem. Les nostres opcions són clares, els nostres posicionaments bàsics també ho han de ser. La nostra estructura associativa, si és sòlida, ens hi ajudarà.

Hem d'estar oberts a les relacions i al diàleg amb tothom. Cal que siguem francs i receptius. Però sabent que només des d'una entitat consistent i amb les idees clares podrem defensar amb eficàcia els nostres valors i les nostres actituds.

Els esquiadors i la RENFE fa prop de cinquanta anys

Estanislau Torres

Publiquem un capítol d'un llibre que no va poder ser publicat per manca d'espai i que havia estat perdut durant uns quants anys. Ara, retrobat, veu la llum. Els fets i l'ambient que retrata ens faran tornar a una època ben ombrívola.

L'any 1979, els responsables de l'editorial Publicacions de l'Abadia de Montserrat em van encomanar una obra que volien incorporar a la col·lecció «Llibre de Motxilla», una col·lecció que ara té més de seixanta títols, però que llavors tot just en tenia nou. El tema el podia escollir jo mateix, cosa que em va anar com l'anell al dit. Feia força temps que em ballava pel cap d'escriure una breu història del nostre excursionisme relacionada amb l'època de la dictadura franquista i tot de sobte se'm presentava una bona oportunitat.

Vaig posar fil a l'agulla tot seguit, doncs, i en poc temps vaig enllestir-la. El títol amb què la vaig batejar —*Excursionisme i franquisme*— era ben explícit, i el contingut, tot i que va fer sortir —merescudament o no— alguna butllofa, en general va ser ben rebut. Que va ser així, ho demostra el fet que va tenir l'honor de ser reeditada.

L'únic inconvenient amb què vaig topar va ser que un dels vuit capítols de què constava l'original, no va poder ser publicat. I no pas per cap motiu seriós: simplement, per manca d'espai.

I no cal dir que vaig bregar perquè hi figurés. Però tots els meus raonaments i, si no ho recordo malament, els raonaments dels components de l'equip assessor (tots bons amics meus) van ser endebades. L'editorial havia decidit, ja de bon començament, que tots els llibres d'aquella col·lecció havien de te-

nir un nombre determinat de pàgines i, lògicament, *Excursionisme i franquisme* no va ser una excepció.

Els capítols eren els següents: «Els anys obscurs», «L'acció dels incontrolats», «Una senyera a la Mòmia», «Del Pirineu al Penedès», «El tren dels esquiadors», «Escoltes al Montnegre», «L'homenatge a Verdaguer» i «Cloenda». En va ser exclòs el cinquè, o sigui, «El tren dels esquiadors», i no pas perquè fos menys interessant que els altres, sinó perquè el nombre de pàgines coincidia més o menys amb les que hi hauria hagut de més en el llibre si s'hagués publicat sencer.

Un capítol que portava una mica la negra, en realitat... perquè posteriorment algú me'l va demanar per incloure'l en una determinada revista i em va ser impossible localitzar-lo.

No ha estat fins fa poc, vint anys després de la publicació del llibre, que m'ha vingut a les mans, gairebé miraculosament, gràcies a haver fet una neteja a fons de la paperassa que guardo...

I l'he rellegit, naturalment, i m'ha semblat que valdria la pena que fos conegut. I no pas perquè es tracti d'una joia literària, que no ho és, sinó perquè és un retall de la nostra petita història que em sembla interessant de recordar.

Un advertiment, tanmateix. Tots els capítols d'*Excursionisme i franquisme* consten d'un comentari i d'una entrevista, per aquest ordre. En el que publiquem avui a

Muntanya, l'entrevista (feta a Salvador Pons, llavors president de la Secció d'Esquí de l'Agrupació Excursionista Pedraforca, protagonista dels fets que es narren i persona llavors prou coneguda) n'ha hagut de ser exclosa també, malauradament, per manca d'espai.

Cuito, però, a reproduir (encara que, com he dit, no sigui sencer) el tan esmentat capítol.

El tren dels esquiadors

Des del punt de vista excursionista (considerat en el seu sentit més ampli) l'any 1952 va ser molt ric en esdeveniments.

El mes de gener va tenir lloc el conflicte protagonitzat pels esquiadors, el mes de maig els protagonistes van ser els Minyons de Muntanya. Finalment, els excursionistes pròpiament dits ho van ser el novembre en ocasió d'un homenatge —frustrat— a Verdaguer.

El primer d'aquests esdeveniments es va iniciar el vespre del dia 27 de gener quan un gran nombre d'esquiadors que havien acudit a les pistes de Núria i la Molina es van

Portada del llibre *Excursionisme i franquisme*, del qual es parla en aquest article.

EXCURSIONISME I FRANQUISME

Estanislau Torres

Segona edició

MUNTANYA
Núm. 830
Agost 2000

encabir en els trens estacionats a Ribes de Freser i a la mateixa Molina, i va finalitzar ja ben entrat el matí del 28 quan aquests trens van aconseguir, després de moltes vicissituds, d'arribar a Barcelona.

Però potser fóra més exacte afirmar que va finalitzar tres anys després, el juny de 1955, quan es va celebrar un judici que va afectar set dels esquiadors que van participar en el viatge.

Un viatge accidentat i desagradable al qual es referia el periodista Lluís Dupré en un article publicat el dia 29, a *La Vanguardia*, dedicat als Campionats de Catalunya d'Esquí que aquell any es van celebrar a la Molina.

«Després d'escapolir-nos d'una avaria de frens i de sofrir-ne dues més de pantògraf —va escriure Lluís Dupré— vam arribar amb tota felicitat a la plaça de Catalunya quan encara faltaven vint minuts per acabar el diumenge, després de 8 hores i 40 minuts de viatge no gaire còmode. Menys afortunats van ser els altres esquiadors, els quals no van aconseguir retornar a la nostra ciutat fins a les 7 del matí del dilluns, tot i haver emprès el viatge al mateix temps que nosaltres».

L'article de Lluís Dupré publicat, com he dit, a *La Vanguardia* del dia 29 de gener, va ser el primer que va fer referència, encara que fos tangencialment, al retard que van sofrir els trens i que van provocar els incidents que van tenir lloc a Ribes i a Ripoll (i posteriorment a Barcelona), en quedar aquests trens immobilitzats una colla d'hores en aquestes dues poblacions.

De fet, d'aquells incidents existeixen molt pocs testimonis escrits. Les notes que van publicar els diaris de l'època van ser escasses i no es van distingir per la seva imparcialitat, segurament a causa de les orientacions que devien rebre de l'autoritat governativa.

Una de les referències (extensa, en aquest cas, però redactada tres anys després d'ocorreguts els fets) és la publicada a *Cordada* (la firma Josep M. Armengou) del mes de juny de 1955.

Segons aquesta revista, «la neu acumulada per un temporal recent era molt abundant i a causa d'això

es va produir una interrupció en el subministrament d'energia elèctrica en resultar avariats un transformador».

Això és el que es pot llegir a *Cordada*, però en algun diari (notícia que vaig veure publicada aleshores, però que darrerament no he pogut localitzar) es parlava d'una avaria —greu— que havia sofert la catenària entre les estacions de Ribes i Ripoll.

És possible, tanmateix, que es produís una avaria a la catenària i una altra al transformador i, tal com explica Dupré, que també alguns combois en sofrissin als pantògrafs i que fallessin els frens. En aquella època (desconec com funciona la RENFE ara) les avaries eren molt freqüents, en part a causa del desgast sofert pel material, escàs i difícil o impossible de substituir, en part també per deixadesa...

De tota manera, a l'article de *Cordada* es detecten algunes inexactituds. El mateix encapçalament «Aquell 26 de gener...» —no reflecteix exactament la realitat, ja que, com hem vist, els fets es van iniciar el vespre del 27 i van finalitzar ben entrat el matí de l'endemà. La data, inexacta, podria ser deguda a una certa llicència periodística, però es repeteix en el context de l'article en què es pot llegir: «Tots recordem aquell 26 de gener. Entre les quatre i les sis de la tarda van sortir de la Molina diversos trens en direcció a Barcelona...».

Diu *Cordada*, també: «D'aquells trens descendents, dos van sofrir un considerable retard. Un va arribar a Barcelona a les dues de la matinada i l'altre a les sis del matí següent, després d'un viatge de catorze hores». I prossegueix: «Aquest darrer tren va parar a Ribes molt de temps i a l'estació de Ripoll més de tres hores. Se'l va privar de corrent elèctric, de calefacció i els qui hi viatjaven van haver de suportar una temperatura de 10 graus sota zero».

Jo diria que l'articulista no estava ben informat o que, a causa dels anys transcorreguts, li fallava una mica la memòria.

Perquè al tren que va quedar immobilitzat a Ripoll no s'hi va passar fred ni hi va faltar l'electricitat. El que sí que és veritat és que nin-

gú no va donar cap mena d'explicació als passatgers i, que mentre aquet comboi va romandre aturat, en va passar un altre, també en direcció descendent, el qual va prosseguir el viatge sense que res li ho impedís.

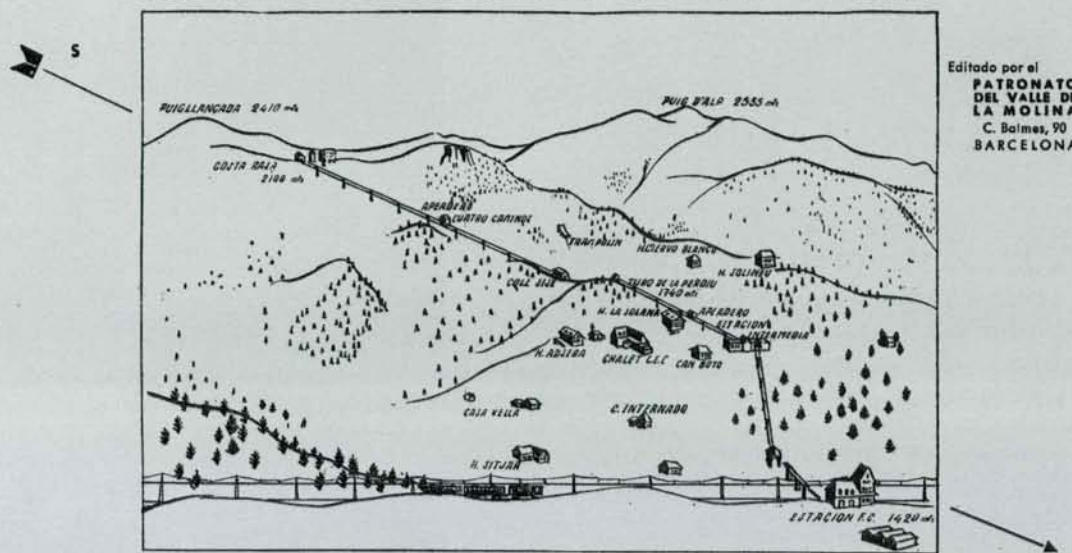
Més tard, ja amb els nervis a flor de pell, els passatgers van organitzar, espontàniament, un concert eixordador a base de fer repicar les cantimplors contra els bastiments de les finestres i, al mateix temps, un petit grup va intentar d'entrevistar-se amb algun responsable de la companyia. Però en no ser possible i, com a represàlia, un dels bancs de l'estació va ser col·locat al mig de la via. Aquest darrer acte va crear un cert nerviosisme que no va ajudar a dissipar l'actitud del cap d'estació, visiblement alterat, ni l'arribada d'una parella de la guàrdia civil armada amb terceroles.

Evidentment, el concert de les cantimplors i el banc al mig de la via van fer reaccionar una força pública que fins aleshores no havia fet acte de presència, però no van solucionar la immobilitat del tren ni van posar fi al mutisme dels responsables. Encara avui és difícil, per no dir impossible, de determinar exactament quins van ser els motius que van fer que aquell tren romangués tant de temps a l'estació de Ripoll...

I si no, recordem: *Cordada* parla d'una avaria en un transformador. Dupré parla d'avaries que van afectar els frens i els pantògrafs del comboi on ell viatjava. La catenària, també avariada, estava situada entre Ripoll i Ribes, no entre Ripoll i Barcelona, o sigui, que no influïa en el funcionament del tren parat a Ripoll. Un altre tren va continuar el viatge en direcció a Barcelona sense que cap obstacle li ho privés... ¿No es va dir, també, que la locomotora del comboi aturat a Ripoll també en sofria una, d'avaría greu, i que, per a aconseguir una altra locomotora, calia un permís de Madrid que no hi havia manera que arribés?

Pel que fa als viatgers del tren aturat a Ribes, aquests sí que van sofrir els efectes del fred i que els van deixar sense llum i sense calefacció! Per aquest motiu es van veu-

PANORAMA DE LA MOLINA CON SITUACION DE HOTELES Y TELESQUIS

Editado por el
**PATRONATO
DEL VALLE DE
LA MOLINA**
C. Balmes, 90
BARCELONA

I. TELESQUI AEREO ESTACION.	550 m. longitud $\times$ 160 m. desnivel.
II. TELESQUI AEREO TURO PERDIU.	750 m. longitud $\times$ 140 m. desnivel.
III. TELESQUI AEREO COSTA RASA.	1.350 m. longitud $\times$ 335 m. desnivel.

Y LA GRAN NOVEDAD PARA 1954

- IV. TELESQUI DE ARRASTRE DE PISTA LARGA (400 m. longitud $\times$ 60 m. d.)

LA MOLINA se encuentra a 15 kms. de la frontera francesa y a 160 kms. de Barcelona en el E. C. París-Toulouse-La Tour de Carol-Puigcerdá-Barcelona.

Las pistas de esquiar se extienden desde las cumbres de Puig d'Alp (2.535 metros y del Puigllansada (2.410 m.) hasta el fondo del valle a los 1.400 mts. Pistas que son tomadas por su acondicionamiento y señales, divididas en tres categorías: disco amarillo, competición; disco azul, turismo y disco rojo, principiantes.

Temporada de esquí: Fines de diciembre a marzo. Primavera en Costa Rica.

LA MOLINA est placée à 15 kms. de la frontière française et à 160 kms. de Barcelone dans la ligne Paris-Toulouse-La Tour de Carol-Puigcerdà-Barcelone.

Les terrains de ski s'étendent des sommets du Puig d'Alp (2.535 m.) et du Puigllançada (2.410 m.) au fond de la vallée à 1.400 m. L'orientation générale N.-N.O. maintient la neige dans d'excellentes conditions. Les pistes de descente sont fameuses ailleurs, soigneusement ouvertes et jalonnées en 3 catégories : disque large, compétition, disque bleu, touristes et disque rouge, débutants.

ries: disque jaune, compétition; disque bleu, touristes et disque rouge, débutants
"Ecole de Ski La Molina" avec des moniteurs espagnols et étrangers. Trem-
plin de Font Canaleja (35 mts.). Patinoire.

**Un dibuix
d'un fulletó
de propaganda
de l'estació
d'esquí
de la Molina,
l'any 1953.**

re obligats a estavellar un seguit de caixes d'embalatge que hi havia estibades a l'estació per a poder encendre fogueres per a escalfar-se...

Però, tornem al tren de Ripoll... Després de catorze hores de viatge, quan ja enfilava el túnel darrer que conduïa a la plaça de Catalunya, sobtadament, sense que existís cap consigna, una part dels passatgers (la majoria eren esquiadors, evidentment) van començar a estripar cortines, a trencar vidres, a esquinçar tapisseries, a arrencar aplics... És innegable que l'estat en què va quedar algun dels vagons, quan finalment el tren va aturar-se, era lamentable, però també és veritat, com raonava l'articulista de *Cordada*, que calia tenir en compte «la nul·litat, que tots coneixem prou bé, dels llibres de reclamacions».

Segui com sigui, els danys no van quedar impunes. La RENFE va denunciar l'actuació dels passatgers, la policia va començar les investigacions i el resultat va ser la detenció, més o menys perllongada, d'un centenar de persones.

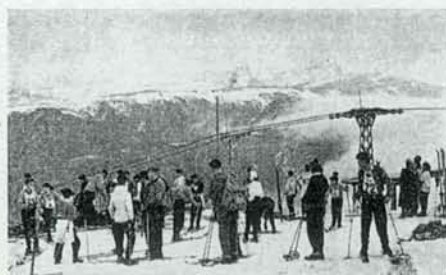
Com és lògic, el fet va transcendir i l'opinió pública, gens informada o —per dir-ho més exactament— mal informada, va condemnar, en general, l'actitud dels «esquiadors». En unes altres circumstàncies, fer conèixer una justificació —o unes justificacions— hauria estat lògic i possible. Llavors era totalment impossible. Quedava només el recurs de la conversa privada, no existia cap possibilitat d'accedir als mitjans de comunicació.

En *El Correo Catalán* del día 3 de febrer, per exemple, el periodista Vicente Esquiroz parla «de individus extraños al deporte y al civismo ciudadano» (i en aquest cas no tradueixo el text perquè conservi tota la contundència i força originals), com parla de la «destrucción de un vagón de ferrocarril» (no n'hi havia per a tant, evidentment) i no esmenta mai el servei i el tracte, intolerable, de la RENFE, que ja feia anys que durava.

Mentrestant, la RENFE, precisament, com a represàlia, va prendre una sèrie de mesures destinades a fer la guitza als esquiadors. La

nota on s'anuncien, aquestes mesures, publicada a la premsa del dia 2 de febrer, diu així: «SUSPENSIÓ DE TRENS - A partir d'avui, dissabte dia 3, i per dificultats en la disponibilitat de material, els serveis especials que es realitzaven per traslladar-se a la Molina, queden suprimits fins a nou avís. Aquests serveis especials són els del tren 1913, que surt de Barcelona-Plaça de Catalunya a les 4 de la tarda, i que només arribarà fins a Ribes de Freser en comptes de fins a la Molina com es feia els dissabtes i vigílies de festius, i el 1903 i 1904 (Molina-Exprés) que queda suprimit en tot el trajecte. Per als altres trens restants, només es vendran bitllets corresponents al nombre de seients dels cotxes que circulin entre Ripoll i Puigcerdà. A més a més, caldrà que els esquís siguin facturats, esquís que seran transportats en el furgó. Així mateix, queda sense efecte la validesa de les targetes de federat en allò que respecta a l'obligació de reducció de preus en el ferrocarril».

Naturalment, la licitud d'aquestes mesures era molt discutible. Es

1953 - 1954

TARIFAS
ESQUIADORES**TELESQUIS****TARIFS**
SKIEURS

T. ESTACION.	7 ptas.	1 subida	30' —	Abono de 5 viajes
T. TURO PERDIU.	7 »	1 montée	30' —	Abonnement de 5 voyages.
T. COSTA RASA.	14 »	id.	60' —	Abono de 5 viajes
T. PISTA LARGA.	3 »	id.	25' —	Abono de 9 viajes

Turistas:

Subida y bajada COSTA RASA (3 telesquís).	34 ptas.
(En grupos de 10 o más personas)	25 »

HOTELES

	N.º camas N.º lits	Pensión desde (+ 15% servicio) Pesetas
◆◆◆ SOLINEU	150	130 a 185
◆◆ CHALET C. E. C.	140	90 a 120
◆◆ ADSERA	90	110 a 120
◆◆ LA SOLANA	80	115
◆◆ SITJAR	100	110 (incluido xar.)
◆◆ CIERVO BLANCO	75	115 a 150
◆ PENSION CAN BOTO	50	75
◆ PENSION CASA VELLA	60	75

Para la reserva de habitaciones dirigirse directamente a los Hoteles
 Pour la reserve des places s'adresser directement aux Hotels

GRÁFICAS SAGRERA-BARCELONA

**Un fulletó
de propaganda
de l'estació
d'esquí
de la Molina,
en el qual
podem veure
els preus dels
hotels i dels
forfets de la
temporada
1953-1954.**

TELESQUIS DE LA MOLINA

PIRINEO CATALAN

Mun. de Alp - Comarca de Cerdanya - Prov. Girona
ESPAÑA

tractava d'una actitud totalment d'acord amb el sistema polític imperant, ja que es prenia represàlies contra centenars de persones, indiscriminadament, s'alterava greument un servei públic i fins i tot es negava validesa a un document —la targeta de federat— que hom havia hagut d'adquirir a canvi d'un determinat preu.

Ho eren tant d'inacceptables, aquelles mesures restrictives, que poc temps després, gràcies, en part, a les gestions de la Federació, van quedar sense efecte.

El dia 7 de febrer, doncs, el matèix *Correo Catalán* ja anunciava, sota el titular «Cap a la normalització dels serveis ferroviaris en direcció a la Molina», que gràcies a les gestions de la Federació d'Esquí s'havien suspès aquelles mesures restrictives. O sigui que es restablia el servei de ferrocarril, es restablia la validesa de les targetes de federat, s'agraïa la bona voluntat demostrada per la RENFE, s'anunciava per al dia 10 la celebració del Campionat de Catalunya de Descens 3ª Catego-

ria (No experts i Femenina) i, molt lleugerament, amb una gran timidesa, s'insinuava que possiblement la RENFE procuraria de millorar el servei...

Amb tot, va córrer la consigna de no acudir a les estacions d'esquí. I, efectivament, la setmana següent els combois destinats a la Molina van partir de la plaça de Catalunya pràcticament buits. Però el boicot no va durar gaire. Potser la gent se'n va cansar o potser es tractava, només de demostrar la disconformitat un sol diumenge. Perquè a partir del 17 de febrer l'afluència ja va ser la de sempre.

Cal recordar que els set processats van ser sotmesos a judici el dia 7 de juny de 1955, a les onze del matí. «Els processats —podem llegir a *Cordada*— en nombre de set, alguns amics, molt pocs, i ningú més. Francament —es queixa el comentarista— trobem a faltar una bona representació de la gent excursionista».

No hi va ser potser perquè tampoc no es va preveure. Els incidents havien ocorregut tres anys

abans, possiblement que molts dels qui hi van participar o simplement en van ser testimonis, no es van ni assabentar de la celebració del judici. Altrament, ja des de bon principi, alguns dels qui es van preocupar de la situació dels processats (i que fins i tot van moure influències i van organitzar algunes rifes per a obtenir recursos, generalment entre els esquiadors que es traslladaven a les pistes d'esquí, durant els caps de setmana) van tenir molt d'interès a no fer gaire mullader per no agreujar la seva situació. De fet, ni els incidents ni el judici no van ser aprofitats per cap grup polític clandestí, malgrat que sí que s'hi van referir, en més d'una avinentesa, Ràdio Moscou i altres emissores d'orientació ideològica semblant. Com a nota final cal recordar que la multa imposada a cadascun dels processats —vuit mil pessetes, llavors una quantitat important— va equivaler a la fiança que havien hagut de dipositar tres anys abans i que, lògicament, ja no els va ser retornada.

Refugis del Pirineu

Oferim una relació més actualitzada per la redacció de MUNTANYA referent a la primera versió d'aquest catàleg de refugis pirinencs que va aparèixer al butlletí per als socis del mes de juny del 2000.

Refugis del vessant S del Pirineu

1. **Belagua [Belagoa].** 1.428 m. A la vall de Belagua, a la falda del Lakora (Navarra). Club Deportivo Navarra. Guarda: Miguel Madoz, tels. 948 394 002, 948 224 324. Accés per la carretera transpirenca C-137 d'Isaba a Arette (França). A 19 km d'Isaba. 106 places. Sortides: GR-11, GR-12, Sima de San Martín, gorges de Kakueta, Larra, circ de Lescún. Ascensions: pics de Lakora, Lakartxela, Barazea, Ania, Arlas, Anielarra, Mesa de los Tres Reyes. Mapa *Ansó-Echo*, ed. Alpina.
2. **Linza.** 1320 m. A la vall d'Ansó, (Jacetania). Ajuntament d'Ansó (Osca). Guarda: Luis Arbués, tels. 974 371 012, 974 375 048. A 18 km d'Ansó. Accés: per carretera asfaltada des d'Ansó. 100 places. Sortides: GR-11, travessies a Belagua, Oza i Lescún. Ascensions: Mesa de los Tres Reyes, Petretxema, Atxerito, Peña Ezcauri, Chinebral de Gamueta. Mapa *Ansó-Echo*, ed. Prames.
3. **Lizara.** 1.540 m. A la vall d'Aragüés del Puerto (Jacetania). Ajuntament d'Aragüés del Puerto (Osca). Guarda: Juan Antonio Juangarcía, tel. 974 371 473. Accés: pista asfaltada des d'Aragüés del Puerto. 70 places. Sortides: GR-11; travessies a la vall dels Sarrios, Aisa, ivó d'Estanés, Candanchú. Ascensions: Bisaurín, serra de Bernera, Mesola, Llana del Bozo. Mapa *Ansó-Echo*, ed. Prames.
4. **Gabardito.** 1.375 m. A la vall d'Echo (Jacetania). Ajuntament d'Hecho (Osca). Guarda: Antonio Navascués, tel. 974 375 387. Accés: per la carretera asfaltada d'Echo a Oza, a 7 km, desviació del pont de Santa Ana fins al final. 50 places. Sortides: GR-11, travessia dels Tres refugis de la Mancomunitat de les Valls. Ascensions: Bisaurín, Agüerri, Secús, la Cuta. Mapa *Ansó-Echo*, ed. Prames.
5. **Respomuso.** 2.200 m. A la banda nord de l'ivó de Respomuso (Vall de Tena). Prop.: Diputación General de Aragón. Gestió AFM. Guarda: Toni Martí, tel. 974 490 203. Accés: per la carretera asfaltada des de Sallent de Gállego. 105 places. Sortides: travessies al refugi Wallon i balneari de Panticosa. Ascensions: pic de Balaitós, Frondellas, Tebarray, Gran Facha, Picos del Infierno. Mapa *Circo de Piedrafita y refugio de Respomuso*, ed. Prames.
6. **Casa de Piedra.** 1.630 m. Al balneari de Panticosa, a la vall de Tena. Federación Aragonesa de Montañismo. Guarda: Carlos Sáiz Domingo, tel. 974 487 571. Accés: per carretera al balneari de Panticosa. 108 places. Sortides: GR-11; embassament de Bachimaña, Bramatuero, Batanes, Brazatos, Ibones Azules. Travessies: a Piedrafita y a Bujaruelo. Ascensions: pics d'Argualas, Arnals, Picos del Infierno, Pondiellos, Batanes, Bacias. *Guía del Valle del Tena*, ed. Pirineo.
7. **Góriz.** 2.200 m. A la vall d'Ordesa (Sobrarb). Federación Aragonesa de Montañismo. Guarda: Marina Manuel Antúnez, tel. 974 341 201. Accés: per l'entrada del parc nacional d'Ordesa, a peu 4 h des de l'aparcament pel GR-11 i 1.30 h des de Nerín per la pista de Torla. 96 places. Sortides: GR-11. Travessies: a Pineta i Bujaruelo, Añisclo, Gavarnia, Pineta per Marboré, Bujaruelo

per la Brecha, circs de Cotatuero i Salarons. Ascensions: Mont Perdut, Cilindre, pic d'Añisclo, Soum de Ramond, Torre de Góriz, tres pics de la Cascada. *Montañas de Aragón*, ed. Prames.

8. **Escuaín.** 1.220 m. A la vall del riu Yaga, en el caseriu d'Escuaín (Sobrarb). Escuaín Educación y Naturaleza S. C., tel. 908 536 509, 974 240 944. Accés: en cotxe fins a l'alberg. 40 places. Sortides: GR-19. Travessies: a San Vicenda i canyó d'Añisclo, a Pineta pel Portillo de Tella, Revilla i Bestué. Ascensions: a les Tres Marfás, la Zuca (muntanya de Sensa), Puntas Verdes. Mapa *Broto. Ordesa*, ed. Alpina.
9. **Pineta.** 1.300 m. A la vall de Pineta, al marge esquerre del riu Cinca (Sobrarb). Federación Aragonesa de Montañismo, tel.: 976 227 971. Accés: amb cotxe fins al refugi. 73 places. Sortides: GR-11, GR-19. *Senderos del Sobrarbe*, ed. Prames.
10. **Biadós [Biadors].** 1.760 m. A les granges de Biadós, al marge dret del barranc de Los Orioles, a sobre del campament Virgen Blanca, a la vall de Chistau (Sobrarb). Banastón. Osca. Guarda: Joaquín Cazcarra, tels. 974 568 082, 974 500 227. Accés: amb cotxe des de Plan fins al refugi. 70 places. Sortides: GR-11, GR-19. Travessies: a Estós, vall de Grist, Riumajor, vall de Bielsa, travessia dels Tres Refugis (Estós, Biadors, Forcau). Ascensions: totes les de l'alta vall de Chistau. Mapa *Posets-Maladeta*, ed. Prames.
11. **Ángel Orús (El Forcau).** 2.095 m. A la vall de Grist, al peu de l'agulla del Forcau (la Ribagorça). Federación Aragonesa de Montañismo. Guarda: Evaristo Vigo Francés. Tel. 974 344 044. Accés: amb cotxe des d'Eriste fins a l'aparcament de l'Estallo (final de la pista). 48 places. Sortides: GR-11. Travessies: a Chistau, els tres refugis (Estós, Biadors, el Forcau). Ascensions: Tucón Royo, Espadas, Posets/Llardana, la Forqueta. *Parque Posets-Maladeta*, ed. Prames.
12. **Estós.** 1.890 m. A la vall d'Estós (Alta Ribagorça). Federación

- Aragonesa de Montañismo. Guarda: Juan Antonio Turmo, tel. 974 551 483. Accés: amb cotxe fins a l'aparcament de la vall d'Estós. 115 places. Sortides: GR-11, PR de Benasc; ivons de Perramó, Batisiells. Travessies: Lliterola, Chistau, Grist, vall d'Ordesa, travessia dels tres refugis (Estós, Biadors, Forcau). Ascensions: pics de Posets/Llardana, Gemelos, Selh dera Baco, Claravida, Gorgs Blancs, Portilhón, Jean Arlaud, Perdiguero, pic des Corbets, agulles de Perramó, Bardamina i la Paül, Ixeia i Montidiego. Mapa *Posets-Maladeta*, ed. Prames.
- 13. Llanos del Hospital.** 1.785 m. Al Plan de l'Hospital, a la vall de Benasc (Alta Ribagorça). Tel. 908 536 053. Accés: amb cotxe a 9 km per la A-139 des de Benasc en direcció nord. Sortides: PR de Benasc. Ascensions: pics de la Maladeta i Aneto, Molières, Salvaguarda. Mapa *Valle de Benasque - Valle de Gistaín*, ed. Prames.
- 14. La Renclusa.** 2.140 m. A la vall de Benasc (Alta Ribagorça). Centre Excursionista de Catalunya - Federación Aragonesa de Montañismo. Guarda: Antonio Lafont, tel. 974 551 490. Accés: amb cotxe, des de Benasc, seguint la vall amunt i la pista asfaltada cap a l'Hospital de Benasc i al pla d'Estany. 110 places. Travessies a Vallhiverna, pla de l'Artiga, vall d'Alba, vall de Cregüenya, Salenques. Ascensions: pics d'Aneto, Mala-detes, Alba, Paderna, Molières. Mapa *Valle de Benasque - Valle de Gistaín*, ed. Prames.
- 15. Castanesa.** 1.430 m. A la vall del Valira de Castanesa (Alta Ribagorça). Ajuntament de Montanui (Osca). Escuela. Educación y Naturaleza S. C., tel.: 974 240 944. Accés: amb cotxe fins al refugi. 46 places. Sortides: GR-11. Travessies: Empriu, Vallhiverna, Llauset. Ascensions: pics de Basibé i Castanesa. Mapa IGN/SGE, full núm. 180 Benasc.
- 16. Espitau de Vielha.** 1.626 m. Boca sud del túnel de Vielha (Alta Ribagorça). Ajuntament de Vielha. Guarda: Sebastià Garcia, tels. 973 640 018, 973 642 890. Accés: amb cotxe per la carretera N-230. 42 places. Sortides: GR-11. Ascensions: pics de Contesa, Molières, Besiberri, Sarrahèra, Girgosa, l'Escaleta, tossal de Mar, Feixant. Mapes *Vall d'Aran. Ribagorça*, ed. Alpina.
- 17. Joan Ventosa i Calvell.** 2.200 m. Al vessant dret de l'estany Negre de Boí (Alta Ribagorça). Centre Excursionista de Catalunya, tel. 933 152 311. Guarda: Miquel Sánchez. Accés: amb cotxe, per la carretera de Boí fins a la presa de Cavallers. 80 places. Ascensions: pics de Montardo, Creu de Colomèrs, Punta Alta, Contraix, Pala Alta del Serrader, Besiberri, Pa de Sucre. Mapes *Montardo. Val d'Aran*, ed. Alpina.
- 18. Estany Llong.** 1.985 m. A l'esquerra del desgüas de l'estany Llong (Alta Ribagorça). Parc Nacional d'Aigüestortes i estany de Sant Maurici, tels. 973 246 650, 973 696 107. Accés: amb cotxe, per la carretera fins a Boí o la Farga, i pista fins a l'entrada al parc. 57 places. Ascensions: gran tuc de Colomèrs, Creu de Colomèrs, agulla del Portarró, Ratera, Bergús, Subenuix. Mapa *Montardo*, ed. Alpina.
- 19. Restanca.** 2.010 m. Al costat dret de la presa de la Restanca (Vall d'Aran). Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya, tels. 934 120 777, 608 036 559. Accés: amb cotxe, per carretera fins a Arties i la pista forestal de Valarties fins al pont de Rius. 80 places. Sortides: GR-11, GR-11.18. Ascensions: pics de Montardo, Besiberri, Ribereta, Monges, Tumeneia N, tossal de Mar, Sarrahèra. Mapa *Vall d'Aran*, ed. Alpina.
- 20. Colomers II.** 2.130 m. Al marge esquerre de la presa de l'estany Major de Colomers (Vall d'Aran). Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya, tels. 934 120 277, 973 253 008. Accés: amb cotxe per carretera fins a Salardú i pista forestal per Aiguamòg fins al pla d'Aiguamòg. 40 places. Sortides: GR-11, GR-11.18. Ascensions: pics de Montardo, Creu de Colomèrs, tuc de Colomèrs, Sendrosa, Bergús, Ribereta. Mapa *Vall d'Aran*, ed. Alpina.
- 21. Saboredo.** 2.310 m. Sobre l'estany de Baix de Saboredo (Vall d'Aran). Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya, tel. 934 120 777. Accés: amb cotxe: per carretera fins a Salardú i pista forestal fins al pont de Locampo. 18 places. Ascensions: gran tuc de Saboredo, Amitges, Tuc de la Llança. Mapes *Montardo. Vall d'Aran. Sant Maurici*, ed. Alpina.
- 22. Juli Soler i Santaló.** 0000 m. A la població de Salardú (Vall d'Aran). Centre Excursionista de Catalunya. Tel. 933 152 311. Guarda: .
- 23. Colomina.** 2.395 m. Al sud-est de l'estany de la Colomina (Pallars Jussà). Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya, tels. 934 120 277, 973 252 000. Accés: amb cotxe, per la carretera de la vall Fosca fins al pla de Sallent i telefèric des de Sallent fins a l'estany Gento i una hora de camí fins al refugi. 40 places. Sortides: GR-11.20. Ascensions: pics de Subenuix, Monestero, Peguera, Montsent de Pallars, Mar, Pala Pedregosa. Mapa *Sant Maurici*, ed. Alpina.
- 24. Amitges.** 2.380 m. Al SW de l'estany Gran d'Amitges, a la vall d'Espot (Pallars Sobirà). Centre Excursionista de Catalunya. Guardes: Valentí Sagristà i Núria Garcia, tels. 973 250 109, 973 250 007. Accés: amb cotxe, per carretera fins a Espot; amb taxi d'Espot a Amitges; caminant: 3.30 h des d'Espot. 80 places. Ascensions: tuc de Saboredo, pics d'Amitges, Crabes, Bassiero, Ratera, escalades a les agulles d'Amitges. Mapa *Sant Maurici*, ed. Alpina.
- 25. Josep M. Blanc.** 2.350 m. Al marge dret de l'estany Tort de Peguera, a la vall d'Espot (Pallars Sobirà). Centre Excursionista de Catalunya, tel. 934 232 345. Guarda: Xavier Serratosa. Accés: amb cotxe, per carretera fins a Espot, amb taxi des d'Espot fins al refugi o caminant 3.30 h des d'Espot. 36 places. Sortides: GR-11.20. Ascensions: pics de

- Monestero, Peguera, Mainera, Saburó, Fonguero, les Picardes, Pui de Linya, Muntanyó. Mapa *Sant Maurici*, ed. Alpina.
26. **Ernest Mallafré.** 1.950 m. A prop de la presa de l'estany de Sant Maurici, al peu dels Encantats, a la vall d'Espot (Pallars Sobirà). Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya, tel. 934 120 777. Accés: amb cotxe, per carretera fins a Espot, taxi fins al refugi o caminant 2.15 h des d'Espot. 24 places. Sortides: GR-11. Ascensions: els Encantats, pics de Monestero, Peguera, gran tuc de Colomers, Subenuix, Morto, agulla del Portarró. Mapa *Sant Maurici*, ed. Alpina.
27. **Juli Arnalot.** 0.000 m. Al costat del santuari de Montgarri (Vall d'Aran). Tel. 608 998 436. Accés: amb cotxe per la pista de Salardú a Isil. Mapa *Montgarri*, ed. Alpina.
28. **Can Trucs.** 1.161 m. Al nucli urbà d'Isil, c/ Escoles, s/n. (Pallars Sobirà). Ajuntament d'Isil, tel.: 973 626 211. Accés: amb cotxe per la carretera d'Esterri d'Àneu a Isil. 60 places. Ascensions: pics de Quanca, Marimanya, Montroig. Mapa *Montgarri*, ed. Alpina.
29. **Pla de la Font.** 2.000 m. Al pla de la Font, al vessant N del collet de Fogueruix (Pallars Sobirà). Ajuntament de la Guingueta d'Àneu, tels. 973 626 067, 973 624 036. Accés: amb cotxe, per la carretera d'Espot a València d'Àneu, a 8 km, pista fins al refugi. 17 places. Ascensions: a lo Teso de Son. Mapa *Sant Maurici*, ed. Alpina.
30. **El Gerdar.** 1.500 m. Al Gerdar de Sorpe (Pallars Sobirà). Ajuntament de l'Alt Àneu. Guarda: Kiko Sorolla, tel. 973 250 170. Accés: amb cotxe per la carretera d'Esterri a Salardú. 25 places. Excursions: vall de Cabanes.
31. **Pleta del Prat.** 1.720 m. En la confluència dels torrents de Mascaró i Mascarida (Pallars Sobirà). Ajuntament de Lladorre, tel. 973 623 000. Accés: amb cotxe, des de Tavascan a 10 km de pista fins al refugi. 60 places. Ascensions: pics de la Coma del Forn, Tres Estanys, Ventolau, Costa Blava, Lo Vedo, Campirme, la Cima. Mapa *Pica d'Estats*, ed. Alpina.
32. **Certascan.** 2.240 m. (Pallars Sobirà). Al final de l'estany de Certascan. Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya, tel. 934 120 777, 973 621 389. Accés: amb cotxe, per carretera fins a Tavascan i 13 km de pista forestal fins a Canelada. 40 places. Ascensions: Certascan, tuca dels Clots del Cap de l'Estany, Senó. Mapa *Pica d'Estats*, ed. Alpina.
33. **Vall Ferrera.** 1.949 m. A la dreta de la sortida del barranc d'Areste (Pallars Sobirà). Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya, tel.: 934 120 777. Accés: amb cotxe, per carretera des de Llavorsí fins a Àreu i pista forestal fins al pont de la Molinassa. 30 places. Sortides: GR-11. Ascensions: pica d'Estats, Sotllo, pica Roja, Romaset, Baborte, Monteixo, Tres Pics. Mapa *Pica d'Estats*, ed. Alpina.
34. **Comes de Rubió.** 1.980 m. A les comes de Rubió, en el vessant E del Tossal de l'Orri (Pallars Sobirà). Generalitat de Catalunya, Sort, tel.: 973620804. Accés: amb cotxe, per la carretera de Sort a Adrall fins a Rubió i 4,5 km de pista senyalitzada. 60 places. Ascensions: tossal de l'Orri, Sant Joan de l'Erm. Mapa *Sant Joan de l'Erm*, ed. Alpina.
35. **La Basseta.** 1.690 m. Al pla de la Basseta, al N de Sant Joan de l'Erm (Alt Urgell). Ajuntament de Castellbò. Tel: 973 352 157, 973 298 015. Accés: amb cotxe, per la carretera des de Montferrer per Castellbò fins a Sant Joan. 80 places. Ascensions: l'Orri, turó Roc Roi. Mapa *Sant Joan de l'Erm*, ed. Alpina.
36. **Cap de Rec.** 1.986 m. Al Cap de Rec, vessant sud de la tossa plana de Lles (Cerdanya). Club Muntanyenc Sant Cugat, tel. 936 745 396, 973 293 050. Accés: amb cotxe, per carretera a Lles i pista asfaltada fins al refugi. 60 places. Sortides: GR-11.10. Ascensions: tossa plana de Lles, la Muga. Mapes *Andorra. Cerdanya*, ed. Alpina.
37. **Estanys de la Pera.** 2.335 m. Sobre l'estany inferior de la Pera (Cerdanya). Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya, tel.: 934 120 777. Accés: amb cotxe, per carretera fins a Arànsers o Lles i 13 km de pista fins a la font de les Pollineres, i 2 km més de pista fins al refugi. 36 places. Sortides: GR-11.10. Ascensions: tossa plana de Lles, la Muga, Perafita, Monturull. Mapes *Andorra. Cerdanya*, ed. Alpina.
38. **Prat d'Aguiló.** 2.037 m. Al prat d'Aguiló, vessant N de la serra de Cadí i sota el pas de Gosolans (Cerdanya). Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya, tel. 934 120 777. Accés: amb cotxe, per la carretera de Martinet fins a Montellà i 13 km més fins al refugi. 20 places. Sortides: travesies per la serra del Cadí. Ascensions: pics de Comabona, Aguiló. Mapes *Serra del Cadí i Cerdanya*, ed. Alpina.
39. **Niu de l'Àguila.** 2.531 m. Al cim de la Tosa d'Alp (Cerdanya). Estació de muntanya la Molina, tel.: 972 892 031. Accés: amb cotxe des de Bagà fins al coll de Pal, carretera fins a la Molina i dos trams de telecadira fins a la Tosa. 30 places. Ascensions: penyes altes de Moixeró, Comabona, Puigllançada. Mapes *Cerdanya. Moixeró*, ed. Alpina.
40. **Xalet de la Molina.** 1.567 m. Estació d'esquí de la Molina (Cerdanya). Centre Excursionista de Catalunya. Guardes: Montserrat Bernades i Adolf Cordero, tel. 972 892 005. Accés: amb cotxe, per carretera fins a la Molina. 180 places. Possibles sortides: GR-4. Ascensions: tosa d'Alp, penyes altes de Moixeró, Puigllançada, Comabona. Mapa *Cerdanya*, ed. Alpina.
41. **Coma de Vaca.**
42. **Ulldeter.** 2.220 m. Al circ d'Ulldeter, a la dreta del naixement del riu Ter (Ripollès). Centre Excursionista de Catalunya. Guarda: Xavier Bosch, tels. 972 192 004, 938 679 361. Accés: amb cotxe per la carretera de Camprodon a Setcases i Vallter 2000. 52 places. Sortides: GR-11. Ascensions: als cims del Gra de Fajol, Bastiments, pic de l'Infern, coma de Vaca. Mapes *Puigmal. Canigó*, ed. Alpina.
43. **Bages.** 1.740 m. Al prat Donadó, a 300 m de les instal·-

lacions de l'estació d'esquí Port del Comte (Solsonès). Centre Excursionista de la Comarca de Bages. Manresa, tels. 938 722 912, 608 896 638 i 638 270 037. Accés: amb cotxe, per carretera des del coll de Jou fins al prat Donadó. 60 places. Sortides i ascensions: per la serra de Port del Comte. Mapa *Port del Comte*, ed. Alpina.

44. **Rasos de Peguera.** 1.805 m. Al vessant E del coll de la Creu del Cabrer, sota l'aparcament de les pistes d'esquí (Berguedà). Centre Excursionista Montserrat de Manresa, tel.: 938 725 312. Accés: amb cotxe, per la carretera de Berga als rasos de Peguera. 50 places. Ascensions: Peguera, el Pedró, serra d'Ensija. Mapa *Rasos de Peguera*, ed. Alpina.

45. **Lluís Estasen.** 1.640 m. A la jaça del Prat al peu del Pedraforca (Berguedà). Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya, tel.: 934 120 777. Accés: amb cotxe per carretera asfaltada fins a Saldes; pista forestal fins al mirador de Gresolet; caminant: 15 min. des del mirador. 90 places. Ascensions: tot el massís del Pedraforca. Mapes *Pedraforca. Cadí*, ed. Alpina.

46. **Ensija «Presidente Delgado Úbeda».** 2.200 m. Al vessant SE del cap de Llitzet, a la serra d'Ensija (Berguedà). Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya, tel.: 934 120 777. Accés: amb cotxe, per la carretera de Saldes a Gósol fins al collet de la Trapa i pista forestal fins a la font Freda; pista des de Fígols fins a la Creu de Fumanya; caminant: 2.30 h des de la Creu de Fumanya; 1.15 h des de la Font Freda. 32 places. Ascensions: cap Llitzet, Creu de Ferro. *Rasos de Peguera*, ed. Alpina.

47. **Sant Jordi.** 1.640 m. Al vessant del coll de Pendís, al costat de la font del Faig (Berguedà). Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya, tel. 934 120 777. Accés: amb cotxe, per la pista forestal des de Riu o des de Bellver fins a l'entrada al parc natural. Camí del coll de Pendís; 30 min, cami-

nant des del coll de Pendís. 44 places. Ascensions: penyes altes de Moixeró, Comabona, parc natural del Cadí-Moixeró. Mapes *Moixeró, La Cerdanya*, ed. Alpina.

48. **Rebost.** 1.670 m. Al vessant de Comabella, sota del Pedró dels Quatre Batlles (Berguedà). Unió Excursionista de Catalunya, tel. 934 545 855. Accés: amb cotxe, per la carretera asfaltada de Bagà al coll de Pal; pista que surt del coll Roig cap al refugi (2 km). 70 places. Sortides: GR-4.2. Ascensions: Tosa d'Alp, penyes altes del Moixeró, Puigllançada. Mapes *Moixeró. La Cerdanya*, ed. Alpina.

Refugis del vessant N el Pirineu

1. **Arrémoulit.** 2.305 m. Terme municipal: Laruns; punt de sortida: cabana de Soques per la D934, 4 km després de l'estany de Fabrèges. CAF de Pau, tel. 0559277181. Reserva: Pierre-Jean Pradalier, tel. 0559920620, 0559053179. Desnivell i temps d'arribada: 900 m, 3.30 h. 29 places. Sortides: Alta Ruta Pirinenca. Ascensions: pics de Palas, Arriel, Balaitós. Mapa IGN 1547 Ovest.

2. **Xalet de Gabas.** 1.000 m. Terme municipal: Laruns. Punt de sortida: al costat de la carretera Haute vallée d'Ossau per Laruns (D934). CAF de Pau, tel. 0559277181. Reserva: Marie-France Pasqua, tel. 0559053314. 50 places. Sortides: caminades al voltant dels Haut Ossau. GR-10 i HRP. Ascensions: pics d'Ossau, Balaitós, Palas, Lurieu. Mapa IGN. 1547 Ovest.

3. **Xalet de Gourette.** 1.350 m. Terme municipal: Eaux-Bonnes. Punt de sortida: l'estació Gourette. CAF François Bichon, tel. 0559694955. Reserva: Pierre-Yves Collo, tel. 055051056. 80 places. Travessia: Arsourin-Sanctus. Ascensions: pics de Ger i continuació amb Eaux Bonnes, Tourettes i Artouste. Escalada: Pen Sarriere; Pen Medea, als voltants del pic d'Ossau. Mapa IGN. 1647 Ovest.

4. **Ayous.** 1.980 m. Terme municipal: Laruns. Parc nacional dels Pirineus.

5. **La Pombie.** 2.032 m. Terme municipal: Laruns. Punt de sortida: aparcament d'Aneou per la D934 a 1.700 m al nord del coll del Pourtalet. CAF de Pau, tel. 0559277181. Reserva: Guy Sérandour, tels. 0467795177, 0559053178. Desnivell i temps d'arribada: 320 m, 1.30 h. 50 places. Mapa IGN 1547 Ovest.

6. **Baysellance.** 2.651 m. Terme municipal: Gavarnie. Punt de sortida: presa de la vall d'Ossoue per Gavarnia. CAF de Bordeus, tel. 0557876222. Reserva: Didier Lacaze, tels. 0559277617, 0562924025. Desnivell i temps d'arribada: 820 m 2.45 h. 58 places. Sortides: travessia Petit-Grand Vignemale. GR-10, HRP. Ascensions: pics de la Sède, Montferrat. Mapa IGN 1647 Ovest.

7. **La Brèche-de-Roland.** 2.587 m. Terme municipal: Gavarnia. Punt de sortida: coll de Bujaruelo per Gavarnia. CAF de Tarba, tel. 0562365606, fax: 0562369323. Reserva: Francis Thibaudeau, tel. 0608046680, 0683381324. Temps d'arribada: 1.30 h. 57 places. Sortides: La Brèche, Taillon i camins de Gavarnia. Ascensions: Mont Perdu. Escalades per Serradets i la cara nord del circ. Mapa IGN 1748 Ovest

8. **Espuguetas.** 2.027 m. Terme municipal: Gavarnia. Parc nacional dels Pirineus.

9. **Campana Cloutou.** 2.225 m. Terme municipal: Campan. Punt de sortida: N618 Bagnères - La Mongie a 4 km per sobre d'Artigues al Tournant de Caderolles. CAF de Banheras de Bigorra. Reserva: Michel Colrat, tels. 0561065809, 0562918747. Desnivell i temps d'arribada: 825 m, 2.30 h. 25 places. Sortides: conca lacustre de Caderolles; caminades fins al massís de Neuvielh. Ascensions: pic de Quatre Termes, Bastan, Portarras. Connexió amb el massís de Neuvielh. Mapes IGN 1748 Est i 1747 Ovest.

10. **Larribet.** 2.072 m. Terme municipal: Arrens-Marsous. Sortida:

Maison du Parc per la D105, cap a Arrens. CAF de Lourdes-Cauterets, tel. 0562421367, fax: 0562947970. Reserva: Paola Sibona i Stéphane Gavard, tel. 0562972539. Desnivell i temps d'arribada: 590 m, 2.30 h. 61 places. Sortides: HRP, Caillou de Socques, Cauterets, volta del Balaitós, pic de Balaitós, volta de Batboucou. Ascensions: pic de Pallas. Mapa IGN 1547 Ovest.

11. Wallon-Marcadau. 1.865 m. Terme municipal: Cauterets. Sortida de l'aparcament terminal, de Cauterets cap a Pont d'Espanya. Desnivell i temps d'arribada: 400 m; 2 h. CAF de Tarba. Reserva: Tristan Badie, tel. 0561859343, 0562926428. 120 places. Sortides: HRP, coll de la Fache, estanys d'Arratille, pic de la Fache, Peña Aragon, Cambalès, estanys Nère, Pourtet, port de Marcadau i nombrosos circuits i travessies. Mapa IGN 1647 Ovest.

12. Oulettes-de-Gaube. 2.151 m. Terme municipal: Cauterets. Sortida de l'aparcament terminal, de Cauterets cap al Pont d'Espanya. Desnivell i temps d'arribada: 600 m, 2:30 h. CAF de Lourdes-Cauterets. Reserva: Karine Depeyre, tel. 0561858558. 70 places. Sortides: GR-10, HRP. Ascensions: pics de la Sède, Petit Vignemale. Mapa IGN 1647 Ovest.

13. Granges de la Holle. 1.500 m. Terme municipal: Gavarnia. Al peu de la carretera de Gavarnia al coll de Bujaruelo. CAF. Reserva: 073362924877. Sortides: GR-10, HRP. Ascensions: pics de Vignemale, Montferrat. Mapa IGN 1748 Ovest

14. Barroda. 2.373 m. Terme municipal: Aragnouet. Parc nacional dels Pirineus.

15. Espingo. 1.967 m. Terme municipal: Oò. Sortida de les granges d'Astau cap a Luishon i Castillon. Desnivell i temps d'arribada: 820 m; 2h. CAF de Tolosa. Reserva: Mylène Boutain, tel. 0561506448, 0561792001, fax: 0550541883. 70 places. Sortides: Céciré, Superbanhères pel GR-10, estany i cascada d'Oò, Quayrat, Spijoles, Hourgade. Mapa IGN 1848 Ovest.

16. Maupas. 2.450 m. Terme municipal: Castillon-Laroubost. Sortida: D125, de la vall de Lys cap a Banhères-de-Luishon. Desnivell i temps d'arribada: 1300 m; 4 h. CAF de Tolosa. Reserva: Yvette Cabrol, tels. 0561442160, 0561791607. 35 places. Sortides: circuits dels quatre estanys, cascada de Lys, aresta Bom-Malpàs, pic de Crabioles, pic de Malpàs. Mapa IGN 1848 Ovest.

17. Portillon. 2.570 m. Terme municipal: Oò. Sortida de les granges d'Astau cap a Luishon i Castillon. Desnivell i temps d'arribada: 1500 m, 4.30 h. CAF de Tolosa. Reserva: Anne-Marie Dorche, tels. 0559303537, 0561791720. 80 places. Sortides: sender sud: Montargue, Selh de la Baco. Ascensions: Perdiguero, Gorgs Blancs, Spijoles. Mapa IGN 1848 Ovest.

18. Venasque. 2.239 m. Terme municipal: Banhères-de-Luishon. Sortida de l'Ospici de França cap a Luishon per la D125. Desnivell i temps d'arribada: 850 m, 2:30 h. CAF de Tolosa. Reserva: Jacques Decamps, tels. 0565223883, 0361792646. 12 places. Sortides: circuit del port de la Picada. Recorregut HRP: port de Benasc. Ascensions: Salvaguarda, la Mina, Bec du Corbeau. Mapa IGN 1848 Ovest.

19. Estanh d'Araing. 1.950 m. Terme municipal: Sentein. Punt de sortida: Frachendech via Saint-Girons, Castillons i Sentein. CAF d'Ariège, tel. 0561650109. Reserva: Yves Garrel, tel. 0561 967373. Desnivell: 1130 m, 3 h. 52 places. Sortides: HRP, GR-10. Ascensions: pics de Cabriere, Mauberme, Albe. Mapa IGN, 1947 Ovest.

20. Estanh Fourcat. 2.445 m. Terme municipal d'Auzat. Punt de sortida: Central elèctrica d'Artiès cap a Vic-de-sòc i Auzat. CAF d'Ariège, tel. 0561650109. Reserva: Alain i Jean-Claude Perry, tel. 0561644473, 0361654315. Desnivell i temps d'arribada: 1.245 m, 4 h. 45 places. Sortides: Tristaina, Fourcat, Aspre, Malcaras, Albeille, pic du Port, HPR, GR-10, volta del Montcalm. Carte IGN. 2148 Ovest.

21. Estanh del Pinet. 2.240 m. Terme municipal: Auzat. Punt de sortida: Granja de l'Artiga cap a Vic-de-sòc i Auzat. CAF d'Ariège, tel. 0561650109. Reserva: Michel i Christiane Simonet, tel. 0561648081, 05610648081. Desnivell i temps d'arribada: 1.050 m, 3 h. 55 places. Sortides: Montcalm, Pica d'Estats, Sotllo. Carte IGN. 2148 Ovest.

22. Les Besines. 2.104 m. Terme municipal: Merenç-de-las-Valls. Punt de sortida: L'Ospitalet, Merens-de-las-Valls o el coll de Pimorent. CAF d'Ariège, tel. 0561650109. Reserva: Jean-Claude Perry. Garanou. Desnivell i temps d'arribada: 600 m, 2.30 h. 56 places. Sortides: Auriol, Cortal Subrà, Madides, Besinelles, Pedrous, Coma d'Or, Carlit. Mapa IGN. 3249 Ovest.

23. Xalet de les Bulloses. 2.005 m. Terme municipal: els Angles. Punt de sortida: al costat de la D60 al nord de Montlluís. CAF de Perpinyà. Reserva: Jean i Madeleine Vignier, tels. 0468042076, 0468042076. Desnivell: 300 m. 56 places. Sortides: pics del Carlit, puig Péric, Cometa d'Espanya, moltes caminades pel GR-10, HRP. Mapa IGN. 2249 Est.

24. Ras de Carançà. 1.831 m. Terme municipal: Fontpedrosa. Ajuntament de Fontpedrosa. Punt de sortida: estació del tren Groc de Toès, per les gorges de Carançà. Informació: tel. 468970515. 30 places. Sortides: GR-10, HPR, GR-36. Mapa IGN 2250 Est.

25. Merialles. 1.695 m. Terme municipal: Castell. Punt de sortida: des del Vernet pel coll de Jou i el coll de Merialles. Reserva: tels. 33409329540, 33468962290. 65 places. Sortides: pica del Canigó, Barbet, Tres Vents, GR-10, HPR, GR-36. Mapa IGN 2349 Est.

26. Xalet dels Cortalets. 2.150 m. Terme municipal: Taurinyà. CAF de Prada-Canigó. Tel: 0468961890. Reserva: Michel Taurigna, tel. 0468056357, 0468963619. 111 places. Sortides: pica del Canigó, Barbet, travessia Canigó-Barbet, GR-10 HPR, GR-36. Mapa IGN 2349 Est.

Què passa al Priorat?

Toni Arbonés

En aquesta comarca, a més de ceps, també hi ha rocs, i s'hi escala; encara que sembli que a pocs els importi, el nucli d'escaladors creix, no és difícil trobar motivació, o alguna cosa que es contagia...

Escalant en el cingle del Titi.

Siurana i els seus voltants han sofert en aquests darrers anys un canvi notable: carretera nova, es-

tudi i consolidació de les ruïnes del castell, noves cares al veïnat (ja som setze...). Mentre a tota la co-

marca tornen a ressorgir les ganes de sobreviure de la terra, sector vinícola i turístic, el nombrós cercle d'escaladors establerts es resigna majoritàriament a no donar informació obertament (recordeu l'editorial del *Vèrtex* especial Montsant). Aquest és el moment actual, el del desconcert perquè són els escaladors d'altres països els que publiquen articles o guies, i els d'aquí, que hauríem de conèixer les muntanyes per a estimar-les com ningú, no en sabem gairebé res.

Des d'aquí m'agradaria escriure quatre línies sinceres sobre què representa Siurana, què suposa escalar al Priorat o què podem fer per a gaudir de més d'una estada per la comarca.

Siurana, cosmopolita per excel·lència, acull anualment uns quinze mil escaladors (gairebé la meitat són estrangers, dels quals una tercera part són d'altres continents...), és sens dubte parada de culte dels intrèpids. Agosarats escaladors, que desafien la verticalitat d'aquests cingles i que podem sentir-nos orgullosos de tenir entre aquestes parets la línia natural més difícil assolida per un escalador esportiu: «La Rambla» 8c+/9^a (d'Alex Huber). Referència mundial del que és un llarg recorregut (45 metres d'alçada x 25 metres de desplom) d'extrema intensitat.

Tot el dia parlaria de somnis... de somiatruïtes en som molts per aquí. «Jabalinots» que fan de la seva màquina per a equipar un aparell imprescindible. Els quilòmetres de roca que veiem perdre's a l'horitzó ens fan ésser així, aquí.

Prop de dues mil cinc-cents ruïnes es troben per aquestes contrades, zones com la Mussara, Mont-ral, la Riba i Arbolí són punt de parada, totes elles equipades amb refugi, on trobarem ressenyes actualitzades de les últimes obertures. A Siurana, on n'hi ha més de quatre-cents, el Centre Excursionista de Catalunya hi té el petit Ciríac Bonet, el refugi més pintoresc de la xarxa, que cal potenciar conservant-lo i fent-hi alguna petita reforma, que és el centre neuràlgic de l'escalada per aquestes serralades, ja que el desenvolupament del Montsant el fa ésser al rovell de l'ou, entre el calcari de Prades i el conglomerat del Montsant.

El negoci de l'escalada ha fet furor, i viure d'un refugi, dedicant el temps a la muntanya, ha proporcionat tots aquests itineraris. Són en moltes ocasions els mateixos escaladors dels refugis els que fan bellugar la màquina i, del no-res, apareixen aquests mils de parabolts (ancoratges) que moltes vegades també ens podríem estalviar. Qualitat sobre quantitat.

El sobreequipament i la massificació han arribat. Per una altra banda, la bellesa d'alguns itineraris es fa notar i no és estrany escalar una ruta amb D. O. (denominació d'origen).

Les regletes, vives i punxents, ens donen la dificultat, mentre que el forat i el blocatge ens fan aguantar ben aferrats.

És més la resistència que un pas obligat de bloc, el que marca la diferència entre una escalada i una altra, però de tot això i del límit on volem arribar sense caure, «passant-hi al més a prop possible», en podríem dir que és un joc, sense menysprear el risc que suposa l'escalada esportiva.

Ara, els amants del moviment o els més radicals s'escapen de les fatigues que suposa un *Rotpunkt* que es resisteix i tendeixen a deixar de banda les cordes i el material d'escalada, per divertir-se en petits blocs de pedra, on la força màxima i la coordinació, d'aquell instant, fan possible encadenar problemes de vegades inimaginables.

És la redescoberta de moltes pedres que fins al moment havien passat desapercebudes i que ara, de cop i volta, ofereixen també un ampli ventall de possibilitats... si més no una nova alternativa. Les zones de *boulder* es troben a Siurana i Arbolí.

Però si el que voleu és saber on escalar amb corda aquest estiu, us proposo diferents opcions per a trobar ombra tot el dia. A més dels ja coneguts sectors de sempre: Can Famal, l'Olla i la Reserva Índia al matí, i Can Marges, Can Melafots i Campi qui Pugui a la tarda.

Si voleu més informació a l'adreça d'Internet: www.rockfax.com podreu trobar ressenyes actualitzades. M'agradaria també ressenyar-vos algun d'aquells sectors que, bé perquè són nous o bé perquè no estaven complets, encara són notícia.

A dalt, vista del refugi del Centre, amb Cornudella i el Montsant al fons.

A baix, escalant la curiosa paret de l'Olla.

De Roses a Cadaqués. Una caminada per les cales de la Costa Brava

Antoni Padilla i Tura

Quan projectem fer una excursió, hem de tenir en compte que, a més d'anar a la muntanya, també podem gaudir d'esplèndides caminades per la costa.

Els excursionistes gironins, quan parlem de sortir els caps de setmana, tenim el costum d'anar amunt, en direcció a la Garrotxa, el Ripollès o les muntanyes del Pirineu, quan a pocs quilòmetres de Girona tenim la possibilitat de gaudir de magnífiques caminades al costat del mar, enmig de cales i penya-segats

de la nostra Costa Brava, i conèixer d'aquesta manera tots els indrets i racons, totalment desconeguts per a la gran majoria de gent. Hem d'aprofitar sempre els mesos de tardor i hivern, quan hi impera la calma, sense la bullícia dels banystes i dels turistes.

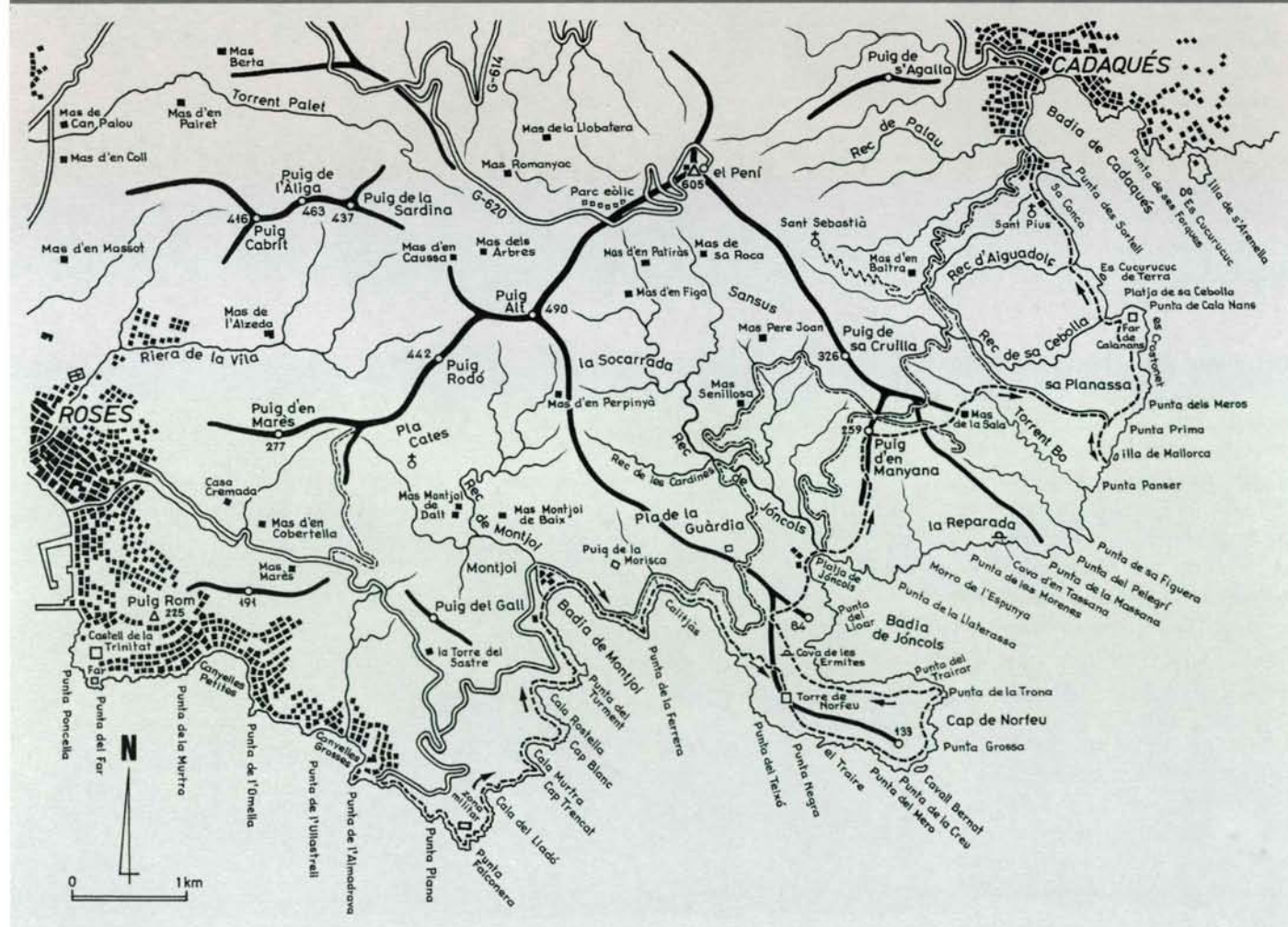
S'han fet un conjunt de sortides

per la costa i sempre he procurat fer-les fregant el mar per resseguir tot el seu litoral. Hem evitat qual-sevol dificultat que hem trobat en l'itinerari, passant per cales, caletes, pobles, viles marineres, baixant i pujant penya-segats, voltant els caps, travessant i vorejant els rius en les seves desembocadures en el mar i aprofitant els camins de ronda, de pescadors, de caçadors, de vigilància, els d'entre feixes i finques antigament conreades, els GR quan aquests han coincidit pel costat del mar, i també hem obert i traçat nous camins.

Un breu resum de les sortides de la costa

De moment hem fet vuit excursions per la costa. Recordo que la primera la vam fer el febrer del 1995. Vam sortir de Palamós i vam anar fins a Llafranc tot resseguint el litoral, i com a complement visi-

Itinerari de Roses a Cadaqués

Urgel,95 bis - tel 93 453 50 01
08011- Barcelona

20ª OFERTA DE MUNTANYA

[Http://personal2.redestb.es/pedraneu](http://personal2.redestb.es/pedraneu)

Urgel,95 bis - tel 93 453 50 01
08011- Barcelona

10 cintes exprés + 20 mosquetons	12.995 pts	Rapelador "8" + mosquetó segur	1.945 pts
Bastó telescòpic de muntanya	2.495 pts	Piolet + grampons	16.945 pts

REPAREM: TENDES - BOTES - TREKINS - PEUS DE GAT - ETC.

LLOQUEM: ESQUIS PISTA - MUNTANYA - FONS - ARVA - PELLIS DE FOCA
TENIM CURA DEL MANTENIMENT D'ESQUIS I FIXACIONS

GUIES DEL CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA

ITINERARIS PEL MASSÍS DEL CARLIT

JOAN M. VIVES I TEIXIDÓ

Recull d'excursions pel massís del Carlit, punt culminant del Pirineu oriental situat al nord de la comarca de la Cerdanya que està sota l'administració francesa. L'existència del refugi de la Bullosa permetrà de fer boniques excursions per aquestes muntanyes que amaguen, encara, racons ben poc freqüentats.

DARRERS TÍTOLS PUBLICATS:

Pica d'Estats-Monteixo. Vall Ferrera (excursions amb esquís), M. Broch i E. Martín.

Catllaràs-La Quar, David Aloy i M. Mercè Lleonart.

Mont-Roig - Certascan. Vall de Cardós (excursions amb esquís), M. Broch i E. Martín.

novetat

PUBLICACIONS DE L'ABADIA DE MONTSERRAT

Ausiàs Marc, 92-98 int. - Fax 247 35 94 - 08013 Barcelona. Distribució: L'Arc de Berà, Centre Difusor d'Edicions Catalanes
Comandes i administració: Polígon Montigalà, Bèlgica, 6 i 7 - Tel. 465 30 08 - Fax 465 87 90 - 08917 Badalona

OT ALLÒ QUE US INTERESSA

Més de 70 revistes d'abast nacional estan associades a l'APPEC.

Per a més informació: APPEC Rambla de Catalunya, 10, 1 er.

08007 Barcelona Tel. 412 76 28 Fax: 317 83 86

Ho trobareu a les revistes en català

A.P.P.E.C
ASSOCIACIÓ
DE PUBLICACIONS
PERIÒDIQUES
EN CATALÀ

INFORMACIÓ GENERAL
INFANTIL I JUVENIL
CULTURA
RELIGIÓ
POLÍTICA
PEDAGOGIA
AGRICULTURA I RAMADERIA
ESPORTS
MÚSICA
ARTS PLÀSTIQUES
TEATRE I CINEMA
CIÈNCIA I TECNOLOGIA
ENTRETENIMENTS
HISTÒRIA
FOLKLORE
SATÍRIQUES
ARTS DECORATIVES

ARXIU FOTOGRÀFIC DEL CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA

L'arxiu fotogràfic del Centre conté col·leccions de fotografies des de 1886 d'una gran diversitat de temes, com ara aeronàutica, arqueologia, arquitectura, carrers de Barcelona d'abans de la Reforma, esports, fauna, folklore, geografia física i econòmica, pobles i indrets de Catalunya, del Pirineu aragonès, d'Espanya i d'altres països del món. A més de fotografies estereoscòpiques i autocrom.

Instal·lacions i serveis:

- * Sala de treball per a ordenació i classificació de material.
- * Sala de conservació i arxius d'originals.
- * Laboratori.
- * Equip de tractament digital de les imatges: digitalització, retoc fotogràfic, gravació de CD ROM.
- * Servei de còpia i ampliació.
- * Reproducció de positius paper.
- * Reproducció de transparències positives blanc i negre.
- * Còpia i reproducció de negatius.

CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA/Arxiu fotogràfic
Carrer del Paradís, 12. 08002 Barcelona
Tel. 93-315 23 11, fax 93-315 14 08
adreça electrònica: cec@cec-centre.org

Horari d'atenció al públic:
de dilluns a divendres de 10 a 14 h i dimarts i dijous de 18,30 a 21 h

tàrem el jardí botànic de Cap Roig. A resultes de la bona acceptació de la primera, s'han succeït una sèrie de caminades per la costa amb la idea d'arribar fins als límits de la Catalunya Nord. En la segona i tercera vam conèixer el cor de la Costa Brava, des de Llafranc fins a la platja de Pals. En la quarta travessàrem la petita subcomarca del Baix Ter i ens endinsàrem fins al castell de Montgrí i l'ermita de Santa Caterina, lloc emblemàtic de la novel·la *Solitud*, de Víctor Català, Caterina Albert i Paradís. En la cinquena ens vam ficar per caletes allargassades, estretes, totalment verges i feréstegues, i alternades amb penya-segats que cauen vertiginosament sobre el mar. En aquest tros de l'Estartit fins a Montgó les inclemències del temps van fer que la sortida quedés deslluïda. En la sisena caminada i la setena vam voltar tota la badia de Roses, des de Montgó fins a Roses i l'Almadrava, i vam visitar els aiguamolls de l'Empordà. En les següents resseguim tot el cap de Creus, la vuitena caminada la fem des de l'Almadrava fins a Cadaqués el març d'aquest any, i en les altres, que ja tenim preparades, anirem des de Cadaqués fins al cap de Creus i del cap de Creus fins al Port de la Selva. Esperem poder fer realitat totes les excursions previstes fins a arribar al castell de Salses.

De l'Almadrava de Roses a Cadaqués

Litinerari que es descriu a continuació pertany a la sortida número vuit del cicle d'excursions de la Costa Brava, que es porta a terme entre el Centre Excursionista de Catalunya i el Centre Excursionista d'Olot, i parteix de Roses (l'Almadrava) per a acabar a cadaqués, amb un temps aproximat de set hores, i transcorre pels següents indrets: l'Almadrava, la Figuerassa, punta Falconera, cala Murtra, cala Rostella, badia de Montjoi, punta de la Ferrera, cala Calitjàs, cala Pelosa, torre de Norfeu, cap de Norfeu, la Trona, badia de Jóncols, puig d'en Manyana, mas de la Sala, sa Planassa, illa de Mallorca, es Crostonet, far de cala Nans, platja

de sa Conca, platja de Sagí, platja Llané, platja port d'Alguer, platja d'es Portal, Cadaqués.

Itinerari

00 min. L'Almadrava. Lloc conegut com Canyelles Grosses o l'Almadrava. El nom d'*almadrava*, segons el diccionari de Pompeu Fabra, es refereix a un «clos amb compartiments fet de xarxes, etc., establert generalment prop de la costa, i destinat a la pesca de tonyines», ja que en altres temps els pescadors de Roses instal·laven en aquest paratge l'art de l'almadrava des d'abans de la Quarisma i es tallava per Tots Sants.

Començarem l'excursió al final de les últimes urbanitzacions i deixarem darrere nostre la punta de Canyelles. Prenem el GR-92, que ens portarà, tot resseguint la costa, fins a la badia de Jóncols, on trobarem una costa verge que encara es conserva. Tot seguint el sender entre pins, passem per la Figuerassa i el port de Reig, indrets on es practica la immersió, i abans d'arribar a la punta Falconera podem veure els últims vestigis d'una zona militar amb quatre plataformes d'artilleria de costa.

19 min. Punta Falconera. En aquest lloc els falcons fan el seu niu en els forats de les roques i vigilan

A dalt, la torre de Norfeu o del Rei. Aquesta talaia fortificada és situada en el punt més alt del cap de Norfeu, des d'on es frueix d'una vista realment impressionant.

A baix, el cap Blanc. Al fons podem veure la torre de Norfeu.

Des del cap de Norfeu, la vista sobre la badia de Jóncols és realment esplèndida. Al fons es veu el puig Pení, el cim més alt de tot el cap de Creus.

el pas d'altres ocells per capturar-los. Continuant pel sender i una vegada travessada una torrentera, tenim a la nostra dreta la font del Lledó, un amarratge i una casa en ruïnes, lloc d'on s'extreia marbre d'una pedrera en temps llunyans per a la construcció del monestir de Sant Pere de Rodes. Seguint el camí que ens portarà a la badia de Montjoi, trobem les petites cales de la Murtra i la Rostella, que són de difícil accés per a anar-hi des de la carretera. Finalment, arribem a la platja de Montjoi.

1 h 33 min. Badia de Montjoi. És un racó magnífic format per la platja i els masos de Montjoi de Dalt i Montjoi de Baix, i, a més, hi ha uns habitatges i un càmping utilitzats pel Touring Club de France. La situació i les característiques de la cala fan que serveixi de refugi d'embarcacions. La seva sorra és de gra mitjà, barrejada amb còdols, i l'aigua és molt neta i hi ha molta fondària, lloc apropiat per a esports d'immersió. Sortint de la platja agafem la pista que ens portaria fins a Cadaqués i, en arribar al final de la pujada, trenquem a la dreta en direcció a la punta de la Ferrera, lloc que està actualment cremat. tenim al davant el cap de Norfeu, majestuós, impactant, agrest, dur, esperant la nostra pujada. Seguim el sender i trobem la petita cala del Calitjàs, d'aigua molt neta i amb molta fondària. A continuació, un curt camí de ronda fins a la cala de

la Pelosa, de petites dimensions. Durant l'última guerra civil en aquests indrets hi havia hagut presoners de guerra d'ambdós costats. Al principi de la pujada trobem a la nostra dreta un lloc anomenat el Pi. És un petit embarcador fet a les roques, lloc on duïen les cistelles de raïms des de les feixes de la muntanya per portar-les després amb barca a Roses. El primer tram de la pujada està esglaonat amb troncs de fusta fins a arribar a una cruïlla de camins.

2 h 27 min. Cruïlla. El camí de l'esquerra ens porta, tot seguint el GR-92, a un petit collet per on passa la pista i després s'agafa un sender que voreja per sobre la cala Canadell fins a la badia de Jóncols. Seguint el nostre itinerari, prenem el camí de la dreta i de pujada anem directament al cim, a la torre de Norfeu, anomenada també torre del Rei. Aquesta torre és semblant a la que hi ha al Pedró de l'Escala. Estaven emplaçades sempre en llocs de difícil accés. Era una torre dotada de personal i dels mitjans necessaris per a protegir les platges des de Jóncols fins a Montjoi de les incursions de pirates i corsaris. Tot planejant el cim del cap de Norfeu per la nostra dreta, per un corriollet que arriba fins al final, podem veure a sota nostre el tercer cavall brenat d'aquesta costa. El primer és a Platja d'Aro, el segon és a les illes Medes i el tercer, el de Norfeu. Tornem a seguir el petit corriol i en un

temps d'uns cinc minuts arribem sobre el cap de Norfeu.

3 h 1 min. Cap de Norfeu. El cap de Norfeu és un indret avançat i que sobresurt de la costa, en el qual conflueixen dos costats plens d'espadats i penya-segats, sempre ferm i majestuós fent front a tempestes i temporals. Tornem a seguir el corriol, que ens portarà a l'altra punta del cap, lloc conegut com la Trona, magnífic mirador de la badia de Jóncols. En aquest tros d'itinerari trobem unes barraques de paret seca força ben conservades. De tornada seguim el corriol que planeja fins a una bifurcació de camins, lloc on agafarem el de la dreta en direcció a un pas sobre una cresta de roques, pas clau per a baixar directament al petit collet per on passa la carretera. Tot aquest camí és de baixada i panoràmic sobre la cala Canadell i de cara a Jóncols; en el seu trajecte i a la nostra esquerra trobem la cova de les Encantades i la cova de les Ermites.

3 h 40 min. Petit collet. Des d'aquest collet on passa la pista des de Roses a Cadaqués, a la nostra dreta agafem el sender GR-92, que ens porta fins a la badia de Jóncols en 20 minuts.

4 h. Badia de Jóncols. La cala Jóncols, per la seva situació estratègica, està totalment resguardada de la tramuntana i és considerada la més gran de la Costa Brava. És una platja amb sorra i còdols, les seves aigües són clares i netes, i amb un desnivell ràpid i fondo. És el final del terme municipal de Roses. Prenem novament el camí i, en lloc de seguir el GR-92, que passa per la pista que va en direcció a Cadaqués, agafem un petit corriollet que comença a l'altra banda de la torrentera, just al costat del terme municipal, i pugem rostos amunt aprofitant els passos de les esglaonades feixes fins a un turonet rocallós, ja que el camí de partió de finques està totalment brut. A partir d'aquest punt el camí planeja; cal seguir pel costat de les parets de pedres que separen les finques, on es troben algunes fites, fins a arribar al costat del puig d'en Manyana (259 m), on tornem a trobar la pista de terra i ja som al terme municipal de Cadaqués.

4 h 43 min. Coll d'en Manyana.

Si agafem el GR-92, que segueix la pista, ens portarà a Cadaqués, passant pel mas d'en Baltre, l'Hotel Rocamar, les platges Llané, el port d'Alguer i es Portal. En canvi, si volem seguir el nostre itinerari, hem de girar a la dreta, uns cent metres abans d'arribar a la pista, per un corriol carener que ens porta fins al mas de la Sala després de passar per una torrentera, i, passant per la part de darrere d'aquesta masia, pel mig d'unes feixes abandonades, anem a sortir a una petita pista que ens porta a una de grossa que ve del mas d'en Bartre i que seguirem fins al final, un indret que sembla la Bretanya pels seus espadats. A sota tenim l'illa de Mallorca. Tot aquest tram de camí planeja, l'indret s'anomena sa Planassa, on hi ha gran quantitat de barraques de pedra dignes d'admirar i de fotografiar.

5 h 31 min. Illa de Mallorca.

És un petit escull que sobresurt de l'aigua davant de la punta Prima. A partir d'aquest lloc resseguiem la costa fins a arribar a Cadaqués. Seguim l'excursió tornant endarrere fins a trobar una plataforma i ens fiquem al fons d'una torrentera pel costat de la costa aprofitant els diferents relleus fins a baix, indret anomenat es Crostonet. La pujada la fem per sobre d'unes roques rasposes que van salvant el desnivell fins a dalt, lloc on trobem una placeta d'herba d'on surt un petit corriollet que ens porta sobre el far de Cala Nans, actualment en desús. Quan sortim del far agafem un bon camí platxeríós que ens portaria a Cadaqués, però a uns dos-cents metres de la sortida baixem per un corriol fins a la cala Nans.

6 h 10 min. Cala Nans. Aquesta platja és una raconada idíl·lica resguardada per tres costats i on vessen les aigües del rec de sa Cebolla, amb sorra, còdols i, a més, unes aigües netes i amb gran fondària. Deixem la platja i ens enfilem per un roquissar fins a trobar el bon camí platxeríós i panoràmic que ens portarà a Cadaqués tot passant per sa Conca.

6 h 45 min. Platja de sa Conca. Lloc on comencen els primers carrers del poble. És una platja amb molts còdols rodons, pedres i eri-

çons. Seguim el camí de ronda pel mig d'unes finques privades que han hagut de cedir el dret de pas fins a la platja de Sagí. Continuem la nostra excursió tot passant pel costat de les petites platges de Llané, port d'Alguer, d'es Portal, dignes de gaudir de la seva placidesa fins a arribar al centre de Cadaqués.

7 h 00 min. Cadaqués. L'escriptor Josep Pla ens descriu, en poques paraules, la seva visió de Cadaqués: *Cadaqués era, fa relativament pocs anys, la fi del món. Fins que es va construir, gràcies a la tasca incessant del senyor Frederic Rahola, la carretera de Perafita cap a Roses i cap al Port*

de la Selva —carretera d'una bellesa superba, per les panoràmiques que ofereix sobre l'Empordà, sobre el golf de la Selva i la costa de França i sobre el vessant mateix de Cadaqués— podem dir que el poble visqué aïllat totalment del continent. L'única sortida normal fou el mar.

Cartografia

Mapes Comarcals de Catalunya, escala 1:50.000 Alt Empordà. Institut Cartogràfic de Catalunya.

Els Mapes dels Parcs Naturals de Catalunya, escala 1:30.000 Aiguamolls de l'Empordà-cap de Creus. Institut Cartogràfic de Catalunya.

A dalt, la platja d'en Gandalla, el Salt del Mosso i la cala de Calitjàs; en últim terme, la punta de la Ferrera.

A baix, el far de Cala Nans, situat a l'entrada de la badia de Cadaqués, des d'on es pot contemplar un magnífic panorama marítim.

Pic de Russell, per la cresta S

Josep de Tera

Un dels cims de la Maladeta és objecte de l'atenció d'un dels bons coneixedors d'aquesta muntanya.

No tinc per costum repetir articles sobre el mateix cim, però hi ha zones del Pirineu on tinc una certa tirada a anar-hi, i llavors la repetició ha d'arribar tard o d'hora.

El pic de Russell és, segons la perspectiva des d'on es miri, només el final de la llarga carena de l'Aneto, o bé, vist des de l'altre extrem, és un esvelt i punxegut cim, situat al començament de la llarga

aresta que culmina amb el pic d'Aneto.

Els seus vessants E i S són molt atractius. Sobre el vessant E ja vaig escriure un article (vegeu *Muntanya*, 742, 1985) pujant-hi per la vall de les Salenques.

Llavors, l'any 1984 (any de l'excursió), la vall de Llauset era una via d'accés al pic de Russell completament impensable. Després,

acabades les obres de la resclosa de Llauset, va quedar oberta una nova via d'accés a l'esmentat estany; però aquesta via estava plena d'entrebancs a base de cadenes a la sortida del poble d'Aneto i, més amunt, una nova barrera tancava el pas definitivament una mica abans d'arribar al túnel final.

Afortunadament el sentit comú va acabar imposant-se, i ara es pot arribar lliurement fins a l'estany. Queda oberta una nova base d'accés fàcil al Vallhiverna i també al Russell; fins i tot diria que la base al Russell és la més curta i atractiva.

Una aresta difícil?

Com és atractiva l'aresta que puja al cim des del coll dels Isards! Sobre la dificultat d'aquesta aresta hi ha notícies contradictòries; per exemple, el mateix Russell en pujar al cim el 7 d'agost de 1865 diu textualment: «L'última part de l'ascensió fou complicada. Russell escalà amb les mans, per no dir amb les dents, una canal plena de neu, que, sortosament, havia fos suficientment per formar un petit corredor entre ella i la roca en arribar a prop del cim» (L'Aneto i els seus homes, pàg. 111), molts anys més tard l'Enric Nosàs i companys vam haver de renunciar-hi per trobar-la massa complicada. En sentit contrari, tenim en Jordi Lluch que m'informà que ell no havia trobat cap dificultat i fins i tot havia pujat al pic de Vallhiverna el mateix dia. A la meua modesta observació que ell és un enamorat dels quarts, em va respondre que en aquella època encara no li havia nascut aquest enamorament.

Tota aquesta mena d'ingredients és una provocació més que suficient perquè hi vagi a treure el nas!

A comprovar-ho!

Així, doncs, el dia 2 d'agost de 1997 deixava el cotxe ben aparcant a l'estany de Llauset i, sota un sol canicular, d'aquells que estavellen les pedres, vaig flanquejar l'estany per plantar la tenda a l'entrada d'aigües del bonic estany de Botornàs.

Aquestes plantades de tenda en indrets bonics i amb força estona

Detall de l'estany de Botornàs mig glaçat.

per endavant són una cura de son i de relaxació, em deixen completament nou; per exemple, quan el sol va deixar l'estany a l'ombra vaig estar molta estona entotsolat contemplant com les truites saltaven de dins l'estany per caçar mosquits; primer era una rotllana aquí una altra allà, però més tard tot l'estany era ple de rotllanes; immòbil arran d'aigua, fins les veia passar per la vorera de l'estany. Finalment a un quart de deu del vespre, quan l'últim raig de sol va abandonar la punta del cap d'Anglos, l'estany va quedar novament en la més absoluta de les calmes.

L'excursió de l'endemà no em preocupava gens perquè, encara que l'aresta acabés barrant-me el pas, estava segur que m'esperava un gran dia de muntanya per diverses raons: primera, pujaria a l'autèntic coll de Vallhiverna, no el dels Estanyets de la Coma d'Arnau, sinó el situat més a la dreta; segona, faria el flanqueig fins al coll dels Isards, i tercera, si no podia assolir el cim, baixaria fins a l'estany de Russell, gran superfície d'aigua que sempre he volgut tocar, perquè l'he vist moltes vegades, però no hi he passat mai per la vora.

Il·lusionat amb tots aquests interrogants vaig posar-me a caminar a dos quarts tocats de set del matí del dia 3 d'agost. Molt aviat arribava gairebé a la sortida d'aigües de l'estany del Cap de la Vall de Llauset, indret on comença l'amagada valleta que puja fins al coll de Vallhiverna. A mitja pujada vaig trobar-me amb les marques de la variant del GR-11 que recorre aquestes contrades.

A tres quarts de vuit arribava al coll de Vallhiverna, i s'obria davant meu la vall i els estanys de Vallhiverna, el coll dels Isards i el pic de Russell amb la seva desafiant aresta.

Al coll de Vallhiverna, situat a 2.710 m, encara no hi tocava el sol; així, doncs, vaig començar immediatament el curt flanqueig fins al coll dels Isards.

Realment, el coll dels Isards és molt proper, perquè a les vuit ja hi era. Dalt d'aquest coll ja hi tocava el sol i la visió panoràmica va obrir-se a l'estany de Russell; el sol era

encara força baix i creava una llum sobre l'estany enlluernadora: l'espectacle resultant era indescriptible.

Quan els experts en muntanyisme parlen del fet que per a pujar un cim s'ha d'estar preparats mentalment diuen una gran veritat; jo podria parlar molt d'excursions amb bona o mala preparació psicològica. Hi ha molts factors que poden influir-hi; un és indubtablement el temps. Avui tinc «bones vibracions», car la preparació ha estat bona i el temps és immillorable. Miro l'aresta a ull nu i amb el zoom de la màquina de fotografiar; no sembla haver-hi problemes fins a arribar sota el con final del cim (sobre la ratlla dels tres mil metres,

aproximadament), allí es redreça força, i sembla que hi hagi alguns gendarmes; de tota manera, hi ha molts indrets per a fugir de l'aresta abans d'arribar a sota el cim. Així, si no puc seguir pel fil de la cresta, podré sortir-ne per flanquejar-la fins a la Gran Diagonal. S. No sé per què, però tinc la sensació que d'una manera o altra acabaré arribant al cim!

Amb la moral molt alta i després d'una llarga estada al coll dels Isards, començo la marxa per l'ampla carena que mena fins a un bony molt destacat.

Paulatinament l'aresta s'estreny i per a assolir el bony cal grimpar una mica; més que res per a començar a entrar en acció!

A dalt, el pic de Russell des del coll de Vallhiverna.

A baix, des del pic dels Bous.

El pic de Russell des de prop del coll dels Isards.

Dalt del bony de 2.945 m torno a fer una aturada per observar de més a prop la part final de l'aresta. L'estany de Russell es veu des d'un nou angle, i ara cal afegir-hi els estanys de Llosars.

La meua impressió sobre el tram final de l'aresta comença a estar una mica més clara: sembla d'autèntica escalada! Caldrà, doncs, buscar indrets alternatius, però primer em situaré al peu mateix del con final per decidir què faig.

Una fàcil i planera aresta m'apropa definitivament al punt crític, tal com ja he esmentat, situat sobre la ratlla dels tres mil metres.

Aquest indret imagino que fou el punt final de l'intent de l'Enric Nosàs, perquè cal escalar per a seguir estrictament el fil de l'aresta. El vessant W o de Llosars és impracticable per la verticalitat; només queda la solució d'explorar el vessant E o de la coma de l'estany de Russell.

Per a baixar de l'aresta no hi ha cap problema, ja que per un curt i tarterós pendent es pot baixar fins al fons de la coma esmentada; però jo només baixaré uns quants metres, els suficients per a començar un flanqueig per sota l'aresta, per anar buscant alguna canal que permeti seguir guanyant metres d'altura perquè en Jordi Lluch per algun indret o altre devia pujar.

El flanqueig no dura gaire, car en tombar un estrep que es desprèn de

l'aresta, em trobo amb una llarga, ampla i fàcil canal que sembla que vulgui arribar novament al fil de la cresta.

No m'ho penso dues vegades i començo a pujar per la canal, la qual molt aviat es parteix en dues; agafo el trencall de la meua dreta per a seguir pujant.

A estones cal fer servir les mans, però, malgrat la seva inclinació, la canal no ofereix cap dificultat apreciable.

La canal no s'acaba a l'aresta, sinó que arriba fins a un fals collet que hi ha en un nou estrep que es desprèn de l'aresta principal. Una mica més amunt hi ha una repetició de la jugada, car hi trobem un nou estrep amb un altre collet al capdamunt. La unió d'aquests dos collets tampoc no presenta cap dificultat.

Una vegada situat en aquest segon collet observo que ja estic pràcticament al mateix nivell de l'aresta, i que puc assolir-la per una evident bretxa que tinc a tocar.

En aquesta bretxa hi ha el pas clau per a acabar amb èxit l'ascensió, perquè ara he de passar al vessant de Llosars, on hi ha un gran gendarme separat de l'aresta amb una dreta canal amb dos blocs encastats al capdamunt. Segurament aquesta és la canal que Russell va haver de superar amb «les dents».

Si supero aquest pas, el cim és meu! Si no, hauré de vorejar l'estany

de Russell com a premi de consolació!

Un curt flanqueig pel vessant de Llosars em deixa al peu de la canal; en apropar-m'hi més veig que hi ha una corda penjada. Adéu, estany de Russell!!

La corda, amb anelles i tot, em permet, després de comprovar el seu estat de conservació, superar aquest tram d'una alçària aproximada d'uns cinc metres.

A partir d'ací ja no deixaré el vessant de Llosars, i després de travessar diagonalment dues tarteres suspeses damunt els espadats de Llosars, arribo directament al **pic de Russell** a les deu.

Realment «les vibracions» eren correctes, perquè he assolit el cim «sense despentinat-me», i fins i tot baixaré pel mateix lloc. Quan començava el flanqueig per buscar la canal, he vist dos excursionistes que estaven més o menys a la meua altura, però en direcció a la Gran Diagonal S o a l'aresta SE, i veig que encara no han arribat, indicació clara que el meu itinerari és més curt.

Feia tretze anys que no havia trepitjat aquest cim i, evidentment, no hi poden haver gaires variacions; segurament la fita cimera és diferent, però a part d'això tot deu restar igual.

Però si ho comparo amb el que devien veure els ulls de Russell quan va pujar-hi per primera vegada l'any 1865, només hi trobo dues petites diferències: primera, ara es veu, si saps on és, el refugi particular de l'Estany Sense Nom de la vall de les Salenques, que també podria confondre's amb una gran roca; i segona, ara es veu un petit tram d'uns cent o dos-cents metres de la pista que puja a l'estany de Llauset.

A part d'aquestes dues diferències, i de l'estela d'algun avió que pugui passar en aquells moments, en cent trenta-dos anys no hi ha hagut cap altra transformació en aquesta regió, que sigui visible del cim estant.

La pista de la vall de Vallhiverna i el refugi del Pont de Corones, no es veuen des del cim; la resclosa de Llauset tampoc; la vall de les Salenques segueix sent l'única gran vall pirinenca sense cap mena de transformació; la gran creu de l'Aneto tampoc no es veu; la vall dels Aigualluts queda amagada pel port

i la cresta de les Salenques; en fi, tot resta aparentment igual que el 1865.

Podria imaginar-me que sóc Russell conquerint per primera vegada aquest cim, si no fos perquè començo a sentir les veus dels dos excursionistes abans esmentats que ja estan a punt d'assolir el cim.

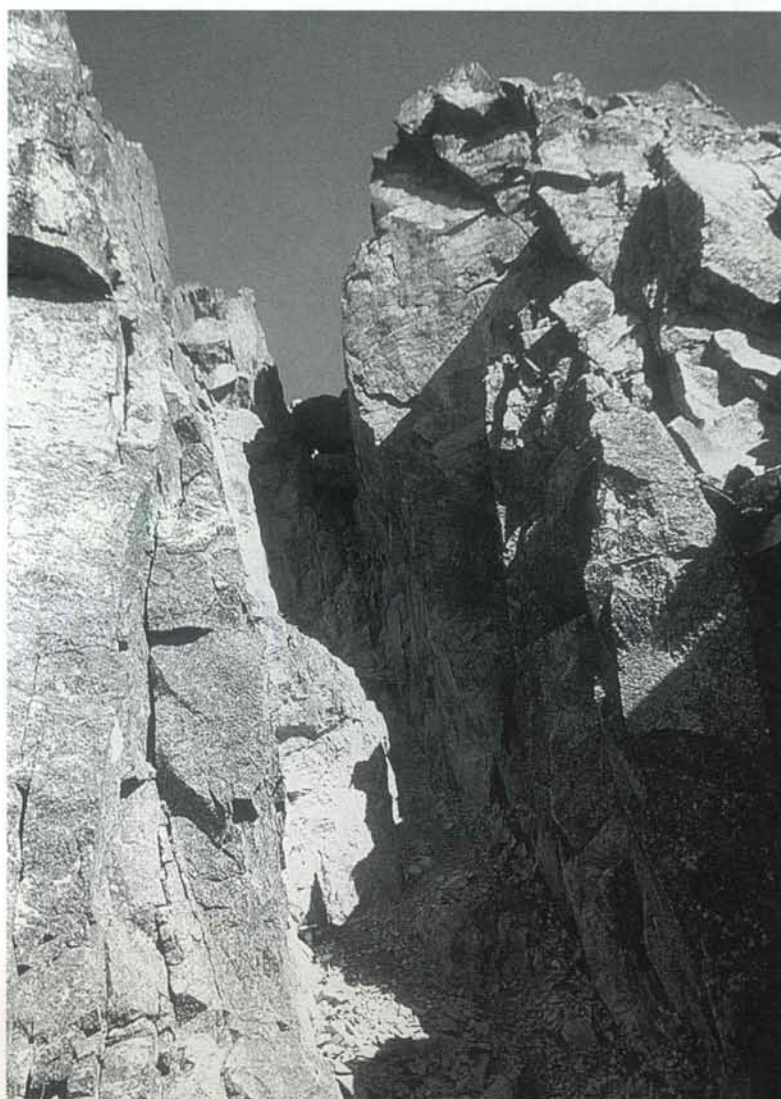
Resulta que són de Lleida —que a prop tenen el Pirineu els de la Terra Ferma!—, estan acampats a l'estany del Cap de la Vall de Llauset, i quan arribaven al coll de Vallhiverna m'han vist començar a pujar-hi. Això em referma en la brevetat del meu itinerari.

Després d'acomiar-me dels dos lleidatans, començo a desfer l'itinerari de pujada, ràpidament arribo al tram de la corda cal dir que jo duia la meva corda a la motxilla: moltes vegades un curt ràpel el pot estalviar alguns patiments, després, en arribar al peu de la canal, segueixo baixant per la coma de l'estany de Russell, ja que, vist el resultat de la pujada, aconsello estalviar completament el primer llarg i fàcil tram de cresta, perquè la canal es pot assolir perfectament des del fons de la coma de l'estany de Russell.

Una vegada situat al fons de la coma, començo un flanqueig vers el coll dels Isards, tot un seguit de congestes em faciliten molt el pas. Per sobre de l'estany de Russell hi ha un altre estany molt més petit; volia passar-hi pel costat perquè creia que podria fer una bonica fotografia del pic de Russell amb l'estany en primer terme, però la comoditat de les congestes va fer que hi passés de llarg i em quedés sense fotografia.

Finalment una curta pujadeta em deixava novament al coll dels Isards.

Estic força estona dalt d'aquest coll, perquè em resisteixo a abandonar la contemplació de l'estany de Russell; aquesta és la vegada que hi he estat més a prop i em refermo en la meva convicció que és un dels paratges més solitaris del Pirineu; potser el guanya en solitud el seu cosí germà: l'estany de Packe. Quants excursionistes poden dir que hi han passat? De visibles ho són força, només cal anar al pic de Molières per a poder-los veure; però per a passar-hi, només una poc freqüent travessia de la vall de les Salenques a la de Vallhiverna ens por-

Detall del pas clau a l'aresta S del pic de Russell.

taria al costat de l'estany de Russell i, però, per a passar per l'estany de Packe, hauríem de fer l'encara més estranya ascensió al pic de Soubiron per la vall de les Salenques i els estanyes Sense Nom.

Finalment haig d'abandonar el coll dels Isards, per a retornar al coll de Vallhiverna, indret on m'introdueixo novament dins les rutes normals del Pirineu, i començo a trobar-hi excursionistes.

L'estany i el pic de Vallhiverna des de l'aresta S del pic de Russell.

Les basses de Can Dimoni i de la França, al delta del Llobregat

Josep M. Panareda Clopés
Jaume Sans Margenet
Àngel Romo Díez

Una descripció dels canvis que ha sofert un espai que havia estat un clot d'extracció d'àrids i que ara, a causa de l'aigua que s'hi ha embassat, s'ha transformat en un paratge d'especial interès biològic.

Molt sovint ens esgarriem de les pertorbacions que els homes produïm en la natura. Ho denunciem i fem campanyes a favor de la conservació dels sistemes naturals. És cert, les actuacions dels homes provoquen alteracions del nostre entorn natural i malmeten paisatges, i ben sovint la seva recuperació és difícil. Però de tanta conscienciació per la natura i de tant que aquesta és constantment malmesa, tenim el perill d'agafar l'hàbit de percebre i expressar només els aspectes negatius

de les nostres actuacions i del que ens envolta.

Fa un temps ens va sorprendre trobar unes llacunes vorejades d'una espessa vegetació al bell mig del delta del Llobregat. Són unes basses d'aigua situades al costat de can Dimoni, a l'extrem sud del terme municipal de Sant Boi de Llobregat. Durant dos anys hi hem anat sovint per observar l'evolució de la vegetació i la fauna. Hi hem fet llistes i inventaris de plantes i d'animals, sobretot ocells, i un mapa detallat de les comunitats vegetals.

Les basses són els sots d'antigues extraccions d'àrids

Hi ha tres basses. Dues, conegudes com les basses de Can Dimoni, es troben al costat est arran de can Dimoni; són petites i de forma ovalada, de 60 i 88 metres d'amplada màxima, i una superfície d'uns 1.800 i 4.000 m². La tercera es troba uns 250 metres més al nord i és coneguda com la bassa de la França: té uns 190 metres de longitud màxima i una superfície d'uns 13.000 m².

No es tracta de llacunes litorals normals. No són restes de braços del riu abandonats, ni antigues badies tancades per barres de sorra. Són basses derivades d'antigues extraccions d'àrids.

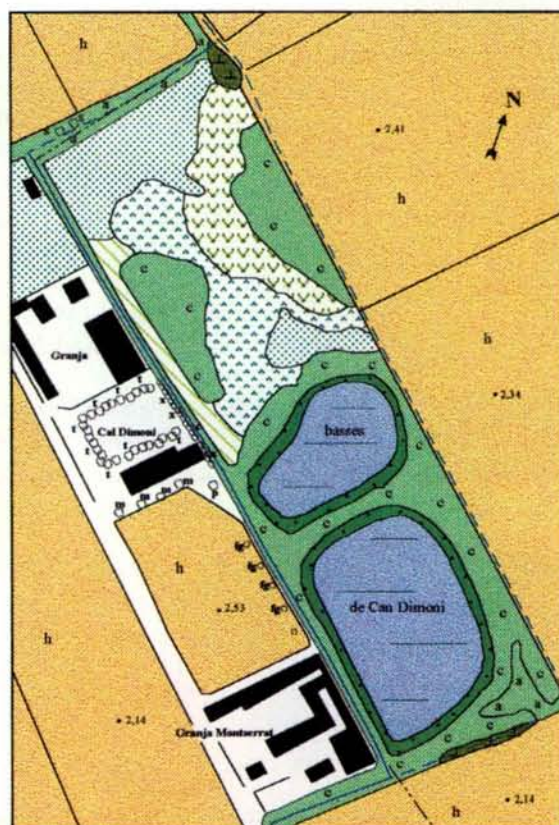
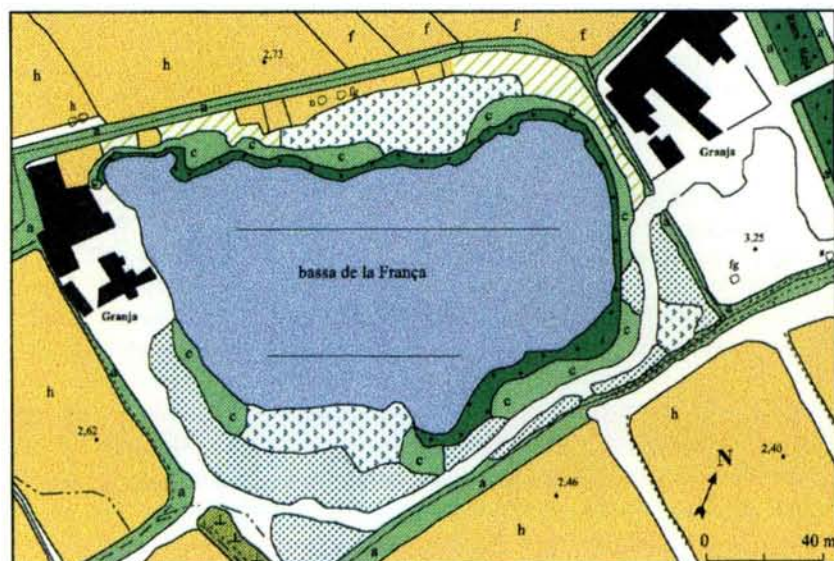
Els materials que formen el delta del Llobregat són ben diversos. Hi ha argiles, llims, sorres i graves. Els nivells de sorres i graves durant molt de temps han estat extrets per a materials per a la construcció. La proximitat de les noves construccions de Barcelona i del seu entorn féu que les graves del delta del Llobregat fossin molt explotades. I en molts indrets se n'extragueren grans quantitats.

L'extracció era inicialment fàcil, però ben aviat sorgien problemes, sobretot els derivats de la formació de grans sots i que aquests s'omplissin d'aigua. Cal tenir present, per exemple, que malgrat que can Dimoni sigui a més de sis quilòmetres de distància a la línia de costa, es troba a una cota entre dos i tres metres d'altitud. El nivell de l'aigua subterrània (aquífer) és molt proper a la superfície.

La presència de l'aigua dificultava l'extracció dels àrids, per la qual cosa sovint bombaven l'aigua. Això pot semblar senzill i sense conseqüències ambientals. I tant que en tenen! El fet de treure l'aigua del sot excavat i buidat fa que les aigües subterrànies de les terres properes tinguessin tendència d'anar cap al sot. Si el bombatge de l'aigua és constant, l'aigua de l'aquífer no para d'anar cap al sot buit.

L'existència de molts sots en el delta del Llobregat féu que l'aigua que hi menava, més l'aigua que s'ex-

Vegetació arvense

h f Cultius herbacis (h) i fruiters (f)

Vegetació ruderal i vial

Erms secs

Erms humits

Arbres aïllats

fg figuera
n nespren
s salze
m morera
c xiprés
t plàtan
p palmera

Vegetació higròfila i hidròfila (basses i corrents d'aigua)

a c Canyís: a *Phrag. australis ssp. australis*
c *Phrag. australis ssp. chrysanthus*

Comunitats amb boga

Joncar amb jonc agut

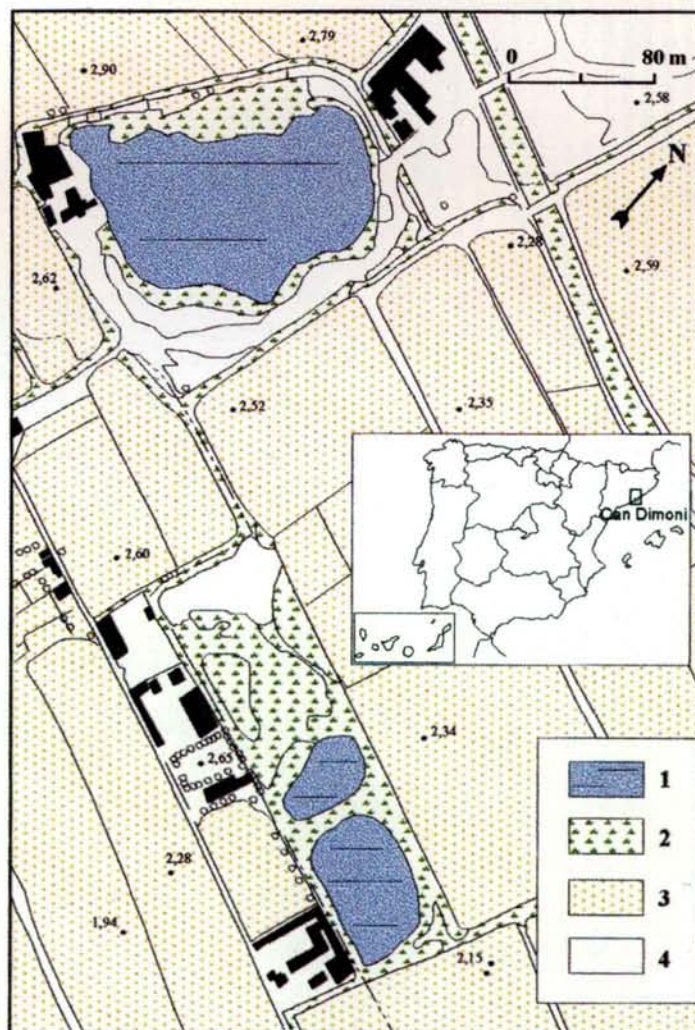
Joncar amb jonc articulat

Canyar

Superfícies d'aigua

Bassa

pluvial vallet regadora

1. Aigua 2. Vegetació higròfila 3. Conreus 4. Erms

treia en els nombrosos pous per a regar, o per a les cases i indústries, hagi originat que l'aigua salada del mar penetri progressivament terra endins. El resultat ha estat la salinització dels aqüífers del delta del Llobregat.

A més, una vegada es deixa d'explotar una gravera, el clot és reblert amb tota mena de materials (enderocs, escombraries, etc.), que produeix sovint la contaminació directa de l'aqüífer.

Durant les dècades dels seixanta i setanta les extraccions d'àrids es feren en diversos punts del delta del Llobregat. A la darrereria dels setanta els ajuntaments democràtics posaren fre i control a aquest tipus d'exploració. Com d'altres, les graveres vora

de can Dimoni s'abandonaren, però en aquest cas sense ésser reblertes. Quedaren els clots d'aigua. I ara ve la gran lliçó.

De clots de graveres a llacunes amb canyissars

Han passat poc més de vint anys des que les extraccions es pararen, i el paisatge actual és dominat per la verdor. És una verdor densa i alta produïda pel canyís, un canyís alt que passa els tres metres amb escreix. El canyissar encercla totalment les tres basses, de manera que s'ha creat un ambient semblant als aiguamolls dels estanyes litorals naturals. El canyís es reproduïx molt

ràpidament quan troba les condicions adequades: fangs enllotats i gairebé sempre inundats.

Però no hi ha només aquest canyissar alt i dens, sinó d'altres comunitats ben establertes, com són les poblacions de boga, situades entre el canyissar i l'aigua, on també hi hem trobat grups d'espargani (*Sparganium erectum*), una monocotiledònia alta, d'entre mig metre i un i mig, amb fulles llargues, amples i endurides i uns fruits que formen una bola rasposa ben característica. Enmig del canyissar també es troben altres plantes de gran valor ecològic i biogeogràfic, com la lisimàquia (*Lysimachia vulgaris*) i diversos cànexs alts (*Carex riparia*, *Carex vulpina*).

En ambients més allunyats de les basses s'han establert jonqueres amb el jonc (*Scirpus holoschoenus*) i, en indrets amb sòl normalment xop, amb el jonc articulat (*Juncus articulatus*) i la jonca marítima (*Scirpus maritimus*). En sectors més salats s'ha establert d'una manera prepotent el jonc agut (*Juncus acutus*), que amb les tiges i fulles robustes i molt punxents fa grans mates denses que assoleixen el metre i mig d'alçada; quan les mates són properes dificulten el pas tant per les punxes dels extrems de les tiges, com pels nombrosos vespers que s'hi han instal·lat.

Una zona humida que cal protegir?

La primera lliçó de la formació d'aquestes basses durant les dues darreres dècades és la rapidesa amb què evoluciona el paisatge en les zones humides, i que d'una manera natural s'hi estableixen plantes i animals de gran valor ecològic.

Cal tenir present que tots els paisatges humits de les nostres planes litorals tenen una història molt curta. Evolucionen ràpidament segons les condicions ambientals de cada moment, en relació sobretot amb la presència de l'aigua i de l'acció dels rius i del mar.

Ara bé, cal plantejar-se què es pot i què cal fer amb aquestes basses. No hi ha dubte que s'hi ha establert un conjunt de sistemes naturals amb característiques semblants a les dels

estanyes litorals d'origen natural. Cal protegir-les com uns indrets d'interès natural? Cal afavorir-ne l'expansió per a crear una zona humida encara més rica i gran? Cal aprofitar aquesta verdor per a la creació d'un espai verd urbà? O no n'hi ha per tant i el millor és aterrar-les i al seu lloc instal·lar-hi un magatzem o una indústria, i així s'acabaran els problemes?

Qualsevol d'aquestes opcions pot ser bona, fins i tot la darrera. Només cal que es faci d'una manera coherent i integrant-la en el territori on es troba.

De moment la natura ens ha ensenyat com funciona en les planes litorals, i com respon davant de les pertorbacions que els homes provoquem constantment. Els qui hem iniciat aquest treball seguirem observant i estudiant l'evolució d'aquest petit racó de zona humida que d'una manera sorprenent s'ha format dins la conurbació barcelonina.

A la pàgina anterior, a dalt, franja densa de canyís alt en una bassa de Can Dimoni. En la línia de contacte amb l'aigua hi ha grups de boga i exemplars aïllats d'espargani; a baix, la canalització de les rieres comporta la destrucció de la vegetació dels ambients humits, però al cap de poc temps es recupera, afavorida per la terra sobre els fons cimentats.

A aquesta pàgina, a dalt, els recs, pluvials, vallets i regadores són dels pocs indrets del delta del Llobregat on les plantes hidròfiles i higròfiles poden viure; al mig, la presència permanent d'un ramat al costat de la bassa de la França limita l'expansió de la vegetació humida de la vora de l'aigua; a baix, camps d'hortalisses al costat de les basses de la França i de Can Dimoni.

Escalant a Wadi Rum (Jordània)

Pako Sánchez

Les vivències d'una estada de Setmana Santa escalant en aquest indret desert de l'Orient Mitjà, relatat amb espontaneïtat i sensibilitat.

La idea

Gairebé no hem escalat mai junts. Si no ho recordo malament, ens vam conèixer en un curset d'iniciació a l'escalada que vam organitzar fa tres anys, on ella es va apuntar com a cursetista. Més tard, amb prou feines hem coincidit algun cap de setmana que sortíem amb més gent. Potser per això se sent absolutament sorpresa quan, un dia que anem a prendre un cafè, li estenc la guia d'escalades a Wadi Rum (Jordània) i li comento sense més preàmbuls:

—T'haig de fer una proposició indecent. Vull anar a Jordània aquesta Setmana Santa; havia pensat que potser t'agradaria acompanyar-me.

—...

Primeres llums a l'extrem sud de Wadi Rum.

Dies més tard el sorprèn sóc jo quan em respon que sí, que encara

està paint la idea, però que la crida del desert...

«Sí». La paraula clau que posa en marxa tota l'espiral de ràpids preparatius: confirmar els vols, lloguer de cotxe, visats, compra de medicaments, els antidòts contra picades d'escorpins i serps, etc. Com acostuma a passar en aquests casos, el soroll dels motors de l'avió anuncien que en pocs minuts volarem sobre els aiguamolls del Llobregat per anar a terres llunyanes, vers uns dies carregats d'anècdotes i riques vivències.

Wadi Rum

Amb les darreres llums del dia que fuig, entrem a la vall de Wadi Rum. Fa hores que conduïm per la còmoda autopista del desert, i tot just arribem al nostre destí quan tan sols endevinem la silueta de les

muntanyes, però no pas els detalls. Millor així. Malgrat la foscor, ens hem sentit gratament sorpresos per aquest monstres de pedra. Demà al matí tornarem a redescobrir-los quan ens ensenyin, despullats de la vergonya nocturna, totes les seves formes i colors.

La primera nit al desert, enmig del cosmopolita poblat de tendes de Wadi Rum, té alguna cosa especial. Les danses preparades per als turistes que van en viatges organitzats s'acaben tan bon punt aquest tornen als autocars. És llavors quan un ampli silenci s'estén per tota la població i les muntanyes juguen a acaronar els estels. Hem reservat una bona barreja de vins de Rioja, depurada per aquells mestres que han sabut fer de l'enologia un art sublim. Tot un esclat de matisos i perfums al paladar que rega els nostres esperits. Ens sabem absorts durant hores per la contemplació de l'indret on, des de feia setmanes, somiàvem arribar. Estem contents i el nostre rostre ho delata amb el dibuix d'un somriure babau.

Em relaxo enfonsant els peus nus en la fina sorra que desprèn una falsa sensació d'humitat. Més tard, amb la nit ja avançada, ens sorprèn una lluna tan lluminosa que ni tan sols podem mirar-la fixament de tant com enlluerna. S'ha menjat tots els estels del cel i ha tornat els colors a la terra. És tanta la claror que desprèn que fins i tot és possible llegir sense auxili que cap llanterna. Ni a les extensions glacials de l'alta muntanya no havia vist tanta claror lunar (potser llavors tampoc no comptava amb l'auxili del bon vi per a expandir les meves percepcions).

«East Face Route», al Vulcanus Tower (0-1)

La muntanya del Vulcanus Tower és una de les que s'amaga en una bonica vall, propera però solitària, que rep el nom de Lost Valley. En si, aproximar-se a la paret requereix poc més de mitja hora de marxa, però nosaltres hem perdut la noció del temps contemplant les capritxoses formes dels blocs de pedra que hi ha pertot arreu. Les formes, els colors, la textura, des-

prenen tanta màgia que ni l'artista més esbojarrat no podria crear un món com aquest.

Quan som a l'inici de la via dic a l'Eva:

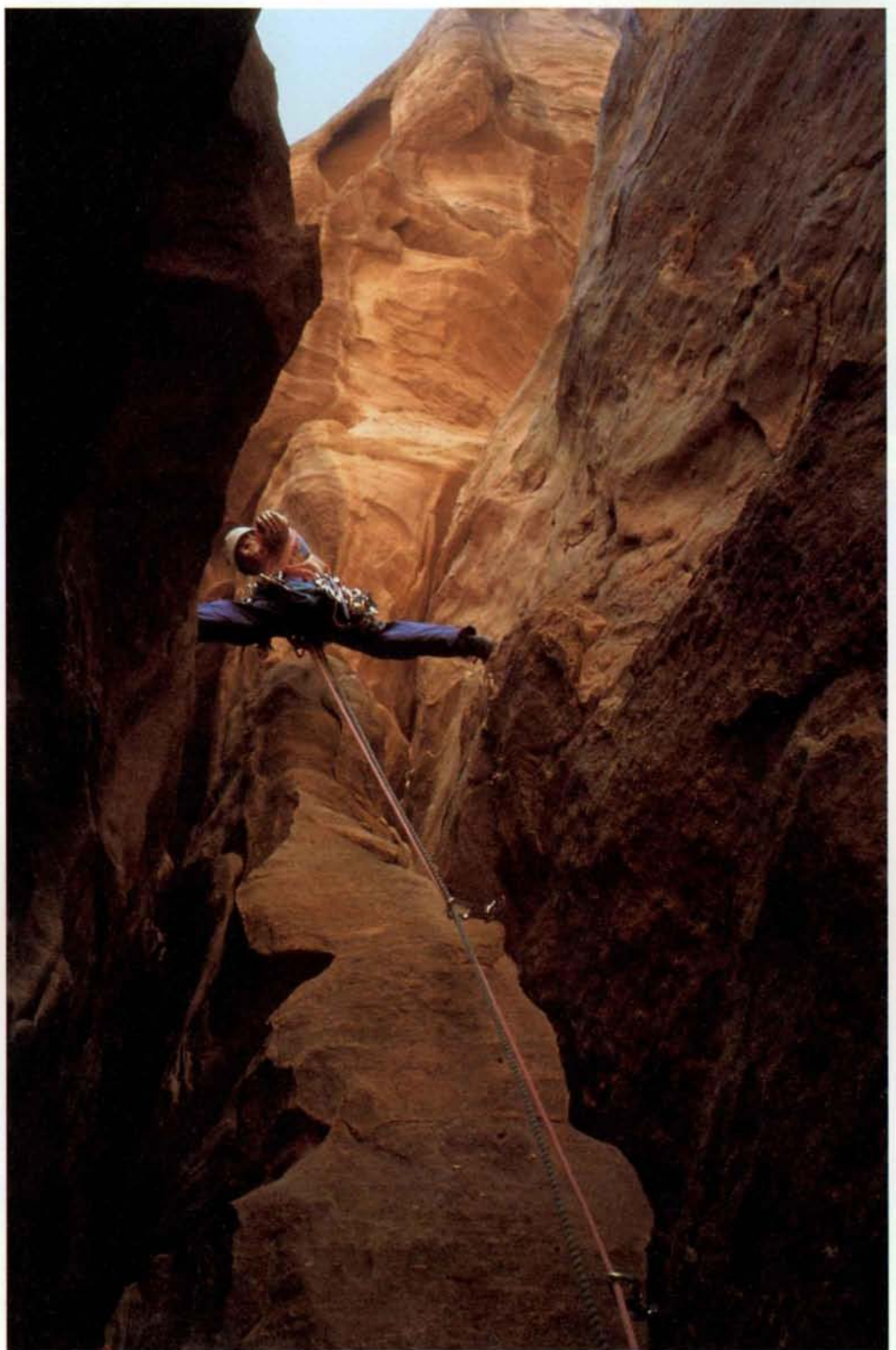
—Bé. Quan t'enfrontes a una roca tan diferent com aquesta poden passar dues coses: o que ens sembli tot molt difícil o que ens sembli tot molt fàcil. Malauradament, crec que tenim força possibilitats d'al·lucinar amb els trams de quart grau.

Dit i fet. Minuts més tard m'estic barallant amb una fissura que no permet l'encastament ni tampoc la bavaresa (IV+ segons la guia). Al final tot depèn d'una bona presa situada a la part alta del bloc i de trobar la situació correcta per a pujar en equilibri i no caure sobre l'ample relleix que sembla esperar ansiós l'impacte dels turmells.

Trobem un pitó al primer llarg, tot just per a marcar la via. Una flor que no fa estiu, gairebé un miratge (en els 36 llargs que escalem a Wadi Rum tan sols tornem a trobar un altre pitó. En aquest indret no crec que prosperés una taula rodona sobre «equipaments» i «reequipaments».

Ens sorprèn la complexitat de la via, que va a la recerca del terreny més fàcil, però que no resulta gens evident. Començo a dubtar de la meva orientació en vies alpines quan ja he pujat i baixat unes quantes vegades una xemeneia i, després, una placa. Sé que la dificultat no pot excedir el cinquè grau, per això baixo cada vegada que veig que la cosa es dispara i busco alternatives pels costats, fins a encertar l'espectacular recorregut de l'itinerari. Cal tenir en compte que, malgrat que ja estàvem advertits, l'escalada té aquí un elevat grau d'exposició i les cordes friccionen massa amb la pedra, i la samarreta es descoloreix per cada còdol on hi ha frec.

Un parell d'hores més tard estem preparant el primer dels ràpels que ens serviran per a tornar a terra ferma. He dit prou en situar-me enmig d'una placa amb petites preses de mà amb forma de galetes. Potser la sospitosa consistència de la roca m'ha obligat a fixar-me massa en la

llunyania del darrer punt d'assegurança, situat dins de l'estreta xemeneia que ja fa quinze metres que he abandonat i que ara m'adverteix que més val no forçar cap pas que després no pugui desgrimpar. Com que l'hora ja és avançada, decidim abandonar. Al cap i a la fi, avui era la primera presa de contacte...

—Gairebé era inevitable que la muntanya ens marqués un gol. Oi que sí, companya?

«Ebony Wall» al Jebel Makhras (0-2)

Els set pilars de la saviesa és el títol que rep l'obra literària de Lawrence d'Aràbia, i aquestes set columnes són les que trobem a la primera muntanya que ens dona la benvinguda i que vigila la nostra entrada a Wadi Rum: el Jebel Makhras.

La paret orientada a l'est és l'Ebony Wall, i una ressenya d'una

A les xemeneies de l'«East Face Wall» al Volcanus Tower.

via de vuit llargs ens anima a escalar-la un dia que el desert s'ha llevat gris i trist; amb molta sorra suspesa en l'aire i una estranya boira que de tant en tant deixa caure una gota d'aigua. Quan arribem al peu de la paret ens sorprèn la seva complexitat i les vagues referències que endevinem d'una ressenya poc detallada en relació amb el caos morfològic d'aquest vessant vertical.

Com acostuma a passar en aquests casos, un s'acaba ficant a la paret per on millor li sembla, i aviat ens veiem donant voltes, forçant el pas entre relleixos, tot buscant els diedres que, segons el croquis, haurien d'enllaçar els uns amb els altres.

La roca, que en certs indrets no és més que sorra compactada, presenta trams d'una mediocritat calamitosa. La progressió en si, fantàstica per les formes de la paret, resulta força antipàtica i exposada. Anem de cornisa en cornisa, totes elles excessivament poblades de detritus de pedra. Entre elles trobem murs verticals, amb alguna secció desplomada, on no queda més remei que confiar en la consistència de la pedra per a sortir-ne a força de braços. Al final em trobo amb una secció vertical on la pedra sembla torró, coronada per uns blocs en equilibri. Per a més divertiment resulta que la fissura que permet progressar és poblada d'uns raquífics matolls plens d'espines, que fan mal només de veure-les.

—A la merda! Això és com jugar en camp contrari i amb una pilota quadrada... Ens han marcat un gol de bandera.

El descens en ràpel, amb la trista sensació de fracàs que el dia abans havia sabut burlar, tampoc no resulta fàcil. La corda s'enganxa amb els blocs dels relleixos, i ens fa por estirar massa perquè no sabem què ens pot venir des de dalt. No queda més remei que tornar a pujar part dels trams rapelats i desencallar la corda.

Quan tornem cap al cotxe anem a parar a una jaima (tenda on viuen els beduïns), malgrat que amb prou feines diuen quatre paraules en anglès, i que, per tant, la comunicació es fa mitjançant gestos,

ens conviden a te i més te, i al final ens resulta difícil renunciar a la generosa invitació per a sopar i dormir. No deixa de resultar curiosa la mostra que els fem de com s'utilitza el material d'escalada i com funciona la progressió en paret; tot són somriures fins que clavo una universal en la columna de fusta que sustenta la cabana; els rostres de la gent del desert tenen unes faccions molt severes, potser per la foscor de la seva pell i la penetrant mirada dels seus ulls negres.

La sobredosi de te ens resulta com un tret a l'estómac. Potser per la manca d'higiene de la jaima, potser pel fet que no hem menjat res des del matí i que ens han omplert de líquid. La qüestió és que a la nit ni tan sols sopem i gairebé ens arrosseguem per ficar-nos dins el sac de dormir.

Interludi: Petra i Aqaba

Que la malaltia et visiti quan estàs en un país estrany és una cosa més que probable. El canvi de clima i el canvi de dieta són factors que ens fan tenir força números perquè ens toqui.

Després de l'incident de la jaima ens sentim apàtics i desorientats. La febre i la descomposició ens fan caure en un estat de feblesa que es veu incrementada per la poca fortuna que fins ara ens ha acompanyat en les escalades.

Malgrat tot, volem aprofitar, en la mesura del possible, els pocs dies que tenim i, per tant, fem un canvi forçat de programa i ens dediquem a fer turisme a dos dels llocs més representatius de Jordània: Petra i Aqaba.

El primer dia de la nostra estada, tot fent escala en el nostre viatge cap al sud, vam visitar la mar Morta. Dormirem a la platja. Aquest indret és just el punt més baix de la superfície de l'escorça terrestre, a 400 metres per sota el nivell del mar.

Les aigües de la mar Morta estan saturades de sal, amb una proporció set vegades més elevada que les aigües de qualsevol altre mar. No és d'estranyar que, amb aquest excés de sal, no hi pugui viure cap animal ni planta, d'aquí el seu nom.

L'únic ésser viu que transcorre per les seves aigües és l'*homo turisticus*, i un es fa un fart de riure quan veu que no s'enfonsa i que sura sobre el nivell de l'aigua com una boia. La dutxa després del bany, més que un plaer, és una exigència.

Petra, antiga població dels nabateus, figura al llibre dels rècords Guinness com el monument més car del món a l'hora de ser visitat. Ni més ni menys que cinc mil pessetes per entrar al recinte. La ciutat, que pot resultar extraordinàriament interessant per a un arqueòleg, està enclavada en un bonic marc de muntanyes i s'hi accedeix per una immensa gorga natural. Per al pobre turista afectat per la febre, la llarga excursió pot resultar un suplici, sobretot a la tornada, quan tot fa pujada i el sol castiga sense pietat. No és d'estranyar que tots els altres visitants, locals i estrangers, observin amb desconfiança el viatger moribund que aprofita qualsevol tros d'ombra per a estirar-se a descansar.

Per sort, la visita a Aqaba, feta l'endemà, no resulta tan lamentable. Una bona mariscada i els banys de sol a la platja del mar Roig recuperen els dos membres de l'equip, que ja semblen disposats a començar la segona part de partit, amb l'esperança de recuperar el terreny perdut.

Via «L'aperitif» al Jebel Rakabat (1-2)

Sovint la vida és plena de preguntes sense resposta: la pressió dels compromisos adquirits, els dubtes de la vida quotidiana, la incertesa del futur, els amors perduts, els no correspostos... Malgrat tot, de vegades, la truita es gira i ens veiem assaltats per respostes de les quals no sabem endevinar la pregunta que les genera. Aquesta és la sensació que vaig tenir escalant la via «L'aperitif», o més tard quan caminàvem pel canyó de Rakabat, amb les dunes vermelles de rerefons.

Quan transmeto aquesta percepció a l'Eva, em respon amb una ganyota.

—Vinga, després de la febre et surt la vena profunda.

En realitat ella tampoc no pot amagar la calma interior que l'ha vinguda a visitar després de l'escalada, caminant per aquest escenari tret d'un altre planeta. La seva cara la delata.

Quan tornem a Wadi Rum, amb la nit llepant-nos els talons, concretament el pla per a l'endemà. Logarem un jeep que ens deixi a l'altre extrem del massís, escalarem dos dies per aquells indrets saturats de soledat i passarem la nit lluny de la població.

«Bridge Gully» al Jebel Burda (2-2)

Mabdala, amb al seu jeep, és el rei del desert. Sovint condueix a unes velocitats vertiginoses, canta, aplaudeix i busca sots per a fer salts acrobàtics. És fàcil comprendre que, el seu cotxe, malgrat tenir poc més de tres anys, sembli una relíquia de les tropes del general Eisenhower.

Quan ens deixa enmig del desert ens omple una estranya sensació en veure com el cotxe desapareix per l'horitzó. El sol escalfa de valent, i la intensa calor fa feixugues les tasques de muntar tenda i preparar el material per a l'escalada. Al final, ja passat el migdia, ens situem sota l'immens pont de roca que hi ha dalt la carena del Jebel Burda. Una curiositat natural de la zona. Iniciem l'escalada just sota la vertical del pont, per allò que la guia, sense ressenyar-ho, anomena el «Bridge Gully». Més que una escalada de paret, la sensació que es té quan ens endinsem en aquest vessant és la de penetrar dins d'una muntanya. Els trams verticals, que sovint són xemeneies, es barregen amb petites gorges horitzontals, passadissos i esquerdes terroses. Després de tretze llargs la tarda se'ns acomiada al peu de la darrera xemeneia situada sota el pont; aquesta es presenta fosca, desplomada i difícil, amb les parets plenes de grans de sorra que fan que els peus rellisquin. Al final decidim sortir pels ressals de la dreta, més que no pas per coronar la via, per sortir d'aquesta pa-

ret i baixar a la tenda, tot aprofitant les darreres llums naturals.

Malgrat no veure'l, sabem que el sol s'està amagant sota l'horitzó. El vent que s'ha aixecat anuncia la transició cap a les ombres; és el moviment invisible causat pel posicionament de les masses d'aire fred amb les quals fins fa poc encara rebíem les carícies de l'astre rei.

—Si no ens espavilem, masteguem bivac.

—Ja... em pots deixar un jersei?

Potser desprecn una mirada massa severa davant la pregunta de l'Eva; encara no he articulat cap paraula quan ella ja intenta justificar-se.

—És que no em coneixes?

—Doncs ara sí que més val que arribem a la tenda com sigui.

El descens del Jebel Burda és un veritable laberint. Tenim la sensació de ser uns ratolins buscant la sortida d'una gàbia immensa. Al final, quan no ens resten més de cent metres de desnivell per a arribar als plans horitzontals, ens extraviem definitivament. Preferim no rapelar, ja que no sabem on anem a parar. Pugem i baixem unes quantes vegades pels mateixos indrets abans de rendir-nos a l'evidència. Per a mi,

un altre bivac a pèl; per a l'Eva, el primer. Els sacs, la tenda i la roba de la meua companya de cordada despistada, a poc més d'un tret de pedra.

Per pal·liar els efectes del vent i per retardar en el possible la mossegada del fred, ens dediquem a fer tot un aixopluc amb branques i fulles. Tota una immensa manta vegetal que no escalfa, però que almenys pesa i dóna la sensació de protecció.

Hores més tard, quan la son ja ens venç, les temperatures nocturnes comencen a saciar-se amb els nostres cossos.

—Tinc fred, no puc dormir.

—Eva, compta ovelles que saltin una tanca.

—Ja ho intento, però no poden saltar, estan congelades.

La noia es distreu com pot, renega, parla sola, llegeix repetides vegades els missatges que té gravats al mòbil. Jo em mostro poc solidari i sovint dormo plàcidament.

—Tot i que roncases, t'he despertat perquè s'està fent de dia.

—Jo no ronco, i també estic peulat de fred com una rata. No prefereix esperar que ens toqui el sol? És qüestió d'una hora més.

Bivac improvisat a la baixada del Jebel Burda.

**Tenim un nom
que el sap
tothom.
Obertura de
la via «Força,
Barça!» al Jebel
Rakabat.**

—No. N'estic farta, no he dormit en tota la nit.

—Be, ja veuràs com d'aquí a cinc minuts ja no tenim fred...

La manta de branques i fulles seques aviat es converteix en una foguera revitalitzadora. Quin plaer sentir l'escalfor del foc. És la primera vegada que finalitzo un bivac cremant allò que m'ha protegit de la intempèrie durant la nit. La sortida de sol sobre les muntanyes del desert, no cal dir-ho, té tota aquella màgia que fa patent la pobresa de les paraules per a descriure la magnificència de la natura.

Quan arribem a la tenda encara resta a l'ombra. Mengem i dormim fins que l'escalfor de dins fa l'estança inaguantable. Sortim fora a refugiar-nos a la petita porció de terreny que encara no ha estat envaïda pel sol. Llavors se'ns planteja una desagradable qüestió: són les deu del matí, Mabdala vindrà al vespre, estem massa cansats per a escalar i aviat no hi haurà cap mil·límetre de terra que no estigui sota la influència d'un sol que abrusa sense pietat.

Just fa cinc minuts que hem sor-

tit de la tenda i veiem un jeep que s'apropa.

—Tinc una idea, Pako. L'aturem i li diem que quan torni a Wadi Rum, si té la sort de trobar Mabdala, que l'envii cap aquí a buscar-nos.

Sorprenentment no cal donar tantes explicacions, perquè és el mateix Mabdala l'esbojarrat que condueix el jeep. Ha vingut a portar un grup d'alemanys a escalar una muntanya propera i després torna a Wadi Rum amb nosaltres de paquet. La sort ens somriu, i sovint és un somriure amable i benivolent.

Via «Força, Barça!» al Jebel Rakabat (3-2)

És el darrer dia que podem escalar. A la nit hem de ser a l'aeroport per a prendre el vol a les cinc del matí. Volem assegurar el tret anant a una xemeneia que vam veure davant de la via «L'aperitif» i que és possible que encara no hagi estat escalada.

Malgrat la falsa aparença, la roca es mostra molt descomposta, terrosa i coberta d'un polsim que fa traïdors els moviments d'adherència. Quan portem tres llargs per la xe-

meneia les coses encara pinten pitjor sobre els nostres caps.

—En aquest últim llarg hi havia més preses on preferia no agafar-me que preses on m'he agafat, però deixo a les teves mans la possibilitat de continuar o baixar —em comenta l'Eva.

Sàvia decisió deixar que decideixi un altre... Després del tercer relleu prefereixo deixar la xemeneia i començar un flanqueig cap a la dreta a la recerca del que sembla millor roca.

—Ja veuràs quina esquitllada...

Al final arribem a una mena de coll. Un veritable cul-de-sac. La paret que ens separa del cim és més vertical del que semblava i pertot arreu hi ha blocs de consistència dubtosa. En un moment donat sabem que se'ns fa tard, que no podem arriscar-nos a perdre el vol. Poc després estem buscant per on podríem rapelar... tota una estampada de pilota al travessar!

—Bé, però... què es pensa aquest cim calcinat de roca putrefacta...

Torno a adreçar el material al talabard i prenc l'escalada d'un diedre de dos llargs, disposat a pujar com sigui. Encara al darrer relleu l'equip contrari ens fa trampes d'una manera descarada. L'Eva m'adverteix:

—Pako, no et moguis, que jo no em puc moure.

Em giro i veig con una vespa immensa està passejant pel marge del seu casc tot passant-li les potes pel front. Aquests maleïts insectes, quatre o cinc vegades més grossos que els del nostre país, són d'un color negre brillant i justament a l'extrem del seu cos punxegut tenen una franja groga que delata la consistència del verí que carreguen. Observo sorprès la immobilitat de l'Eva i em declaro incapaç de reaccionar amb la seva serenitat. Tot just fa dos dies que un d'aquests terribles animalons va anar a enganxar-se als meus pantalons i vaig respondre amb la més contundent i

VC

edel eiss
INTER SPORT

LA MUNTANYA amb evolució

24H www.som-edelweiss.com

Gran Via, 527 • Comte d'Urgell, 72 i 76 • 08011 barcelona
Tel 934 548 309 • Fax 934 519 260 • edelweiss@som-edelweiss.com

La revista inclou:

- * Itineraris d'excursions a peu, en bicicleta tot terreny, en esquís.
- * Articles sobre alpinisme.
- * Reportatges sobre muntanyes i països llunyans.
- * Articles sobre història i fets de l'excursionisme.
- * Dossiers i treballs sobre medi ambient i defensa de la natura.
- * Informació sobre llibres, guies i mapes que surten al mercat.
- * Vies d'escalada.

MUNTANYA publica sis números de cinquanta-dues pàgines (Din A4), impreses sobre paper ecològic de qualitat, en color i en blanc i negre.

La primera revista
excursionista catalana

MUNTANYA

Membre de l'Associació de Publicacions Periòdiques en Català (APPEC)

Oficina de guies - UIAGM

El Centre ofereix als seus socis la possibilitat de realitzar ascensions de tot tipus acompanyats per un guia d'alta muntanya. Ara podeu viure aquella escalada o travessa que sempre us ha atret, sense preocupar-vos de res i amb la tranquil·litat de saber-vos en bones mans.

PROGRAMA DE SORTIDES GUIADES PER A L'ANY 2000

12 i 13 de febrer: Esquí fora de pista sobre glaceres: la Vallée Blanche i l'Argentièr

20 - 24 d'abril (Setmana Santa): Travessa amb esquí Chamonix-Zermatt

27 - 30 de juliol: Mont Blanc

27 - 30 d'agost: Mont Rosa (punta Signalkuppe) i nit a la cabana Margherita

1 - 3 de setembre: Cerví per l'aresta de Lion

23 de desembre 2000 - 7 de gener 2001: Mali, tresc i escalada per l'Alt Gourma

Per a més informació:

Àrea d'atenció al soci, cada dimarts de 7 a 9 del vespre o parlant amb Joan Jover, telèfon 93 347 02 69

CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA - *Club Alpí Català*

Paradís, 10 pral. - E-08002 Barcelona - Tel. 93 315 23 11, fax 93 315 14 08

Adreça electrònica: cec@cec-centre.org - Web: www.cec-centre.org

✂
Retalleu aquesta butlleta
i envieu-la a MUNTANYA
Centre Excursionista
de Catalunya,
Carrer del Paradís, 10 pral.
08002 Barcelona,
o al fax 93 315 14 08.

Cognoms

Nom

Adreça

Població

Codi postal

Se subscriu a la revista MUNTANYA (sis números l'any), a partir de l'any _____,
amb la quota anual de _____ pessetes (IVA inclòs).

Signatura

Barcelona,

de

de

**Pagament
per banc
o caixa**

Senyors del Centre Excursionista de Catalunya

Els prego que, d'ara endavant, el rebut anual de subscripció de la revista MUNTANYA
sigui presentat a:

Banc / Caixa

Agència

núm.

Adreça

Població

Codi postal

Número de compte corrent

Número de llibreta d'estalvi

Nom del titular del compte o llibreta

Signatura

Barcelona,

de

de

llastimosa reacció de pànic: amb salts, crits i corredisses inclosos.

La macrovespa se'n va volant com si res, moment en què m'adono que potser jo estic tremolant més que la meua companya. Res millor per a temperar els nervis que continuar l'escalada. Una mica més i surto a l'esplanada del cim. S'ha acabat (3-2): Força, Barça!

Malgrat el meu pronunciat desinterès pel futbol, val a dir que em vaig veure sorprès pel fet que la gent de Wadi Rum estava al dia dels resultats del Barça. Segur que ningú no coneixia la bandera catalana, però, per altra banda, no tenien cap dubte a l'hora d'identificar els colors blaugrana.

Quan l'Eva arriba al cim tot dos esclatem d'alegria.

—Que enriquidores que han estat les escalades!, tant les que hem acabat com les que no. Han estat força diferents: la primera, complexa; la segona, esquerra; la tercera, una festa; la quarta, llarga i solitària, i aquesta cinquena, una mena de lluita.

—Sí, se't notava la tensió durant l'escalada. És molt fàcil saber-ho, tot depèn de si cantes o no cantes mentre pugues i també de les presses que tens per abandonar la reunió tan bon punt hi arribo jo.

El retorn a Wadi Rum transcorre entre les suaus ombres allargades que es dibuixen a la sorra, fruit d'un sol que sembla amagar-se més lentament que de costum. S'allarga aquesta tranquil·la tarda que se'ns presenta com el millor regal de comiat.

El darrer àpat a Wadi Rum, la darrera salutació als coneguts que hem fet —entre els quals hi ha policies extraordinàriament amables—, i una última mirada cap aquestes muntanyes que ja desapareixen més enllà dels vidres del cotxe. Un adéu que potser obre les portes a un futur «hola» a d'altres massissos que permeten l'encisadora escalada al desert.

Guia pràctica

El país: Jordània, amb la capital Amman. D'una extensió una mica

més gran que Catalunya, resulta ser el país de l'Orient Mitjà amb més estabilitat política i social. Tot un mèrit tenint en consideració que limita amb Israel, Cisjordània i Síria.

Com arribar-hi: La millor opció és l'avió. Nosaltres vam trobar tres companyies que feien el vol de Barcelona a Amman amb escala a d'altres capitals europees: British Airways, Air France i Air Jordan. Totes tres amb els preus similars: temporada alta unes cent vint-i-cinc mil pessetes; fora d'època de vacances podem trobar bitllets per unes noranta mil pessetes.

Visats: És obligatori el passaport amb validesa mínima per a sis mesos i el visat, i és preferible tramitar-ho al consolat (c. Aragó, 174, Barcelona, tel. 93 454 48 50). S'han de pagar 3.500 pessetes. També és possible tramitar-ho al mateix aeroport quan arribem, però costa més del doble de calés.

Vacunes i medicaments: No hi ha cap vacuna obligatòria. Val la pena dur medicaments potents per a contrarestar el verí dels escorpins i de les serps (nosaltres no en vam veure, però «haberlas haylas», com dirien els gallecs). També pot ser aconsellable dur pastilles per a tractar l'aigua, malgrat que el millor és comprar-la embotellada.

La moneda: La unitat monetària és el dinar jordà (un dinar = 250 pessetes). El dinar està dividit en mil fils. Compte amb les targetes de crèdit: no s'accepten a molts llocs.

Quan anar-hi? El clima: La millor època és la primavera i la tardor. L'hivern també és força escaient per a escalar, però a les nits glaça. A l'estiu no hi arriben ni turistes convencionals. Gairebé no plou mai, però quan ho fa acostuma a ser en forma de tempesta forta i violenta. La sorra té poca capacitat d'absorció ràpida de l'aigua; cal evitar llavors zones propenses a inundacions o llits secs de possibles rieres.

Moure's pel país: Malgrat que tenen una xarxa de transports públics, i Wadi Rum resta a pocs quilòmetres de l'eix de l'autopista que va d'Amman a Aqaba, el millor és llogar un cotxe. Els preus són simi-

lars als del nostre país (6.000 pessetes per dia), la benzina, però, és tres vegades més barata. Bona xarxa de carreteres. Compte amb l'excés de velocitat a l'autopista, és plena de controls.

Compres i preus: Els preus són relativament més econòmics que al nostre país, però des de la crisi del Golf i la posterior crisi de l'euro, Jordània ha deixat de ser un país barat.

Llocs d'interès: El centre turístic per excel·lència és Petra, la ciutat rosa. També és curiosa la mar Morta, el fons marí d'Aqaba, el mont Nebó (allà on Moisés morí després de veure la Terra Promesa i on es conreen les vinyes que donen fruit al vi de Jordània, el qual està a anys llum dels de la nostra terra), i Gerasa (ciutat romana).

Wadi Rum «Village»: Cul-de-sac de la carretera, és un veritable poblat enmig del desert. Podem dormir a la zona de càmping de la Rest-House (dinar nit). Trobem restaurants i tendes de queviures, i la possibilitat de llogar un jeep amb xòfer per a anar a diferents indrets del massís.

El massís, l'escalada i la roca: El massís de Wadi Rum és la zona més muntanyosa de Jordània, amb la màxima altitud del país: Jabel Rum, 1.754 m. L'escalada és força peculiar, acostuma a ser interior (xemeneies, fissures diedres), les plaques, per si mateixes exposades, tenen formacions en forma de galetes conegudes con les orelles de Mickey. La curiositat més extravagant són els ponts de roca que hi ha pertot arreu. La roca és molt tova, pesa poc i a vegades és molt poc consistent, fins al punt de semblar fang compactat.

Consells diversos per a l'escalador: Desconfiar sempre dels ràpels instal·lats. Les cordes es degraden a una velocitat insospitada. Val la pena dur cordes de recanvi. Omplir-se de paciència amb els ràpels, al final fins i tot ens estranyarem quan recuperem les cordes amb normalitat. Cal dur força aigua, un mínim de dos litres per persona i dia.

Bibliografia útil: Tony Howard. *Treks & Climbs in Wadi Rum, Jordan*. Cicerone Press (England).

Plas y Brenin, BMC Meet'2000

Xavier Llanos

Com va ser una estada d'una setmana d'escalades al país de Gal·les, en el qual l'autor va participar, convidat pel British Mountaineering Council.

Són les sis del matí del 6 de maig del 2000, i després de més de sis hores de voltar pels carrers de la vila de Gràcia ja frísem per volar cap a les illes Britàniques, on ens espera una setmana d'escalades de genuïna denominació d'origen «Gal·les», convidats pel BMC (British Mountaineering Council).

Resulta que ja fa anys que algú al BMC va tenir la brillant idea d'organitzar cada any una trobada d'escaladors de tot el món, i, ves per on, al cap de poques hores de deixar l'aeroport del Prat som a dins d'un cotxe amb el volant a la dreta, per una carretera que travessa els prats i les muntanyes de Snowdonia, al nord de Gal·les (Cymru, en gal·lès, Wales en anglès). Som a Gal·les, un país on viuen quatre milions de persones i dotze milions d'ovelles.

En Jim ens assegura que la previsió del temps per als propers dies és

bona, quelcom inèdit en aquesta zona del nord de Gal·les, on alguns observatoris algun any han arribat a enregistrar 350 dies de precipitacions (pluja, neu i boira espessa). El cas és que no fa ni quatre hores que ens han recollit de l'aeroport de Manchester que ja anem a fer un tastet de l'escalada tradicional del país, a la zona de Llamberris Pass, concretament a Dinas Mot.

Ni una expansió a la vista, aquesta roca no sap el que és un burí, ni un espit, ni un parabolt, ni tan sols pitons (sols en vam veure un parell o tres, i ben rovellats, en tota la setmana). Ben proveïts de jocs complets de tascons i friends, vam experimentar l'escalada gal·lesa, que, com a la resta de les illes, sols permet d'assegurar-se amb protecció natural (és a dir, sense xapes). Dues cordes paral·leles xapades alternament i cap amunt!

L'endemà vam anar als penya-se-

gats de Gogarth, a l'illa de Holyhead, al mar d'Irlanda. Gogarth és conegut per oferir escalades amb un cert compromís, en un marc incomparable, on a més d'escalar vam poder veure ocells marins i fins i tot foques, bastant més autèntiques que les de les nostres platges!

Tots els dies vam ser allotjats a la cottage annexa a Plas y Brenin, el complex de què disposa el BMC al nord de Gal·les, i que funciona com una gran escola de muntanya, organitzant cursos de totes les modalitats de l'escalada i la muntanya, per a esportistes i per a tècnics, a més de cursos de piragüisme i d'esquí (en aquesta època, en pista de raspall). Tot plegat, en un entorn idíl·lic, rodejat de prats i un llac i amb vistes a l'Snowdon.

Els dies van anar passant sense pressa però sense pausa i ens vam acostumar fàcilment a llevar-nos al matí i engolir un contundent esmorzar consistent en: ous ferrats, cansalada, salsitxes, ous remenats, mongetes, tomàquet, torrades cafè i/o te. Tot seguit recollíem els entrepans del pícnic i el material, i et portaven en microbús a una zona diferent cada dia, on la gent del BMC et recomanava les vies que et poguessin interessar.

A la trobada hi van assistir representants de molts països del món, que, afegits al seminari sobre alt rendiment que es duia a terme simultàniament, feia que allí ens trobéssim representants del Regne Unit, Dinamarca, Canadà, Bulgària, Romania, Lituània, França, Sud-àfrica, Txèquia, Xina, Pakistan, Espanya, Rússia, Itàlia, Mongòlia, Estats Units, Geòrgia, Japó i d'altres. Allò semblava l'ONU!

Vam dedicar tot un dia al Seminari d'alt nivell, en unes jornades sobre formació, tant a alt nivell d'una banda, com d'organització del CEC, del CADE i dels cursos de l'Escola de Muntanya, de l'altra.

La comunicació, en contra del que pugui semblar, era fàcil, sobretot quan es tractava d'escalar: amb quatre ordres en anglès i bona voluntat n'hi havia prou. Al vespre, era curiós com millorava la fluïdesa de l'anglès dels no anglòfons després d'un bon sopar (qui havia dit que a les illes Britàniques es menjava malament?) i d'una o dues bones pints of beer al pub.

El fàcil llarg de sortida de «The Grooves», a Cymr Las, mentre el «chooper» de la RAF s'enduïa volant l'amic Joan Maria, que feia una estona també havia volat, però sense motor...

Cada vespre s'organitzaven audiovisuals sobre escalades i muntanyes a diferents països. Val a dir que el dia que ens va tocar ensenyar-los el que tenim a Catalunya i a la resta de la Península més d'un es va quedar al·lucinat de les parets i del sol que tenim per aquí. Cal tenir en compte que molts britànics poden arribar a haver d'escalar setmanes i setmanes al rocòdrom per culpa de la pluja.

Entremig de tot plegat, vam visitar diverses zones properes, amb vies curtes i no tan curtes (15-150 m). Cal destacar, a més dels ja esmentats penya-segats de Gogarth, les escoles de Clogwyn i Cyn Las, en un entorn d'alta muntanya molt semblant al Pirineu. Precisament va ser a Cyn Las on, malauradament, vam haver de comprovar l'eficàcia dels serveis de rescat aeri de la *Royal Air Force*, quan un de nosaltres va caure i es va fer una ferida lleu a la cama. Finalment, tot plegat va quedar en un ensurt sense importància.

L'últim dia el vam dedicar a deixar de banda els peus de gat i les cordes i a fer una bonica excursió per carenes i arestes fins a l'Snowdon, que amb mil metres i escaig, n'aparenta molts més, i és el cim més alt de Gal·les, amb la particularitat... que hi ha un tren cremallera turístic de vapor que hi puja fins al cim!

Finalment, *grandes amigos*, *grandes escaladas*, vam tornar de mala gana a les nostres obligacions laborals i acadèmiques, sense poder contenir un somriure quan ens vam assabentar que es veu que ens havíem emportat el sol a la maleta i que mentre ens havíem estat torrant a Gal·les, a Catalunya havien tingut una setmana passada per aigua. Ves per on.

Fitxa tècnica

Època recomanada: maig-juny. El temps al nord de Gal·les és, en general, força plujós. A l'estiu podreu trobar setmanes bones. A les zones de muntanya la roca triga força a eixugar-se. Als penya-segats marins caldrà que consulteu la predicció de mareas si no us voleu mullar els peus i les cordes.

Zones i vies recomanades: D'entre les moltes vies que vam fer, i

les que ens van recomanar i no vam tenir temps de fer, aquestes són força recomanables:

Als diversos sectors propers a Llamberris Pass: *Diagonal* 80 m HVS / *Kaisergerbirge wall* HVS / *Spectre* 90 m HVS / *Cynetaph corner* E1.

Clogwyn du'r Arddu: *Troach* E2 70 m / *Great Slab* VS 170 m.

Cyn Las: *The Grooves* E1 120 m / *Main wall* E1 110 m.

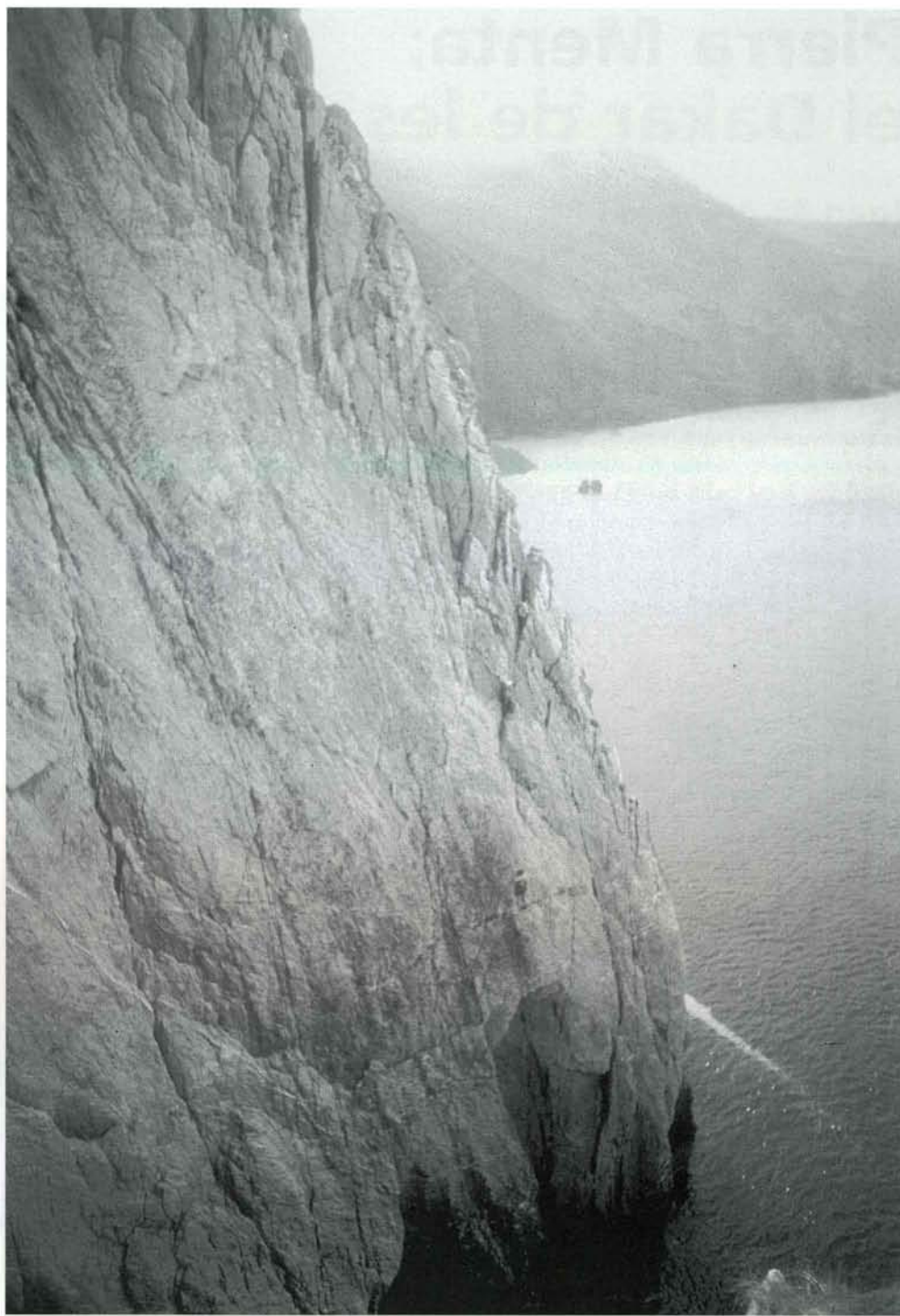
Gogarth: *Dream of white horses* HVS 70 m / *Gogarth* E1 110 m / *Spider wall* E1.

També paga la pena de pujar al

cim de l'Snowdon des del pàrquing de Pen y Pass, tot fent l'itinerari Crib Goch-Garnedd Ugain-Snowdon-Y Lliwedd. Hi ha un tram d'aresta fàcil abans de l'Snowdon i boniques vistes sobre les parets i els llacs al final de l'excursió (3-5 h).

Hi ha altres zones d'escalada que paga la pena visitar: Ogwen i Pen Trwyn (escalada esportiva sobre roca calcària amb expansions). Tremadog (a la zona de l'Snowdon, recomanable els dies de pluja). Slate - pedreres de Llamberris (poques expansions i presa petita).

Cordades a «Dream of White Horses», al penya-segat de Wen Zawn, a l'illa de Holyhead.

Pierra Menta: el Dakar de les neus

Joan M. Vendrell

Les impressions d'una de les grans curses d'esquí alpinisme europees del calendari internacional.

Són les nou del matí d'un dijous qualsevol en un típic poble alpí. Neva intensament, el vent brama com mai i la temperatura és de cinc graus sota zero. Més de dos-cents individus amb indumentàries «aerodinàmiques» i «vistoses» resten impacients darrere una cinta; beuen un líquid a través d'un tub força estrany, alhora que estiren cames i braços. Tot i fer un dia espantós, una multitud envolta els «escollits»; tot movent amunt i avall unes campanes que provoquen un soroll ensordidor i criden: *courage!*, *courage!* De cop, se sent un tret: pam! Acaba de començar la Pierra Menta Tivoly'2000.

Com cada any, i ja en van quinze, a Areches-Beaufort (França) celebren la mítica Pierra Menta:

«màxima expressió de l'esquí alpinisme, la Pierra és una espècie de catarsi tribal de quatre dies, en la qual cada membre del selecte grup farà l'impossible per esgarrapar uns segons als seus adversaris. Deu mil metres de desnivell, aèries i delicades arestes, i descens per estrets corredors amb pendents de 45° posen a prova la velocitat, habilitat, sang freda, compenetració i, sobretot, resistència i capacitat de sacrifici de cada un dels participants». En aquesta maratón de les neus destaca l'elevada participació (enguanys un total de 126 equips inscrits) i l'alt nivell de tots els participants; no en va hi són els campions dels països més capdavanters: França, Itàlia, Espanya, Suïssa, Àustria, Eslovàquia, Suècia, etc.

Amb aquest preàmbul, s'auguraven quatre dies molt intensos.

«Allez», «Ça va ici, ça va ici»... però per més que criden no hi ha manera d'atrapar l'equip del davant. El ritme és molt fort, i ningú no vol quedar-se enrere. A mesura que cauen els metres de desnivell, les posicions es van definint i el ritme, encara que poc, va disminuint. Sols arribar al cim, treure pells i estrènyer-se les botes, per en menys d'un minut emprendre un descens vertiginós, perquè encara queden tres cims més per pujar.

Baixant, les cames semblen dir «parem, parem»; però no hi ha temps per a menudències, s'ha de baixar al límit de la rampa. Els nervis estan a flor de pell, i el cor fa estona que va «amb reserva», però la cursa continua. Mentre posem pells, una xuclada al *camelback*, i a «manxar-li», que només queden dos mil metres més.

A voltes sembla que no s'acabi mai, i el cansament psíquic és més fort que el físic; però sols pensar que estem corrent en la cursa més temuda i mítica de totes fa que l'inconscient s'esvaeixi per complet. Fins que no es traspassa la línia d'arribada no es pot assaborir la cursa i comentar amb el company, que en-

Vista general del Grand Mont. Els espectadors es lleven a quarts de tres de la matinada per arribar-hi abans que els participants. L'ambient, garantit.

© Text: Joan M. Vendrell; fotografies: Daniel Brugaroles, 2000.

Tota la família, cansats però contents, després de quatre dies d'esforç i cursa contrarellotge.

cara bufa, el desenvolupament de l'ara ja, per fi, finalitzada etapa. La Pierra Menta és més una lluita del corredor contra la cursa, que no pas una lluita corredor contra corredor; el sol fet d'acabar cada una de les etapes ja és tota una victòria.

És a partir d'aquest moment quan comença el veritable motiu pel qual hem arribat fins a la meta, és a dir, l'aprè-esquí (per cert, aquí s'ho munten de meravella); sols arribar, anem a fer un te calent i ben ensucrat a la carpa de l'arribada, mentre ens encolen les pells i enceren els esquís. Al cap d'una estona, ja estem atacant els fantàstics i variats formatges de Beaufort (les postres), després d'haver-nos atipat de valent amb el dinar. A continuació una curta migdiada, i després res millor que una sessió de massatges i cap al *briffing* —nom amb que es coneix la reunió informativa pels corredors on s'explica: el recorregut, material obligatori, la mèteo....—, que era breu, però eficient. Una mica de ping-pong i sense adonar-nos-en, ja estem de nou amb els *frômages*; això sí, després d'haver espantat el *garçon*, que tot atònit ha vist com les catalans ens

ventilàvem el sopar en un no res; al final va optar per donar-nos doble ració, per intentar allargar-nos el sopar. Això sí que és vida!!

Aviat ens vam adaptar a aquesta dinàmica de vida, que vam batejar com «el cicle de les quatre emes»: la primera *manxar* (durant tota la cursa), la segona *menjar* (en abundància), la tercera *marmotejar* (dormir) i l'última *morir* (quan encara resten mil metres i les cames no caminen).

Per fi, el diumenge al matí, després de fer la cronoescalada per equips, travessàvem la línia d'arribada per darrer cop. Darrere quedaven quatre dies inoblidables: l'etapa reina de Le Grand Mont — amb un desnivell de 2900m, i el fan-

tàstic ambient de Le Grand Mont, que es puja per tres llocs diferents en un mateix dia.—, on, en arribar al cim més de dues mil persones t'animen sense parar, i en passar pel passadís (comparable amb l'Alpe d'Huez del Tour), et sents surar a l'espai; la solidaritat i «bon rotllo» de tots els equips, tot i ser «rivals» de cursa; moltíssims metres de desnivell, tant de pujada com de baixada; i sobretot, l'ambient que es respira per aquestes valls, que fa que la Pierra sigui una gran festa internacional de l'esquí de muntanya.

La gent viu la cursa i, encara més important, la fa viure. Per descomptat, el nivell organitzatiu va ranejar la perfecció, va ser com diuen per allà: *Chapeau!*.

La classificació general

1. Fabio Meraldi i Enrico Pedrini (Club Alpí Italià): 10 h 17 min 19 s.
- 1a. Alexia Zuberer i Gloriana Pelissier (França/Itàlia): 13 h 25 min 25 s.

I els companys, tots del Centre Excursionista de Catalunya - *Club Alpí Català*:

52. Robert Guileria i Joan Maria Vendrell: 13 h 37 min 37 s.
110. Josep Castellet i Toni Massequer: 16 h 13 min 42 s.
119. Xavier González i Sergi López: 16 h 43 min 6 s.

XLII Ral·li d'esquí de muntanya Conangles-Sarrahèra

Comitè organitzador

Relació del que va ser el quaranta-dosè ral·li d'esquí de muntanya que enguany es va fer en aquest racó de la Vall d'Aran.

Un any més s'ha celebrat el ral·li d'esquí de muntanya del Centre. Com ja suposem que la majoria de la gent sap, el ral·li és una cursa de dos dies que se celebra cada any en una zona diferent del Pirineu, i on hi ha dos itineraris cada dia, un de curt, d'aproximadament uns mil metres de desnivell, i un de llarg, d'aproximadament uns dos mil metres de desnivell. Són aquests elements els que fan que aquesta cursa sigui única dins del calendari de curses d'esquí de muntanya al Pirineu.

Enguany s'ha celebrat a la Vall d'Aran. El lloc d'acolliment dels participants fou a la boca sud del túnel de Viella, concretament al refugi de Sant Nicolau (Hospital de Viella). El nombre d'equips ha estat de 25, amb un total de 54 participants.

Els corredors participants en el ral·li flanquejant un vessant durant la cursa.

Els itineraris previstos per als dos dies tenien el seu inici al mateix Hospital de Viella i transcorrien a cavall del vessant sud i el vessant nord de la divisòria que separa l'Alta Ribagorça de la Vall d'Aran, concretament per les valls de Conangles, Rius, Sarrahèra i Font Freda. Malauradament, com ha anat passant els darrers anys, les condicions del temps i de la neu no van permetre la realització de la totalitat de l'itinerari.

Itineraris previstos

L'itinerari inicial del dissabte consistia a sortir de l'Hospital de Viella (Ospitau de Vielha) per la pista que segueix la vall de Conangles, i un cop s'acaba la pista, pujar fins al coll de Conangles. Des d'aquest, i si les condicions de

seguretat ho permetien, mitjançant un flanqueig s'enfilava fins al coll de sota el tossal dels Estanyets, des d'on pel costat de la vall de Besiberri s'accedia al cim amb els esquís posats als peus (segons les condicions). Fins aquí havien d'arribar els inscrits a l'itinerari curt (1.200 m de desnivell), els quals tornaven pel mateix itinerari.

Els corredors de l'itinerari llarg havien de baixar fins a l'estany Tort de Rius, i remuntar fins al tossal del Molar Gran, després del qual retornaven per l'estany Tort cap al coll de Conangles i cap avall, havent fet un total de 1.900 metres de desnivell.

L'itinerari de diumenge sortia també de l'Hospital de Viella per la vall de Conangles, però en aquest cas en direcció al port de Rius. Just abans d'arribar al port de Rius, l'itinerari curt se separava del llarg per saltar cap a l'estany Redó, des d'on es pujava, anant a buscar la carena, fins al tuc del Port de Vielha per fer la baixada final per la vall de Font Freda (1.100 m de desnivell).

L'itinerari llarg era un mica més complex, però de gran bellesa i espectacularitat. Un cop se separava de l'itinerari curt, s'ascendia al port de Rius i es feia el Sarrahèra. Fet el cim, es baixava fins a l'estany de Rius per fer una petita remuntada fins a la Passada del Nebot, una estreta bretxa a la qual s'accedeix amb esquís, des d'on s'inicia un descens de fort pendent cap a la vall de Sarrahèra. A la cota 1.700, aproximadament, s'acabava el descens per tornar a posar les pells i remuntar, per sota del tuc des Hemnes, fins a un coll entre unes impressionants agulles rocoses des d'on es davalla amb un petit descens a l'estany de Font Freda. Un cop a l'estany, ja només calia posar pells un altre cop, i ascendir al tuc del Port de Vielha, on es retrobava amb l'itinerari curt, per fer la baixada final comuna amb aquest. En total, 2.300 m de desnivell.

Desenvolupament de la cursa

Després d'un hivern amb una manca pràcticament total de pre-

cipitació al Pirineu, a la zona del ral·li hi havia prou neu per a realitzar la totalitat dels itineraris previstos, a més a més, el perill d'allaus va ser molt baix durant gran part de l'hivern. Doncs bé, una setmana abans van començar les nevades.

La veritat és que va quedar tot molt bonic, però no era pas el millor moment de començar. Entre el dijous i el divendres abans del ral·li, mentre es traçaven i preparaven els itineraris, va nevar entre quaranta i seixanta centímetres a les cotes més altes.

Dissabte 1 d'abril

A causa del mal temps dels dies anteriors, especialment de la forta nevada que cau de dijous a la tarda fins a divendres a la tarda, en què baixaren allaus de grans dimensions, no es pot traçar tot l'itinerari de dissabte, i encara menys emplaçar les vuit persones que havien de dormir a l'estany Tort de Rius la nit de divendres a dissabte. Tan sols s'aconsegueix de traçar fins al coll de Conangles i fins al port de Rius per a l'itinerari de diumenge.

En canvi, el dissabte es lleva amb un dia fantàstic, absolutament serè, amb absència de vent al principi, fred i amb un bon tou de neu recent. De matinada s'aconsegueix traçar fins al Tuc dels Estanyets. El perill d'allaus és bastant important, però l'itinerari traçat és segur per les condicions d'estabilitat, tot i que es recomana als corredors que, sobretot, no surtin de l'itinerari marcat per l'organització.

L'itinerari curt al final es fa només fins al coll de Conangles (mil metres de desnivell) i el llarg arriba al Tuc dels Estanyets (1.500 m de desnivell). En el transcurs de la cursa els participants van gaudir d'una esplèndida neu pols. Com a nota negativa cal destacar l'abandó d'un equip a causa de les congelacions als dits de la mà que va patir un dels dos participants.

Diumenge 2 d'abril

El mateix dissabte es descarta el traçat complet dels itineraris previstos per al diumenge a causa

Els corredors participants en el ral·li durant la cursa.

del perill d'allaus que hi ha, tot i que ja s'havia traçat la pujada al port de Rius. Es planteja una pujada per la vall de Font Freda, fent els cims de Montanèro i del Port de Viella, sortint de la boca nord del túnel de Viella. Malauradament, el diumenge comença nevant a la boca nord i plovent a la boca sud, i a les parts altes hi bufa un huracà. Les deu persones que han dormit a l'estany de Font Freda, encarregades d'obrir la traça fins als cims abans mencionats, es veuen frenades per un vent huracanant a la cota 2.150, punt on hi ha una gran fita. Es decideix realitzar la cursa fins aquest punt, donades les adverses condicions meteorològiques.

Així com el dissabte els participants havien pogut començar la cursa amb els esquís als peus, el

diumenge tenen un tros, que els més ràpids faran en vint minuts, amb els esquís a l'esquena. En l'itinerari curt cal assolir la fita i retornar paral·lelament a l'itinerari de pujada fins a l'arribada (700 m de desnivell), mentre que l'itinerari llarg dóna una volta més (mil metres de desnivell). Contrastant amb el dissabte, a part que el dia no acompanya gens, la neu es troba molt encrostada i provoca moltes caigudes sense més conseqüències.

La poca activitat de diumenge, si ha servit per a alguna cosa, almenys ha estat per a fer gana, i tots, tant corredors com organització, gaudim d'un magnífic dinar de cloenda a l'Hospital de Viella, després del qual es fa el sorteig de premis enmig de la xerinxola general i d'un magnífic ambient.

Classificació general del XLII Ral·li d'esquí de muntanya Conangles-Sarrahèra

Itinerari 2000

Dorsal	Cognoms i nom	Club	Equip	Categ.	T. Diss.	T. Dium.	T. Final	Itin.	
1	21	Torres Baraldés, Lluís	Club Pirenaic Andorrà	h	sènior	2:38:30	1:34:40	4:13:10	2000
1	21	Mata Ventura, Carles	Club Pirenaic Andorrà	h	sènior	2:38:30	1:34:40	4:13:10	2000
2	8	Freixenet Espinosa, Xavier	CEC	h	junior	2:53:50	1:35:11	4:29:01	2000
2	8	Ninot, Joan	CEC	h	junior	2:53:50	1:35:11	4:29:01	2000
3	102	Valls Rovira Alfons	Poliesportiu Puigcerdà	h	sènior	3:05:00	1:51:51	4:56:51	2000
3	102	Galceran, Octavi	Poliesportiu Puigcerdà	h	sènior	3:05:00	1:51:51	4:56:51	2000
3	102	Ganges Garriga, Jaume	GEM	h	sènior	3:05:00	1:51:51	4:56:51	2000
4	6	Porta Bagaria, Jaume	CE l'Esquirol	h	sènior	3:24:15	2:08:59	5:33:14	2000
4	6	Pajarols Fonts, Santi	CE l'Esquirol	h	sènior	3:24:15	2:08:59	5:33:14	2000
5	11	Puig, David	UEC Mataró	h	sènior	3:50:00	2:17:20	6:07:20	2000
5	11	Montserrat Quadrada, Martí	UEC Mataró	h	sènior	3:50:00	2:17:20	6:07:20	2000
6	17	Cabrera Sanmartín, Marc J.	CE Esplugues	h	sènior	4:10:00	1:58:56	6:08:56	2000
6	17	Gomà, Sergi	CE Gràcia	h	sènior	4:10:00	1:58:56	6:08:56	2000
7	101	López Arias, Pere	UE Urgellenca	h	sènior	3:50:40	2:18:50	6:09:30	2000
7	101	Nadal Asensio, Enric	UE Urgellenca	h	sènior	3:50:40	2:18:50	6:09:30	2000
7	101	Pla Roca, Miquel	UE Urgellenca	h	sènior	3:50:40	2:18:50	6:09:30	2000
8	20	Mascort Castillo, Imma	CPA	d	sènior	3:52:30	2:32:10	6:24:40	2000
8	20	Gendrau Gallifa, Marta	CE Bergueda	d	sènior	3:52:30	2:32:10	6:24:40	2000
9	100	Bosch Calzada, Marta	GEM	m	sènior	4:21:15	2:34:30	6:55:45	2000
9	100	Colas Salvador, Pep	Cordada	m	sènior	4:21:15	2:34:30	6:55:45	2000
9	100	Vilalta Peiró, David	CE Gràcia	m	sènior	4:21:15	2:34:30	6:55:45	2000
10	106	Figuera Comella, Ana	GE Albesa	m	sènior	4:15:20	2:56:16	7:11:36	2000
10	106	Llobera Bantordra, Josep	GE Albesa	m	sènior	4:15:20	2:56:16	7:11:36	2000
11	18	Cabedo Solans, David	Lluïsos de Gràcia	m	sènior	4:47:00	2:34:50	7:21:50	2000
11	18	Hugues Canela, Jaume	CEC	h	sènior	4:47:00	2:34:50	7:21:50	2000
12	13	Murciano Sánchez, José I.	Peña Guara	h	veterà	4:34:55	2:55:01	7:29:56	2000
12	13	Izard Gabarró, Feliu	CE Lleida	h	veterà	4:34:55	2:55:01	7:29:56	2000
13	14	Salas Ricart, Rosa	CE Lleida	d	veterà	4:41:00	2:56:03	7:37:03	2000
13	14	Español Bada, Roser	CE Sant Feliu	d	sènior	4:41:00	2:56:03	7:37:03	2000
14	12	Estiu Masferrer, Ramon	UEC Girona	h	veterà	4:58:40	2:42:29	7:41:09	2000
14	12	Peña Llobet, Joan	CO	h	veterà	4:58:40	2:42:29	7:41:09	2000
15	104	Roca-Cusachs Coll, Àlex	CEC	m	veterà	5:16:00	2:09:30	7:25:30	2000
15	104	Matias Riu, Jordi	CEC	m	veterà	5:16:00	2:09:30	7:25:30	2000
15	104	Willius Hetzenecker, Ursula	CEC	m	veterà	5:16:00	2:09:30	7:25:30	2000
16	5	Botey Alié, Albert	CEC	h	sènior	5:47:00	1:39:28	7:26:28	2000
16	5	Conill Espinas, Xavier	CEC	h	sènior	5:47:00	1:39:28	7:26:28	2000
	16	Palacín Urbina, Josep M.	CEB	h	sènior	3:17:00			2000
	16	Sadurní Roqué, Xavier	CER	h	sènior	3:17:00			2000
105		Aymeric Vilasau, Quim	CEC	h	sènior	3:54:00	1:46:45		2000
105		Brugarolas Jori, Daniel	CEC	h	sènior	3:54:00	1:46:45		2000
105		Vendrell Martínez, Joan M.	CEC	h	sènior	3:54:00	1:46:45		2000

Itinerari 1000

Dorsal		Cognoms i nom	Club	Equip	Categ.	T. Diss.	T. Dium.	T. Final	Itin.
1	1	Moreno Moreno, Paco	UE Hostalets Balenyà	h	sènior	3:45:10	1:41:50	5:27:00	1000
1	1	Canadell Mir, Pere	UE Hostalets Balenyà	h	sènior	3:45:10	1:41:50	5:27:00	1000
2	9	De Manuel Leon, Oriol	CEC	m	sènior	3:20:30	2:09:43	5:30:13	1000
2	9	De Manuel Leon, Anna	CEC	m	sènior	3:20:30	2:09:43	5:30:13	1000
3	7	Massó i Pàmies, Lluís M.	CE Tarragona	h	veterà	3:44:35	1:51:43	5:36:18	1000
3	7	Anguera, Òscar	CE Tarragona	h	veterà	3:44:35	1:51:43	5:36:18	1000
4	4	Orteu Estivill, Albert	CEC	m	sènior	3:50:30	2:40:30	6:31:00	1000
4	4	Montamat Martín, Sònia	CEC	m	sènior	3:50:30	2:40:30	6:31:00	1000
5	10	Anguita de Caralt, Ferran	CEC	h	veterà	4:16:00	2:38:00	6:54:00	1000
5	10	Guilera Bayo, Ignasi	CEC	h	veterà	4:16:00	2:38:00	6:54:00	1000
6	3	Ravella, Jordi	CEC	m	sènior		2:17:13		1000
6	3	Coll Marfagon, Anna	CEC	m	sènior		2:17:13		1000

Des d'aquestes ratlles aprofitem l'ocasió per a agrair a totes les persones de l'organització la seva col·laboració desinteressada en el ral·li, així com també a tots els participants el fet de donar-nos suport.

Ara ja només queda pensar en el ral·li de l'any que ve, on esperem retrobar-nos tots una altra vegada.

Us hi esperem!

Agraïments

Agraïm sincerament la col·laboració de les institucions i empreses següents:

Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya

Consell General d'Aran

Pompiers dera Val d'Aran

Torisme Val d'Aran

Direcció General de l'Esport

Institut Cartogràfic de Catalunya

Desnivell

Grandes Espacios

Escalar

Pomoca

JOM

GR-0

Sorribas S.A.

Bollé

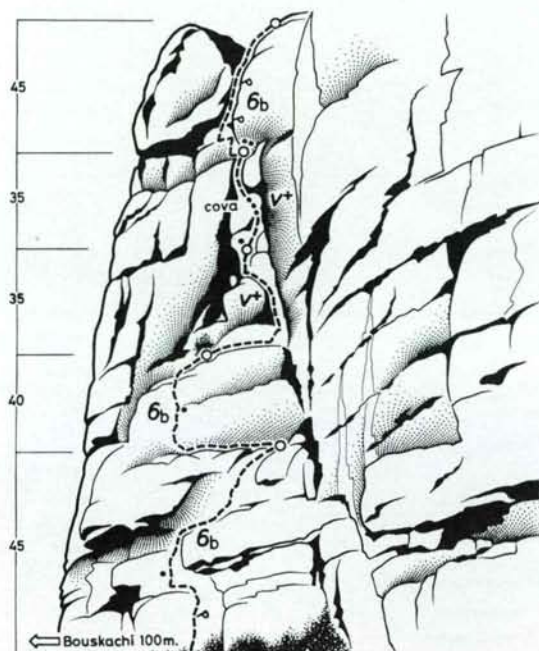
Ferrino

Esports Lluch

Ortovox

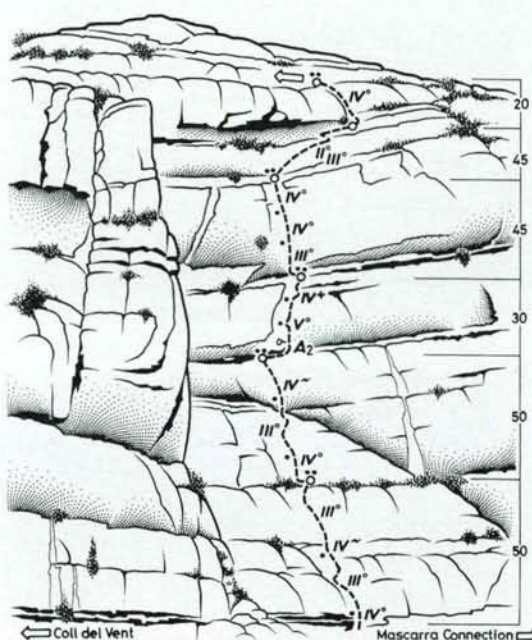
Julbo

Serra del Cis: paret S

Via «La senda del tiempo» (200 m, ED), 1a. asc. 3-II-2000, per Rainier Munsch i Christian Ravier. Material: 5 pitons, tascons, aliens i friends.

Serra del Cis: sector oriental

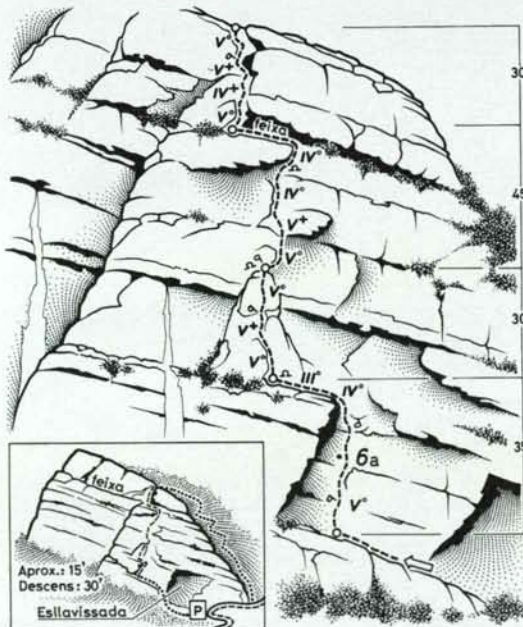
Via «Okupes» (240 m, D, pas V/A²), 1a. asc. 7-XII-1999, per Ramon Majó i Joan Frontera. Material: joc de tascons i friends.

Montanissell: serra de Sant Joan, paret S

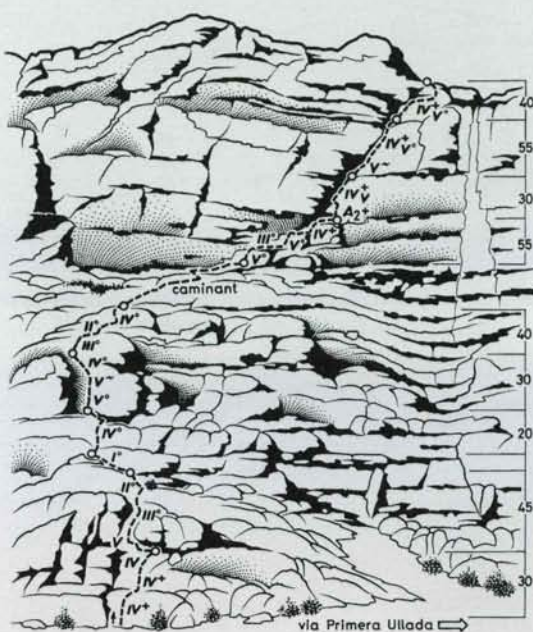

Via «Bufet lliure» (250 m, MD), 1a. asc. 26-II-2000, per Joan Armengol i Armand Ballart. Material: 4 pitons, tascons i friend núm. 3 i un ganxo ample.

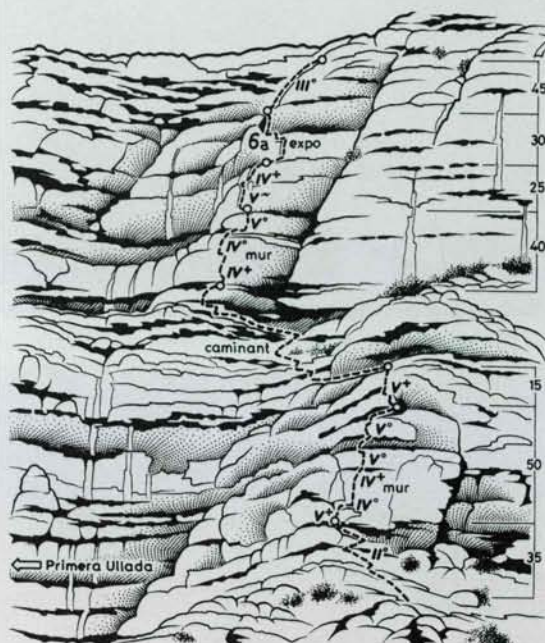
Montanissell: serra de Sant Joan

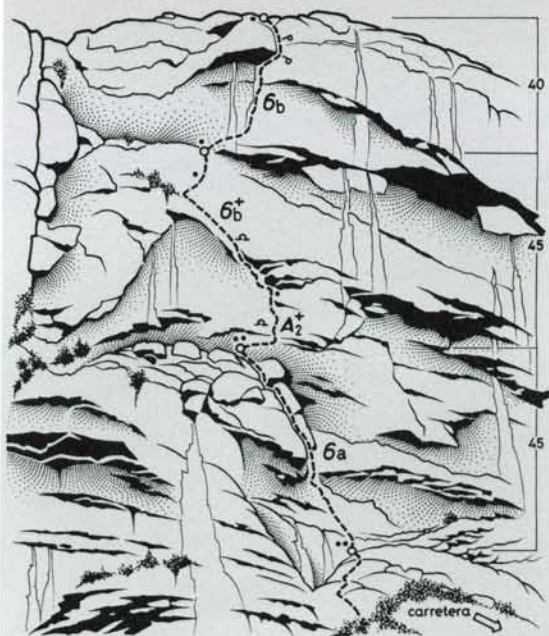
Via «Con ocho basta» (140 m, MD⁺), 1a. asc. 30-IV-2000, per Mònica Osta i Miquel Blanco. Material: tascons, friends i cintes llargues.

Cingles de Pessonada:
paret S

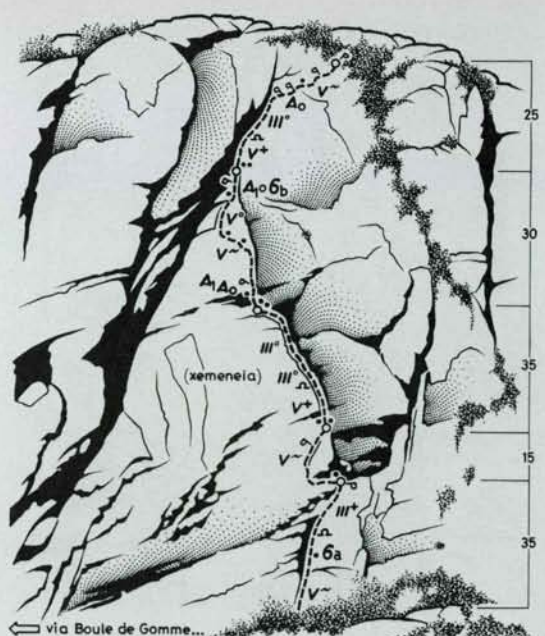
Via «Furtius» (345 m, MD/A²⁺), 1a. asc. 31-X-1999, per Àlicia Rodríguez, Francesc Albesa, Antoni Aragón i Josep Rigol. Material: 3 pitons (2 V i 1 U llarga) i friends.

Cingles de Pessonada:
paret S

Via «Ardor guerrero» (240 m, MD⁺), 1ª asc. 14-V-2000, per Joan Armengol i Armand Ballart. Material: tascons, friends 1-2-3 i espitador.

Congost de Collegats:
miranda de l'Infern

Via «Boule de gomme et p'tit mystère» (130 m, ED), 1a. asc. 17-IV-1996, per Rémi Thivel i Christian Ravier. Material: 8 pitons (1 plàtan), tascons i friends.

Congost de Collegats:
miranda de l'Infern

Via «Aires de festa i d'alegria» (140 m, MD⁺), 1a. asc. 30-VIII-1997, per «Gute», «Lluc» i Ramon Valls. Material: tascons, aliens i camalots 1-2-2-3-5.

NOTÍCIES

Homenatge a Pere Pach i Vistuer

El dissabte 8 d'abril tingué lloc a Roda d'Iserna, seu de l'antic bisbat de Ribagorça, el nostre homenatge a Pere Pach i Vistuer, en complir-se els cent anys de la publicació del seu llibre: *Resea histrica de la antigua e ilustre ciudad ribagorzana hoy villa de Roda*. Al matí es visità l'antiga catedral de Sant Vicenç, del segle XI, i a continuació hi hagué un dinar col·lectiu al refectori capítular, situat al claustre romànic de la catedral.

A la tarda se celebrà una sessió acadèmica en el recinte de la Torre Gorda. Obrí l'acte el vicepresident Francesc Beato, que va fer ressaltar la significació de l'homenatge, tenint com a escenari la vila natal de Pere Pach, en el centenari del seu llibre, que hem vingut a celebrar aquí en reconeixement a la seva fidelitat a aquesta terra aragonesa que comparteix la nostra cultura catalana. A continuació, Francesc Olivà va fer una breu semblança de l'autor, fent destacar la seva vinculació al Centre i la seva gran personalitat humana i cultural, que li fou reconeguda l'any 1933 en ser-li concedida la nostra Medalla d'Or, instituida per Rafael Patxot, distinció que satorgonoms a personalitats d'alta significació cultural i patrimonial. Seguidament llegí l'autobiografia escrita en aquella ocasió pel mateix Pere Pach, en la qual descriu la seva vida a Roda, on era conegut com en Periquet de Sarroqueta, i la seva emigració a Barcelona fins a incorporar-se com a conserge del nostre Centre, càrrec que exercí durant més de cinquanta anys.

El president del Centre, Enric Noss, clogué l'homenatge oferint-lo expressament als familiars de Pere Pach que eren presents a l'acte.

Tot seguit es va fer l'ofrena d'una corona de llorer davant la l'pida que duu el nom de Pere Pach a un carrer de la vila. Enric Noss destacà en aquesta ocasió el lligam històric del nostre Centre amb les terres aragoneses. Pere Pach recorregué les muntanyes de la seva comarca i les donà a conèixer a través dels butlletins del Centre. Juli Soler i Santal, que l'acompanyà en les seves excursions, fou un fervent admirador del Pirineu aragons i promogué la construcció del refugi de la Renclusa, amb el qual el Centre i els seus socis foren pioners en el pirineisme peninsular.

Després tingué lloc a la catedral un concert d'orgue ofert per gentilesia del rector, Mn. Jos. Leminyana, que va fer la presentació de l'organista i explicà les característiques de l'instrument. Es tracta d'un orgue construït l'any 1656, que conserva intactes les peces i registres originals. L'organista, Mn. Luis Galindo Sisquer, especialista en orgues històrics, ens oferí un concert excepcional en què posà de manifest la singular sonoritat de l'instrument. Seguidament el nostre consoci Mn. Malaquies Zayas oficià una missa en el marc incomparable de la cripta de la catedral, presidida pel magnífic sarcòfag romànic de Sant Ramon.

La jornada del diumenge 9 d'abril la dedicarem a recórrer la comarca. Un grup sortí de Serradui, on havem fet nit, i emprengué una excursió a peu en direcció al coll del Vent, passant per sota del tossal del Brocol, per la serra del Cis fins a Sant Esteve del Mall i de baixada a la Pobla de Roda.

Un altre grup visità l'antic monestir de Santa Maria d'Ovarra, del segle XI, el jaciment paleolític de la font de San Cristóbal, que està excavant un equip de la Universitat Rovira i Virgili, el barri del Pont de Serradui, la Pobla de Roda i el pont de Sant Jaume, del segle XII.

El dijous 13 d'abril tingué lloc a la sala d'actes del Centre una taula rodona en la qual participaren Joan Amors, secretari general de l'Eurocongrés 2000, Joaquim Monclús, historiador i periodista, i els consocios Josep M. Garrut, president de la Secció d'Història i Art, i Agustí Jolis, historiador, que tractaren respectivament de la Ribagorça en el conjunt de la cultura catalana i occitana, l'obra dels historiadors de la Franja i la figura de Pere Pach i del seu fill Antoni en el marc del nostre Centre. L'acte es clogué amb una senzilla ofrena floral a les nits de l'homenatge, Montserrat Pach i Merc i Montserrat Zapater, que ens honoraren amb la seva presència.

F. O.

Joan F. Cabestany i Fort, membre numerari de l'Institut d'Estudis Catalans

El dia 25 de maig tingué lloc a l'Institut d'Estudis Catalans la sessió de recepció del nostre consoci Dr. Joan F. Cabestany i Fort com a membre numerari de la Secció Històrica-arqueològica de l'Institut.

La personalitat cultural de Joan F. Cabestany és molt rellevant. Autor de nombrosos estudis històrics, ha ocupat diversos càrrecs: professor universitari, investigador en el marc de l'Institut d'Història de la Ciutat, director del Museu d'Història, president d'Amics de l'Art Romànic, director des de l'any 1986 del programa d'investigacions del Centre d'Art Romànic Català (ARCAT), del mateix Institut d'Estudis Catalans, etc.

Malgrat la seva intensa dedicació en el món cultural, ha participat en moltes activitats del nostre Centre, des de presidir la Secció de Ciències i Arts fins a donar cursos, conferències, escriure articles, organitzar visites, excursions, viatges, exposicions, etc.; mai no ha deixat de fer la seva col·laboració quan li ho hem demanat, i esperem que podrem seguir comptant amb el seu mestratge.

Felicitem cordialment el nostre il·lustre consoci per aquesta merescuda

Les netes de Pere Pach amb el president del Centre i altres consocios que van participar en l'acte d'homenatge.

distinció que s'ha incorporat a una institució tan prestigiosa, de la qual sortosament formen part diversos socis nostres, i molts altres els precediren den que va nixer precisament a reds del nostre Centre.

F. O.

Serra de Montsià. Mapa excursionista

Patronat Municipal d'Acció Cultural de l'Ajuntament de Sant Carles de la Rpita. Sant Carles de la Rpita, 1999.

El Patronat Municipal d'Acció Cultural de l'Ajuntament de Sant Carles de la Rpita, amb la col·laboració del Consell Comarcal del Montsià i el Museu del Montsià, ha editat un detallat mapa excursionista del Montsià, a color, a escala 1:20.000 amb corbes de nivell equidistants a vint metres i dunes mides de 47 x 68 cm.

En són autors Francesca Balanz Bel, Joan Baptista Beltrn Reverter, Cristfol Cabanes Mir, Joan Moiss Miquel i Joaquim Virgili Gurdia, tots ells experts coneixedors daquesta serra, que han fet un llarg treball de recerca de tots els elements que la configuren, com la situació dels masos, corralles i refugis, el traat dels corriols i camins (hi ha marcats el GR i els PR), les fonts, recollint i situant els topònims dels seus cims, els paratges, les partides, els barrancs, etc., en què es recuperen molts noms de lloc totalment oblidats. Un treball minuciós i molt ben elaborat on també s'ha consultat persones dels pobles de l'entorn que visqueren a les masies o hi treballaren. És una valuosa aportació al coneixement daquesta serra.

Amb aquest full cartogràfic, l'excursionista, el geògraf i l'estudis del medi natural tindran un precís document on informar-se.

A partir d'ara podrem recórrer els camins i corriols del Montsià amb una informació detallada i precisa daquesta serra, mirador incomparable del delta de l'Ebre.

F. B.

XIII Concurs de fotografia de temes obligats

El passat dia 31 de maig, va tenir lloc la puntuació del Concurs de fotografia de temes obligats corresponent a lapartat Banderes. Antoni Abel i Bonada, Joaquim Ferrndiz i Rovira i Joan Sabadell i Contel actuaren de

jurat. Els resultats són els següents:

Apartat blanc i negre: Foto A mig aire, de Maria Bonet, 6,6 punts, guanyadora de lapartat; Al vent, de Roser Roman 6; Sussa, d'Eduard Estrada, 5,3; Alp, de M. Rosa Campa, 5; Trio, de Josefina Garriga, 4,3, i Vent del nord, de Neus Snchez, 4.

Apartat paper color: Foto Vells al vent, de Neus Snchez, 6,3 punts, guanyadora de lapartat; Al Vent, de Maria Bonet, 6; Sussa, de Dora Serra, 6; Sant Miquel, d'Estanislau Torres, 5,6; Navegant, de Josefina Garriga, 5,3; Valncia, d'Eduard Estrada, 4,3; Catalana, d'Antoni Oll, 4,3; Blanca i vermella, de Roser Roman, 4,3; Cobla, de M. Rosa Campa, 4; Elx, de David Angls, 3,6, i Barcelona, de Merc Falc, 3,3.

Apartat diapositives: Foto Sussa, de Dora Serra, 6,3 punts, guanyadora de lapartat; Navegant, d'Eduard Estrada, 5,6; Tavernes, de Roser Roman, 5,3; Banderes, de Josefina Garriga, 5; Catalana, d'Antoni Oll, 5, i Refugi, de M. Rosa Campa, 4,3.

Inauguració al Centre de l'exposició *Els escacs i el cavaller*

Quin és l'origen del joc descacs? I en concret, don vnen els escacs dger? Aquestes són les preguntes que intenta respondre l'exposició *Els escacs i el cavaller*. Un viatge en el temps i l'espai organitzada pel Museu de Lleida Dioces i Comarcal. Es tracta d'una exposició itinerant que, després de passar per diverses poblacions lleidatanes, va arribar a la sala d'exposicions Albert H. Gordon del nostre Centre.

La inauguració va tenir lloc el passat 27 de juny amb la presència d'Enric Noss, president del centre, Josep Pont, president de la Diputació de Lleida, Francesc Vidal, coordinador dels serveis territorials de cultura de la Generalitat de Catalunya, Carme Vidal, directora de l'Institut d'Estudis Ilerdencs, Montserrat Maci, directora del Museu de Lleida Dioces i Comarcal, i Miquel Sabat, comissari de l'exposició. Nombrosos socis van ser presents a l'acte.

L'acte d'inauguració va ser presidit per Enric Noss, que va assegurar que l'exposició era un desembarcament de Lleida a la ciutat de Barcelona, i en concret a la seu del CEC, i que la mostra era una ocasió

important per a establir un pont entre el present i el passat.

Enric Noss va donar la paraula a Miquel Sabat, comissari de l'exposició. Sabat va agrair al Centre la col·laboració que van obtenir des del primer moment per fer l'exposició. Va descriure *Els escacs i el cavaller* com una mostra didàctica que reconstrueix l'itinerari d'un objecte en un viatge que ens permet conèixer la seva evolució dins de la història.

Montserrat Maci, directora del Museu de Lleida Dioces i Comarcal, va afirmar que era un plaer enorme presentar al Centre una exposició del Museu. Maci va dir que amb aquesta exposició havien traspassat les fronteres del museu i shavien acostat a diferents públics, aconseguint així un dels seus objectius. Maci va agrair al Centre la tasca de conservació i difusió del patrimoni dels seus orígens.

Josep Pont, president de la Diputació de Lleida, va agafar el relleu i va afirmar que era un bon dia per a fer un homenatge al moviment de la Renaixença, que va crear la consciència necessària per a conservar el nostre patrimoni cultural i històric. Va afegir que la cultura ha d'estar a l'abast de tots els ciutadans i que la millor manera per aconseguir-ho era precisament traslladar la cultura fora dels museus amb exposicions itinerants com aquesta.

Acabats els parlaments, Miquel Sabat, en la seva condició de comissari, va fer una visita comentada a tots els presents.

Les autoritats es van desplaçar a la sala d'actes, on s'els va fer entrega del llibre dels 120 anys del Centre.

Laia Farr

LLIBRES I MAPES

Tras las huellas de Lucien Briet. Bellezas del Alto Aragón

Jos Luis Acn Fanlo. Col·lecció Gran Formato. Prames ediciones. Saragossa 2000, 399 pgs., ill.

Alguns textos són bàsics per a tots els amants del Pirineu. Aquest és el cas de *Bellezas del Alto Aragón* de Lucien Briet, destacat pirineista que visità la serralada entre 1890 i 1911.

Les cròniques dalgunes de les seves excursions foren publicades en part en llibres i en diferents revistes i butlletins, per la seva interessant obra literària pirinenca la tenim en els tres volums manuscrits que es guarden en el Muse Pyrren de Lourdes, com també la seva col·lecció fotogràfica. L'obra de Lucien Briet és duna importància cabdal per a conèixer el Pirineu.

Jos Luis Acn ha seguit els passos de Briet. Amb el bloc de notes i la càmera fotogràfica ha fet el mateix recorregut que va fer el gran pirineista ara fa noranta anys, amb la finalitat de comprovar els canvis que al llarg d'aquests anys s'han produït. Perquè siguin més evidents i entenedors aquests canvis, en el llibre hi ha la reproducció de les fotografies que en el seu dia va fer Briet i al seu costat la que ha fet Jos Luis Acn des dels mateixos indrets.

El text és molt elaborat i precís, amb la descripció de la vall d'Ordesa, el recorregut pel riu Ara des de Bujaruelo fins a Ansa, com també de la capçalera del Cinca, de la vall de Pineta a Lafortunada, tot passant pel congost de Las Devotas, el congost d'Escuan i el barranc de Mascn. El text cita també altres autors que al llarg dels anys han escrit sobre aquestes muntanyes. D'aquesta manera es té una visió de l'evolució i els canvis experimentats en el Pirineu aragonès al llarg de les últimes dècades.

És un llibre que segur que esdevindrà una obra de consulta obligada per a tots els que vulguin conèixer la vida i els canvis que s'han produït aquests últims anys en el Pirineu aragonès. Tots els amants de la serralada pirinenca segur que gaudiran amb aquest llibre. És molt recomanable de tenir en la vostra biblioteca.

F. B.

Santuarios rupestres del Alto Aragón

Jos M. Fuixench Naval. Prames, S.A. Saragossa 2000, 329 pgs., ill.

L'autor fa la descripció de vint-i-quatre santuaris de l'Alt Aragó, situats en grutes, balnes i abrics rupestres. De cada un dels n'explica l'emplaçament, la història i les característiques, acompanyant-ho de mapes de situació a escala 1:40.000, i d'excel·lents dibuixos i fotografies de l'autor. En conjunt es tracta d'una publicació de gran qualitat, que ens proposa un suggeritiu recorregut per indrets magnífics visitant santuaris penjats a les

cingleres o entaforats en barrancades pregones. Alguns dels santuaris descrits són de gran rellevància històrica i artística, com el de San Juan de la Pea, bressol del regne d'Aragó. Altres, com el de Santa Orosia, situat al Serrablo, gaudeixen de gran prestigi per la bellesa del cam, que s'unifiquen en un enfilall de dermites en una lleixa d'un cingle, per on salta una cascada. Per la majoria són ermitatges humils, situats en indrets bellíssims i poc coneguts del Prepirineu aragonès. Hi ha, però, una excepció singular: la capella de la verge de les Neus, a la Renclusa situada al cor del Pirineu Central, de la qual l'autor fa una detallada descripció que és una apologia dels nostres Juli Soler i Santal i Mn. Jaume Oliveras.

F. Oliv

En BTT per Sant Llorenç del Munt, l'Obac i Montserrat

Carles Sans i Ravellat. Cossetnia edicions. Valls 2000, 155 pgs., ill.

Aquest nou volum de la col·lecció Azimut, una selecció de llibres d'excursions per les nostres comarques, presenta vint itineraris pels voltants de Rellinars, classificats pel seu grau de dificultat i els dos últims considerats de molta dificultat, amb distàncies que saproven a cent quilòmetres i amb desnivells de 1.030 i 1.870 metres.

Es tracta d'una zona de gran bellesa que, per la seva proximitat a Barcelona, ofereix un bon atractiu. La descripció dels itineraris està feta amb força detalls, va precedida d'una fitxa tècnica, cartografia recomanable i serveis, i van il·lustrats amb perfils i un mapa del recorregut. Totes les sortides comencen a Rellinars, a la font de l'Homenatge.

J. Bordons

Per les serres del Mestral - 1

Antoni Cabré Puig. Cossetnia edicions. Valls 2000, 118 pgs., ill.

La idea inicial d'aquesta guia era posar al dia i escriure una de semblant a la que es va publicar l'any 1931 de Josep Iglesias i Joaquim Santasusagna.

Es tracta d'una obra en dos volums, la primera part de la qual presenta setze itineraris escollits per la serra de l'Argentera, Escornalbou i la mola de Colldejou. Són uns itineraris descrits amb abundants detalls i un mapa de cada excursió i fotografies en

negre del mateix autor, en moltes de les quals surten en un destacat primer pla alguns dels participants en les excursions i altres persones, cosa que en llibres d'excursions més aviat es procura evitar per no abusar de protagonismes.

J. Bordons

Ordesa y Monte Perdido. Guia Alpina

Editorial Alpina. Granollers 2000, 114 pgs., ill.

Aquesta nova guia d'Ordesa i Mont Perdut es presenta en la nova modalitat de l'Editorial Alpina, que ha anat diversificant la seva oferta de guies entre els mapes excursionistes a gran escala, la nova guia alpina eminentment pràctica que ara comentem i el CD Alpina amb visites virtuals als llocs cartografiats.

Presentat com una eina pràctica, relligada amb espiral i amb pàgines de cartolina, és un llibre de butxaca que presenta trenta itineraris per Ordesa, Aísclo, Pineta, Bujaruelo, Escuan, amb algunes travessies i ascensions als cims més destacats. Els itineraris contenen una completa informació, amb perfils dels recorreguts, mapes detallats, horaris i fotografies en color, i al final del llibre hi trobem informació dels refugis guardats, tel·lèfons d'emergència, una llista d'altituds i un índex toponímic que facilita la consulta.

J. Bordons

GR-10. De Javalambre al Mediterráneo

Centre Excursionista de València. València 1999, 124 pgs., ill.

El GR-10 és un sender de gran recorregut que travessa la península Ibèrica des de l'oest, des de Puol (València) a Lisboa (Portugal), i forma part de l'E-7 europeu.

La topografia que ara comentem acaba de ser senyalitzada per socis del Centre Excursionista de València en el trajecte d'Andorra a Puol, passant pels contraforts de Java-lambre i per la serra Calderona, en un recorregut de 112 km pel Pas Valencià.

Després d'unes pàgines dedicades a la història, la geografia i el paisatge de les terres per on passa el sender i un capítol amb els detalls de les poblacions i monuments, el llibre entra en la descripció detallada del recorregut del sender, dividint-lo en sectors, assenyalant els horaris, parcials i totals, i el

quilometratge, i oferint un croquis del perfil de letapa.

Al final hi trobem un mapa general, a escala 1:200.000, amb el total del recorregut, que inclou un requadre amb els serveis que ofereix cada població i uns mapes parcials amb tots els detalls a escala 1:25.000. Excel·lents fotografies en color illustren alguns dels indrets.

J. Bordons

El Montnegre, una història de mil anys

Joan Portals. Llibreria El Setcincies, S.L. Arenys de Mar 1998, 142 pgs., ill.

En un document signat pel comte de Barcelona Ramon Borrell, hi surt per primera vegada el nom de Montnegre (*Monte Nigro*) i l'església de Sant Mart l'any 998. L'aparició d'aquest llibre ha volgut coincidir amb la celebració d'aquest mil·lenni.

Es tracta d'un interessant recorregut per la història del Montnegre i la parròquia de Sant Mart, fent a la vegada una descripció del marc geogràfic, l'evolució del poblament i les masies. Un dels capítols és una visió del Montnegre l'any 1924 escrita pel rector Joan Fortuny perquè l'escriptor Roig i Raventós hi trobés ambientació per a la novella *El Montnegre* (1927) que preparava, una visió que conté curioses notícies sobre costums, tradicions i personatges.

Les fotografies del llibre, en blanc i negre, tenen poca definició i corresponen a poques anteriors, i al final s'hi troba una extensa bibliografia.

J. Bordons

BIBLIOGRAFIA RECENT D'INTERÈS EXCURSIONISTA

a cura de Martí Puras i Rexach (abril i maig del 2000)

Guies itineràries

Andaduras por la sierra de Aracena. Jos Olivera Palomeque. Editorial Miramar.

La ruta de la Plata a pie y en bicicleta. El Pas Aguilar.

Rutas y paseos por Sant Llorenç del Munt y sierra de l'Obac. Rafael Rosaura i Ramon Golea. SUA Edizioak.

Excursions des de la vall de Noya. Ramon Freixas i Plana. Llibres de Batet.

El cap de Creus. 60 itineraris de

Portbou a Roses. Arnald Pluj i Canals. Ed. de l'autor i els ajuntaments.

Mariola. Sendes de nevaters. Josep Nebot i Cerd. Editorial Tndem.

Penyagolosa. Paisatges del sostre d'un pas. Enric Roncero Ventura. Editorial Tndem.

Per les serres del Mestral II.

Antoni Cabré i Puig. Editorial Cossetnià.

Cartografia

Parc Natural dels Aiguamolls de l'Empordà. 1:25.000. Institut Cartogràfic de Catalunya.

Alta Garrotxa - la Muga nm. 11. 1:25.000. Institut Cartogràfic de Catalunya.

Manuais i diccionaris

Montaña con esquís. *Manual*. Manel Broch i Xavier Martínez. Manuales Prames, 8.

Estudi del cap de Creus. La costa. Diccionari toponímic, etimològic i geogràfic. Arnald Pluj i Canals. Ed. de l'autor.

Enciclopedia de la montaña. Juan Jos Zorrilla. Editorial Desnivel.

Bicicleta de montaña. La ruta de la Plata a pie y en bicicleta. El Pas Aguilar.

Art

Mapa Arte Románico. *Navarra*. Editorial Nondik.

Mapa Arte Románico. Camino de Santiago. Editorial Nondik.

Mapa Arte Románico. Girona. Editorial Nondik.

Catalunya Románica, 8. Pallars Sobirà, Pallars Jussà i Val d'Aran. Editorial Prtíc.

Turisme

Ecogua Anaya Touring. Sierra de Cazorla, Segura y las Villas. Editorial Anaya.

Ecogua Anaya Touring. Picos de Europa - Cordillera Cantàbrica. Editorial Anaya.

La Ribera del Duero. Guía de Pueblos, castillos, bodegas y vinos. Isabel Aizpun. Editorial Laertes.

Monografies

El funicular de Gelida. Joan M.

Gallardo i Joan Sans. El Farell edicions.

Un cop d'ull a l'Albera. Joan Bud i Ricart. L'Esquerda de la Bastida. Col·lecció Llibres de l'Albera.

Santuarios rupestres del Alto Aragón. Jos Maria Fuixenchs Naval. Editorial Prames.

Pueblos abandonados. El Viajero rural. Editorial Susaeta.

Arqueologia

Can Roqueta. Un establiment pagès prehistòric i medieval. Sabadell. Cultura Arqueològica, 16. Generalitat de Catalunya.

Inventari del patrimoni arqueològic i artístic de la Segarra. Volum II. J. Cober, M. Gargant, J. Oliva i J. Ros. Fundació Casas i Llebot.

Etnografia i folklore

Llegendes de ponts, dolmens i menhirs a Catalunya. Itineraris. Albert Fbrega. Editorial El Farell. Col·lecció Popular. Llegendes, 2.

Llegendes de Montserrat. Josep A. Planes i Ball. Editorial El Farell. Col·lecció Popular, 1.

Toponímia

Topònims de Sant Llorenç del Munt i rodalies. Miquel Balló i Boada. Centre Excursionista de Terrassa.

Literatura de muntanya

La llegenda de l'Everest. Conrad Anker i David Roberts. Smbol editors.

Perdidos en el Everest. *En busca de Mallory i Irvine*. Peter Firstbrook. RBA editores.

Muntanyes d'una vida. Walter Bonatti. Editorial Proa / Ali Bei.

El darrer pas. Manuel Figueroa. Editorial Garsineu. Col·lecció Cordada, 3.

Història

Breu recull de la història de Palams. Pere Trijueque i Fonalleras. Ajuntament de Palams.

Fauna

Aves de Cantàbria. Guia il·lustrada. Jess Saiz Villoria. Editorial Creativa.

GUIES DEL CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA

REFUGI D'AMITGES

Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici

NÚRIA GARCIA I QUERA

Quaranta-tres itineraris que descriuen ascensions a cims, aproximacions a d'altres refugis de la zona, crestejades, traveses... Un reguitzell de possibilitats, sempre des d'Amitges, que permeten trepitjar la muntanya quan la neu ja s'ha fos.

MONT-ROIG - CERTASCAN (Vall de Cardós)

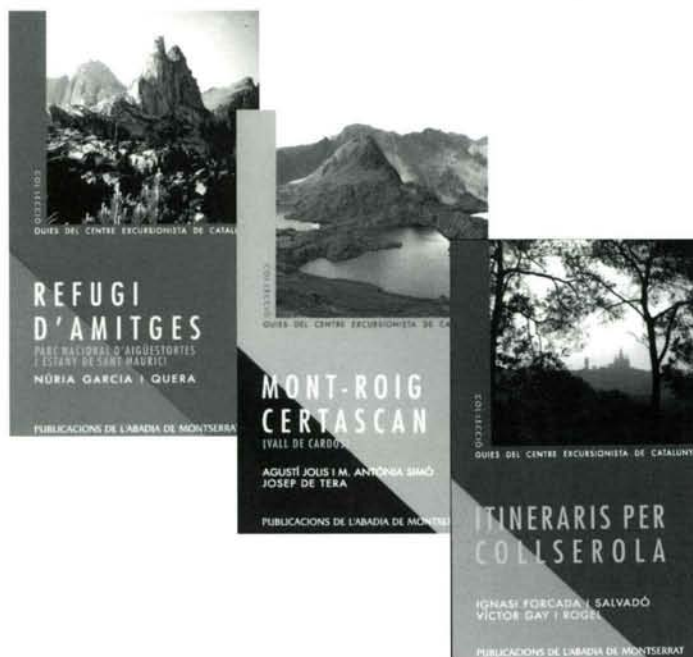
AGUSTÍ JOLIS, M. ANTÒNIA SIMÓ I JOSEP DE TERA.

Entre el Mont-roig a ponent i el Certascan a llevant, reis de la regió, s'estén un enfilall de cims de gran caràcter muntanyenc.

ITINERARIS PER COLLSEROLA

IGNASI FORCADA SALVADÓ I VÍCTOR GAY ROGEL

Un seguit d'itineraris escrits per a donar a conèixer la Serra de Collserola i per a facilitar-ne les caminades. Itineraris d'una gran bellesa paisatgística, de poca dificultat i que es poden fer tots en menys de quatre hores, és a dir, en un matí o una tarda.

PUBLICACIONS DE L'ABADIA DE MONTSERRAT

Ausiàs Marc, 92-98 int. - Fax 247 35 94 - 08013 Barcelona
Distribució: L'Arc de Berà, Centre Difusor d'Edicions Catalanes - Comandes i administració:
Polígon Montigalà, Bèlgica, 6 i 7 - Tel. 465 30 08 - Fax 465 87 90 - 08917 Badalona

1876
1996

CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA
120 ANYS D'HISTÒRIA

Si ja el teniu,
el podeu regalar.
Si no...
us el podeu regalar.

El podeu adquirir a la recepció
del Centre Excursionista de Catalunya.
Els socis del Centre gaudeixen
d'un preu especial.

Des d'ara, en un sol telèfon hi trobaràs la resposta a infinitat de qüestions d'arreu de Catalunya.

012

La resposta

Un nou servei. Un nou telèfon* que pot resoldre alguns tràmits sense haver-se de desplaçar, que dona resposta i orientació, principalment, sobre temes relacionats amb l'Administració de la Generalitat i també sobre d'altres serveis.

El 012 posa, a l'abast de tothom, infinitat de dades d'interès.

Només cal telefonar.

www.gencat.es

**atenció
ciutadana**

**Generalitat
de Catalunya**